98. TORSTAINA 25. MARRASKUUTA 1999

kello 16.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka: kriisinhallinta Suomen puheenjohtajuuskaudella 3209

Pääministerin ilmoitus PI 2/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostuslaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta 3238

Hallituksen esitys HE 58/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/1999 vp

3) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkkinavirastosta 3245

Hallituksen esitys HE 43/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp

Lähetekeskustelu

4) Laki alkoholilain 14 §:n muuttamisesta..... 3245

Lakialoite LA 134/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

5) Laki luonnonsuojelulain 64 §:n muuttamisesta 3252

Lakialoite LA 137/1999 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

6) Laki ylivelkaantuneiden velallisten velkojen osittaisesta anteeksiantamisesta..... 3254

Lakialoite LA 143/1999 vp (Risto Kuisma /rem ym.)

7) Laki tuloverolain muuttamisesta 3262
Lakialoite LA 146/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk)

8) Laki väliaikaisesta vuokrasulusta 3266
Lakialoite LA 148/1999 vp (Veijo Puhjo /vas ym.)

9) Laki tuloverolain muuttamisesta 3269
Lakialoite LA 157/1999 vp (Tuija Nurmi /kok)

10) Laki kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 4 ja 10 §:n muuttamisesta 3270
Lakialoite LA 159/1999 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

11) Laki maatilatalouden tuloverolain 21 §:n ja tuloverolain 38 §:n muuttamisesta 3272
Lakialoite LA 160/1999 vp (Jari Koskinen /kok)

12) Laki avioliittolain 50 §:n muuttamisesta 3273
Lakialoite LA 162/1999 vp (Pehr Löv /r ym.)

13) Laki kuntien valtionosuuslain 31 §:n muuttamisesta 3274
Lakialoite LA 165/1999 vp (Hannes Manninen /kesk ym.)

14) Laki verontilityslain 12 ja 29 §:n, tuloverolain 21 ja 124 §:n sekä kuntien valtionosuuslain 4 ja 27 §:n muuttamisesta 3275
Lakialoite LA 166/1999 vp (Hannes Manninen /kesk ym.)

15) Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta 3277
Lakialoite LA 168/1999 vp (Matti Kangas /vas)

16) Laki varainsiirtoverolain muuttamisesta 3279
Lakialoite LA 169/1999 vp (Bjarne Kallis /skl)

Mietintöjen pöydällepano

17) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta 3279
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Satu Hassi /vihr
Gunnar Jansson /r
Tarja Kautto /sd
Riitta Korhonen /kok
Reijo Laitinen /sd
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Lauri Oinonen /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Kirsi Piha /kok
Maija-Liisa Rask /sd
Timo Seppälä /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd
Marjatta Vehkaoja /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:
Reijo Laitinen /sd
Marjatta Vehkaoja /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
25.11. edustajat
Suvi Lindén /kok
Erkki Tuomioja /sd
25. ja 26.11. edustajat
Gunnar Jansson /r
Maija Rask /sd
Suvi-Anne Siimes /vas

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Puhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä on poissa
25.11. edustaja
Kirsi Piha /kok

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
25.11. edustajat
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Leea Hiltunen /skl
Juha Karpio /kok
Kimmo Kiljunen /sd
Reijo Laitinen /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Anni Sinnemäki /vihr
25. ja 26.11. edustaja
Riitta Korhonen /kok
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka: kriisinhallinta Suomen puheenjohtajuuskaudella

Pääministerin ilmoitus PI 2/1999 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan valtiopäiväjärjestyksen 36 a §:ssä tarkoitettu pääministerin ilmoitus "Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka: kriisinhallinta Suomen puheenjohtajuuskaudella".

[1] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Kölnin Eurooppa-neu-

vosto, joka pidettiin kesäkuussa, hyväksyi yksityiskohtaiset johtopäätökset Euroopan yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisestä ja valtuutti Suomen seuraavana puheenjohtajamaana viemään työtä eteenpäin. Eurooppa-neuvosto rajasi Kölnissä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen selkeästi kriisinhallintaan ja niin sanottuihin Petersbergin tehtäviin sen mukaisesti, että Petersbergissä aikanaan pidettiin näitä asioita käsittelevä kokous. Näitä tehtäviä ovat humanitaariset tehtävät ja pelastustehtävät, rauhanturvatehtävät sekä asevoimien tehtävät kriisinhallinnassa, muun muassa rauhan palauttaminen. Yhteistä puolustusta ei siis tässä yhteydessä käsitellä eikä siitä ole kysymys.

Kölnissä toistettiin selkeästi myös se periaate, että kukin jäsenvaltio tekee itsenäisesti päätöksen mahdollisesta osallistumisestaan Euroopan unionin päättämään kriisinhallintaoperaatioon. Minkään jäsenvaltion ei ole pakko osallistua unionivetoiseen operaatioon.

Euroopan unionin toimiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi kuuluu se, että toimitaan Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön periaatteiden mukaisesti ja yhteistyössä näiden järjestöjen kanssa.

Suomi on Euroopan unionin puheenjohtajana pyrkinyt edistämään Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä Amsterdamin sopimuksen ja Kölnin päätösten pohjalta. Meillä on siis puheenjohtajamaana selkeä toimeksianto raportoida edistyksestä näissä asioissa Helsingin huippukokoukselle. Tähän toimeksiantoon me haluamme myös selkeästi vastata.

Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn kehittämiseksi Helsingissä keskitytään arvioimaan tavoitetasoa ja sen edellyttämiä voimavaroja niin kriisinhallinnan sotilaallisella kuin ei-sotilaallisella alueella. Me valmistaudumme myös tekemään toimielimiä koskevia päätöksiä, ehdotuksia Euroopan unionin kriisinhallintaan liittyvän päätöksenteon tehostamiseksi. Tämän lisäksi on myös pohdittava suhteita niihin Euroopan unionin ulkopuolisiin maihin, joilla on halua ja kykyä osallistua yhteisön toimintaan.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn erityisenä vahvuutena verrattuna sotilaallisiin organisaatioihin kuten Natoon ja Länsi-Euroopan unioniin on Euroopan unionin laaja-alaisuus ja kattavuus. Euroopan unioni kykenee jatkossa käyttämään kriisinhallinnan koko välineistöä: poliittisten, taloudellisten ja humanitaaristen keinojen lisäksi myös sotilaallista voimavaraansa. Näin luodaan pohja myös mahdollisuuksille estää kriisejä ennakolta aiempaa paremmin.

Kriisien hallinta on tehokkainta kansallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta, kun se tehdään ennakolta, ennen kuin kriisit puhkeavat avoimeksi väkivallaksi. Sen vuoksi on tärkeää kehittää Euroopan unionin jäsenmaiden kykyä kriisien ennaltaehkäisyyn.

Ennaltaehkäisyssä on aivan keskeistä ei-sotilaallinen toiminta. Kansalaisjärjestöillä on merkittävä asema muun muassa vaalien tarkkailussa sekä kansalaisyhteiskunnan ja tiedotusvälineiden toimintamahdollisuuksien parantamisessa. Tämän olemme nähneet hyvinkin monessa yhteydessä ja hyvinkin monessa maassa viime aikoina.

Helsingin Eurooppa-neuvostossa päätettäneen vahvistaa jäsenmaiden, unionin sekä kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallinnan voimavarojen yhteensopivuutta ja nopeuttaa näiden voimavarojen käyttöönottoa. Samalla korostetaan tarvetta välttää haitallista päällekkäisyyttä.

Voimavarojen kehittäminen on sitten myös keskeinen kysymys, kun käsitellään sotilaallista kriisinhallintaa Helsingin huippukokouksessa. Jäsenmailla näyttää nyt olevan pitkälle menevä valmius hyväksyä yhteinen tavoitetaso. Neuvotteluja käydään vielä siitä, kuinka selkeästi ja mille tasolle nämä tavoitteet on määriteltävä, mutta tärkeintä on se, että tavoitteet asetetaan sellaiselle tasolle, että kyetään toteuttamaan Petersbergin tehtävien koko kirjo, kyetään käytännössä toteuttamaan tehokkaita kriisinhallintaoperaatioita.

Euroopan unioni on siis järjestämässä uudelleen jäsenvaltioiden käytössä olevia sotilaallisen kriisinhallinnan voimavaroja ja rakenteita. Tämä on tarpeen erityisesti ajatellen sellaista tilannetta, jossa Yhdysvallat ei anna täyttä panosta eurooppalaiseen kriisinhallintaoperaatioon. Kölnissä sovittiin, että Euroopan unionin johdolla toteutettavien operaatioiden hoitamiseksi unionin on määriteltävä, suorittaako se operaation käyttäen Naton keinoja ja valmiuksia avukseen vai toimiiko unioni omin voimin ilman Naton tukivalmiuksia.

Valmistauduttaessa Helsingin Eurooppa-neuvostoon on esillä sen tapainen vaativuus ja suuruusluokka tavoitetasona, joka käytännössä vas-

taa tämän hetkisiä operaatioita Bosniassa ja Kosovossa. Näissä operaatioissa on paraikaa noin 50 000 unionimaiden rauhanturvaajaa.

Yhteisesti asetetun tavoitteen saavuttaminen luonnollisesti riippuu jäsenmaiden kansallisista toimista, ja niiden osalta päätösvalta säilyy kullakin maalla itsellään. Mutta jos otamme Suomen kohdalta esimerkin väkilukuun suhteutetusta tavoitetasosta, niin se olisi tuon suuruusluokan operaatiossa, jossa siis olisi kysymys 50 000 rauhanturvaajan liikuttamisesta, noin 750 sotilasta, eli tällaista joukkoa sanottaisiin vahvennetuksi pataljoonaksi. Tällä hetkellä Suomi ylläpitää Balkanilla, Kosovossa ja Bosniassa kahta pataljoonaa, joiden yhteisvahvuus on noin 1 300 sotilasta. Näin siis tuon kaltainen joukkotavoite ei tuottaisi Suomelle ongelmia.

On selvää, että lähivuosina tämän suuruusluokan rauhanturvaoperaatiota, kriisinhallintaoperaatiota, ei voitaisi toteuttaa ilman Naton tukea, Naton voimavaroja, mutta nyt jo halutaan rakentaa pohjaa eurooppalaiselle omaehtoiselle toiminnalle. Suomihan on ilmoittanut jo tähän mennessä omat kriisinhallinnan valmiusyksikkönsä sekä YK:n, Pohjoismaiden, Naton rauhankumppanuuden että Länsi-Euroopan unionin valmiuslistalle. Siinä mielessä ei siis ole uutta, että Suomikin omalta osaltaan osallistuu unionin piirissä tavoitteenasetteluun. On tietenkin selvää, että samat joukot yhdellä kertaa voivat olla mukana vain yhdessä operaatiossa. Näin siis Suomi ei voisi tällä hetkellä harkita osallistumista uuteen rauhanturvaoperaatioon vetäytymättä samalla jostakin nykyisestä operaatiosta.

Joukon kokonaistavoitteen lisäksi on esitetty myös tavoite käyttövalmiudesta, siitä, että vaikkapa 60 päivän kuluessa joukko olisi käytettävissä ja se kykenisi toimimaan kriisialueella yhtäjaksoisesti kaksi vuotta. Tämänkin vaatimuksen Suomi täyttää tällä hetkellä. On keskusteltu siitä, mihin mennessä unionissa kaiken kaikkiaan oltaisiin tässä valmiudessa. On esitetty tavoitevuosiksi vuosia 2002—2003.

Varsinainen kehittämistyö sitten kohdistuisi joukkojen toimintakykyyn kouluttamalla joukkoja ja varustusta parantamalla. Yhteisiä tavoitteita toivotaan lisäksi asetettavan tiedustelun johtamisjärjestelmien ja varsinkin ilmakuljetuskyvyn osalta, koska Eurooppa tällä hetkellä on hyvin kaukana omavaraisuudesta tässä suhteessa. Yhteisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää jäsenmaiden kansallista päätöksentekoa. Tämä on kautta linjan kulkeva periaate.

Arvoisa puhemies! Helsingin Eurooppa-neuvostossa on määrä tehdä päätökset myös tarvittavista uusista kriisinhallintaan liittyvistä toimielimistä. Unionin jäsenmaat näyttävät olevan yksimielisiä siitä, että Brysseliin tarvitaan pysyvällä pohjalla toimivat poliittinen turvallisuuskomitea ensiksi ja toiseksi sotilaallinen komitea ja kolmanneksi analyysityötä tekevä sotilasesikunta. Suomen tavoitteena on, että näistä elimistä, jotka mainitaan jo Kölnin johtopäätöksissä, tehtäisiin periaatepäätös Helsingissä. Tavoitteena on myös, että Helsingissä luodaan vastaavat väliaikaisjärjestelyt tai niistä tehdään päätökset ja ne toteutetaan ensi vuoden alkupuolella, koska lopulliset päätökset voitaneen tehdä vasta Ranskan puheenjohtajakaudella ensi vuoden lopulla.

Siviilikriisinhallintakykyä kehitetään perustamalla tietopankki neuvoston sihteeristöön sekä jatkamalla neuvoston ja komission yhteistä voimavarakartoitusta. Lisäksi päätettäneen perustaa siviilikriisinhallinnan komitea tai yhteistyöryhmä. Tavoitteena on muun muassa reservien synnyttäminen ja toimintavalmiuden kohottaminen. Myös siviilikriisinhallinnan puolella voidaan puhua yhteisesti asetettavasta tavoitetasosta. Esimerkiksi siviilipoliisien saatavuuden parantaminen kriisinhallintatehtäviin on kiireellinen tehtävä. Tässä on otettava oppia Kosovon kokemuksista.

Kölnissä asetettiin tavoitteeksi Länsi-Euroopan unionin korvaaminen Euroopan unionin omalla toiminnalla sekä Euroopan unionin ja Naton suoralla yhteistyöllä, kun toteutetaan sotilaallisia Petersbergin tehtäviä. Tässä tarkoituksessa päätettiin luoda järjestelyt, jotka tarjoaisivat mahdollisuuden niin pitkälle menevään osallistumiseen kuin on tarkoituksenmukaista, kuudelle eurooppalaiselle Euroopan unionin ulkopuoliselle Nato-maalle. Samoin tulee luoda yhteistyöjärjestelyt myös kaikille muille Euroopan unionin kumppaneille, jotka haluavat tulla mukaan yhteiseen toimintaan. On siis kysymys koko Euroopan laajuisesta yhteistoiminnasta ja myöskin transatlanttisesta, Atlantin ylittävästä, yhteistoiminnasta.

Helsingissä voitaneen sopia ainakin näiden järjestelyjen suuntalinjoista. Tarkoituksena on luoda yhteistyöjärjestely operaatiopäätöstä edeltävää yleisluontoista kriisinhallintaa koskevaa yhteydenpitoa varten. Päätöksen operaatioon

ryhtymisestä Euroopan unioni kuitenkin tekisi aina itse ja itsenäisesti. Päätös kriisinhallintaoperaatioon ryhtymisestä edellyttää yksimielisyyttä.

Arvoisa puhemies! Kölnissä Suomi sai tehtävän kehittää Euroopan kriisinhallintakykyä, siihen tähtääviä esityksiä. Se on sekä meille kansallisesti että koko Euroopan unionille ensi luokan tärkeä tehtävä. Me olemme nostaneet sen yhdeksi puheenjohtajakautemme tärkeimmistä tehtävistä. Meidän tavoitteenamme on antaa Helsingin Eurooppa-neuvostolle raportti, joka määrätietoisesti vie eteenpäin yhteisesti sovittua tavoitetasoa.

Pääministeri Lipposen ilmoitus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Europeiska rådet i Köln godkände i juni detaljerade slutsatser om vidareutveckling av den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitiken samt gav Finland fullmakt att i egenskap av tillträdande ordförandeland föra arbetet vidare. Europeiska rådet i Köln avgränsade utvecklandet av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken uttryckligen till krishanteringen och de s.k. Petersbergsuppdragen, dvs. humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande åtgärder. Frågor med anknytning till ett gemensamt försvar behandlas därmed inte.

I Köln upprepades entydigt också principen att varje medlemsland behåller rätten att självständigt besluta om en eventuell medverkan i krishanteringsoperationer som Europeiska unionen fattat beslut om. Ingen medlemsstat är tvungen att delta i unionsledda operationer.

Europeiska unionen agerar för främjande av den internationella freden och säkerheten i enlighet med Förenta Nationernas stadga och principerna för Organisationen för fred och samarbete i Europa samt i samråd med dessa organisationer.

Finland har som ordförande i Europeiska unionen försökt främja utvecklandet av den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken med utgångspunkt i dels Amsterdamfördraget, dels de beslut som fattades i Köln. Oss har tilldelats det entydiga uppdraget att för toppmötet i Helsingfors rapportera om framstegen i denna fråga. Detta uppdrag vill vi också fullfölja samvetsgrant.

För utvecklandet av Europeiska unionens krishanteringsförmåga går man i Helsingors in för att bedöma den målsatta nivån och de resurser som den förutsätter i såväl militärt som icke-militärt avseende. Vidare förbereder vi oss på att lägga fram sådana förslag gällande institutionerna som avser en effektivering av beslutsfattandet i anslutning till Europeiska unionens krishantering. Ytterligare bör vi dryfta relationerna till de länder utanför Europeiska unionen som har vilja och förmåga att delta i gemensamma aktioner.

I jämförelse med militära organisationer som t.ex. Nato eller Weu präglas Europeiska unionens krishanteringsförmåga tack vare sin bredd och sin täckning av specifika fördelar. Europeiska unionen är i framtiden i stånd att utnyttja krishanteringens hela repertoar: utöver de politiska, ekonomiska och humanitära instrumenten har EU tillgång också till egna militära resurser. Därmed skapas premisser också för bättre möjligheter än tidigare att förhindra kriser på förhand.

Hanteringen av kriser är med tanke på medborgarnas säkerhet och välfärd effektivast när den realiseras på förhand, dvs. innan kriserna går över i konkret våld. Det är därför viktigt att utveckla EU-medlemsländernas förmåga att förebygga kriser.

Den icke-militära verksamheten är en relevant beståndsdel vid förebyggandet av kriser. Medborgarorganisationerna har en viktig roll bl.a. då det gäller observationerna i samband med val samt när det gäller att förbättra verksamhetsbetingelserna för medborgarsamhället och medierna. Det här har vi lagt märke till i många sammanhang i många länder på sistone.

Europeiska rådet i Helsingfors torde fatta beslut dels om hur kompatibiliteten i fråga om medlemsländernas, unionens och medborgarorganisationernas resurser inom civilkrishanteringen kan stärkas, dels hur mobiliseringen av dessa resurser kan försnabbas. Samtidigt kommer man att understryka behovet av att undvika onödig överlappning.

Utvecklandet av resurserna är ett centralt element också i de Helsingforsslutsatser som gäller den militära krishanteringen. Medlemsländerna ser för närvarande ut att ha en långt gående beredskap att godkänna en gemensamt målsatt nivå. Frågan om hur tydligt och på vilken nivå målet skall definieras är alltjämt föremål för för-

handlingar. Avsikten är att man skall vara i stånd att fullfölja Petersbergsuppdragen över ett brett spektrum.

Europeiska unionen är i färd med att omorganisera resurser och strukturer som medlemsstaterna förfogar över när det gäller den militära krishanteringen. Detta anses nödvändigt, framför allt med tanke på en situation där USA inte bidrar med en full insats i en europeisk krishanteringsoperation. Redan i Köln enades man också om att unionen, för att kunna genomföra EU-ledda operationer, måste avgöra om den skall genomföra sina operationer med utnyttjande av Natos instrument och resurser eller om unionen skall agera med sina egna krafter och inte utnyttja Natos resurser.

Vid förberedelserna inför Europeiska rådet i Helsingfors har uppställts en målnivå som i praktiken motsvarar de nuvarande operationerna i Bosnien och Kosovo. I de operationerna deltar för närvarande omkring 50 000 fredsbevarare från unionsländerna.

Uppnåendet av det gemensamt formulerade målet är självfallet beroende av medlemsländernas nationella åtgärder. I fråga om dessa åtgärder bibehåller varje enskilt land sin beslutanderätt. Man kan på basis av t.ex. invånarantal uppskatta vilken typ av insats som kan förväntas av ett medlemsland. För Finlands del skulle den sålunda beräknade insatsen i en operation av nämnda storleksklass vara en förstärkt bataljon, dvs. omkring 750 soldater. För närvarande upprätthåller vi på Balkan, i Kosovo och i Bosnien två bataljoner med en sammanlagd styrka på cirka 1 300 soldater. Det mål som lagts fram innebär därmed inte problem för Finlands del.

En fredsbevarande operation av den storleksklass som jag nämnt ovan kan under de närmaste åren inte genomföras utan stöd av Nato, men man vill trots det nu bygga en plattform för ett självständigt europeiskt agerande. Finland har med tanke på krishanteringsuppdrag anmält sina egna beredskapsenheter till FN:s och de nordiska ländernas beredskapslista samt till Natos lista inom ramen för partnerskap för fred och till Weu:s beredskapslista. Samma trupper kan vid en och samma tidpunkt naturligtvis delta i bara en operation. Finland kan därmed inte just nu överväga att gå med i en ny fredsbevarande operation utan att samtidigt dra sig tillbaka från någon av de pågående operationerna.

Vidare har det sagts att trupperna borde stå klara inom 60 dagar och att de skall vara kapabla att agera på det krisdrabbade området två år i följd. Finland uppfyller redan nu dessa krav. Det har föreslagits att nämnda mål skall vara uppnått åren 2000—2003.

Avsikten är att det egentliga utvecklingsarbetet skall fokuseras på truppernas funktionsförmåga, varvid utbildningen och en förbättring av utrustningen är centrala element. Vidare anses det önskvärt att gemensamma mål formuleras när det gäller underrättelsefunktionen, ledningssystemen och, framför allt, lufttransportkapaciteten, eftersom Europa på dessa punkter är långt ifrån självförsörjande. För att de gemensamma målen skall kunna uppnås, förutsätts att medlemsländerna fattar de nödvändiga besluten på nationell nivå.

Avsikten är att Europeiska rådet i Helsingfors skall fatta beslut också om de nya institutioner som kommer att behövas i anslutning till krishanteringen. Unionens medlemsländer förefaller att vara eniga om att det behövs ständiga organ i Bryssel, dvs. en kommitté för politik och säkerhet, en militär kommitté samt militär personal som ägnar sig åt analysarbete. Finland har som mål att man i Helsingfors fattar principbeslut om ovan nämnda organ, som alltså redan finns angivna i Kölnslutsatserna. Ett annat viktigt mål är att skapa motsvarande interimsarrangemang redan i början av nästa år — detta eftersom de slutliga besluten torde fattas först under Frankrikes ordförandeperiod i slutet av nästa år. Förmågan till krishantering utvecklas genom inrättandet av en databank vid rådets sekretariat samt genom en uppföljning av rådets och kommissionens gemensamma resurskartläggning. Dessutom torde beslut fattas om inrättande av en kommitté eller en samarbetsgrupp för civilkrishantering. Målet är bl.a. att skapa reserver och att höja aktionsberedskapen. Också inom civilkrishanteringen kan man tala om en gemensamt formulerad målnivå. Exempelvis förbättrandet av tillgången till civilpoliser som deltar i krishanteringsuppdrag är en sak som borde ombesörjas i brådskande ordning. Erfarenheterna från Kosovo är värdefulla i detta avseende.

I Köln uppställdes som mål att Weu ersätts med Europeiska unionens egen verksamhet samt, i de militära Petersbergsuppdragen, med ett direkt samarbete mellan unionen och Nato. Man beslöt att i detta syfte vidta åtgärder för att göra

det möjligt för de sex europeiska Nato-länder som inte är medlemmar i Europeiska unionen att delta i denna satsning i så stor utsträckning som möjligt. Samrådsförfaranden bör likaså skapas för alla partner som unionen har och som vill delta i den gemensamma verksamheten.

Det torde bli möjligt att i Helsingfors enas om åtminstone de generella riktlinjerna för nämnda förfaranden. Avsikten är att skapa ett samrådsförfarande med tanke på de krishanteringskontakter av allmän natur som föregår ett beslut om operativa insatser. Beslut om inledande av en operation skall, enligt vad som föreslås, Europeiska unionen dock alltid fatta självständigt och på egen hand. Varje sådant beslut förutsätter enighet.

Det uppdrag som Finland i Köln tilldelades för utvecklande av krishanteringsförmågan i Europa är en synnerligen angelägen uppgift både för oss på det nationella planet och för hela Europeiska unionen. Vi betraktar uttryckligen detta uppdrag som ett av de viktigaste under Finlands ordförandeperiod. Vår ambition är att till Europeiska rådet i Helsingfors lämna en rapport som är ägnad att på ett målmedvetet sätt främja uppnåendet av de gemensamt formulerade målen.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Puhemies: Ilmoituksen johdosta sallitaan keskustelu. Eduskuntaryhmien edustajat käyttävät ryhmien suuruusjärjestyksessä enintään 5 minuutin mittaiset puheenvuorot. Tämän jälkeen myönnän harkintani mukaan enintään 2 minuutin mittaisia puheenvuoroja ja enintään 1 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuoroa pyydetään seisomaan nousten.

Keskustelu:

2 **Liisa Jaakonsaari /sd:** Rouva puhemies! Hyvää vauhtia talveen kääntyvä syksy on ollut Euroopan historian ja Euroopan tulevaisuuden kannalta äärettömän merkityksellinen. Vastikään vietettiin Berliinin muurin murtumisen kymmenvuotisjuhlaa. Minunkin kotini seinällä on palanen tuota muuria muistuttamassa niistä valtavista muutoksista, joita Suomen ja koko Euroopan turvallisuuspolitiikan ympärillä on tapahtunut. 90-luvulla Suomi on siirtynyt hiljaisesta diplomatiasta kohti aktiivisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimien roolia. Tässä yhteydessä ei ole liioiteltua puhua selvästä ulko- ja turvallisuuspolitiikan doktriinin muutoksesta. Suomi-lääkäristä on tullut kirvesmies tai pikemminkin maailmankylän Eurooppa-taloa suunnitteleva arkkitehti, aivan viime kuukausina jopa pääarkkitehti. Tämän muutoksen taustalla on luonnollisesti Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuosikymmenen puolivälissä.

Myös Euroopan unionin turvallisuus- ja ulkopoliittista ulottuvuutta on vahvistettu pitkin 90-lukua. Mutta viimeistään Balkanin kriisin jälkeen on selvää, etteivät Euroopan unionin valtiot voi paeta vastuutaan koko maanosan turvallisuudesta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan aktivoitumisen tulee näkyä myös vastuunkantona eurooppalaisista konflikteista.

Myllerrys, joka on tapahtunut maanosassamme, on muuttanut oppeja mutta myös käsitteitä. Turvallisuuden käsite on muuttunut niin, että tiedämme, että todellinen ja pysyvä turvallisuus voi rakentua ainoastaan demokratian, ihmisoikeuksien ja taloudellisen vapauden kunnioittamiselle sekä sosiaaliselle ja ekologiselle vastuuntunnolle. Tämä aidon turvallisuuden käsite muodostaa nykyisin uuden Suomenkin muotoileman eurooppalaisen puolustus- ja turvallisuuspoliittisen ajattelun perustan. Aktiivisten ennalta ehkäisevien vakautta lisäävien toimenpiteitten lisäksi tarvitaan myös kriisinhallintaan valmiuksia.

Euroopan unioniin synnytettävän kriisinhallintaorganisaation täytyy olla tehokas ja kykenevä nopeaan reagointiin. On selvää, että tulipaloa ei voi enää sammuttaa, jos jäljellä on vain savuavia raunioita. Nopea ja tehokas reagointi akuuttiin kriisitilanteeseen on usein myös välttämätön sekä suurempien kärsimysten välttämiseksi että koko operaation onnistumisen kannalta.

Tärkeää on kuitenkin muistuttaa, etteivät konfliktinhallinnat tietenkään tyhjenny mihinkään sotilaalliseen kriisinhallintaan. Lisäksi tarvitaan siviilipuolen kriisinhallintaa sekä aikaisempaa vahvempien demokraattisten rakenteiden luomiseen tähtäävää jälleenrakentamista. Tältä osin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä painottaa sitä, että Euroopan unionin sotilaallisen kriisinhallintaorganisaation ohella myös poliittista kriisinhallintavalmiutta tulee vahvistaa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa sitä, että Euroopan unionin kriisinhallinnan tulee rakentua kansainväliselle yhteistyölle. Unionin sisällä päätökset tulee tehdä neuvostotasolla ja vain EU:n jäsenmaiden yhteisin päätöksin. Konkreettisten osallistumispäätösten tulee kuitenkin jäädä jokaisen jäsenvaltion kansalliseen harkintaan.

Kriisinhallintaorganisaation vahvistamisen tavoitteena on luoda valmiudet EU-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tästä huolimatta konkreettiset kriisinhallintaoperaatiot perustuvat edelleen kansainväliseen yhteistyöhön. Naton lisäksi mahdollisia yhteistyökumppaneita voisivat olla muun muassa Euroopan unioniin kuulumattomat eurooppalaiset valtiot.

Arvoisa puhemies! Viimeksi kansainvälinen yhteisö taittoi peistä Euroopan turvallisuudesta viime viikon lopulla Istanbulissa. Onnistuminen Euroopan turvallisuuden peruskirjan hyväksymisessä on jälleen yksi osoitus kansainvälisen yhteisön yhteistyökyvystä ja -halusta. Kokouksen saavutuksia jäi kuitenkin varjostamaan yhä jatkuva Tshetshenian sota.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä painottaakin ulkoministeri Tarja Halosen Suomen, Euroopan unionin puheenjohtajamaan, puolesta Venäjälle esittämää vaatimusta, jossa korostetaan poliittisen ratkaisun löytämisen tärkeyttä. Samoin Venäjän on taattava humanitaarisen avun perillemeno sitä tarvitseville. Euroopan unionin ja Suomen sen puheenjohtajamaana on edelleen jatkettava ja tehostettava ponnisteluja näiden vaatimusten toteuttamiseksi.

Rouva puhemies! Pääministerin ilmoitus koskee tulevaisuuden Euroopan kannalta poikkeuksellisen merkittäviä ja poikkeuksellisen kauaskantoisia päätöksiä. Sosialidemokraatit antavat tukensa Suomen määrätietoisille, realismia korostaville puheenjohtajalinjauksille.

Myös Suomen tulevat turvallisuuspoliittiset ratkaisut on arvioitava nyt kehittymässä olevaa eurooppalaista turvallisuusarkkitehtuuria vasten. Kansalaisyhteiskunnan tutkijoiden, järjestöjen ja kansalaisten piirissä on syytä keskustella ja kannustaa tähän keskusteluun, mutta samalla on kuitenkin syytä alleviivata sitä, ettei sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä näe tarvetta turvallisuuspoliittisiin uudelleenarviointeihin. Tällä hetkellä Suomi edistää turvallisuuspoliittisia intressejään parhaiten selkeällä sitoutumisella nykyiseen sotilaalliseen liittoutumattomuuteensa.

[3] **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! On syytä palauttaa mieliin Suomen turvallisuuspolitiikan kolme pääpilaria, joista on vallinnut hyvä yksimielisyys. Suomen vakaa asema perustuu ensinnäkin liittoutumattomuuteen ja uskottavaan itsenäiseen puolustukseen, toiseksi yhteistyöhön monikansallisten järjestöjen kanssa ja kolmanneksi hyviin naapuruussuhteisiin. Tämä linja on parantanut koko Koillis-Euroopan vakautta. Tältä pohjalta on katsottava yhteistyöpilarin yhtä tämän hetken tärkeää kehittämistavoitetta, EU:n yhteistä kriisinhallintaa.

Euroopan unionin Amsterdamin sopimus nosti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan astetta vahvemmaksi osaksi unionin tulevaa kehitystä. Unionin toimialueeksi on määritelty niin sanotut Petersbergin tehtävät eli humanitaariset ja pelastustehtävät, rauhan turvaaminen sekä taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhan palauttaminen mukaan lukien. Näistä viimeinen, rauhan palauttaminen, on ongelmallinen Suomen kannalta.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää oikeana, että hallitus on lähtenyt siitä keskeisestä periaatteesta, että EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tulee kehittää tavoitteena kriisinhallintakyvyn parantaminen. Samalla ilmaistaan, että Natoon kuuluvat EU-maat ovat ratkaisseet yhteisen puolustuksen tarpeensa Nato-jäsenyydellä ja Natoon kuulumattomat EU-maat itsenäisten, kansallisten ratkaisujensa mukaisesti. Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että näin on voitu kohtuullisen hyvin sovittaa yhteen liittoutumattomien jäsenmaiden tarpeet EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen kanssa.

Keskusta edellyttää, että päätettäessä EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisestä selkeästi ilmaistaan, että Weun toiminnan mahdollisesti loppuessa sen yhteistä puolustusta eli 5 artiklan mukaisia tehtäviä ei sisällytetä EU:n tehtäviin. EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn tehostamisen perusteluina on pidetty Bosnian ja Kosovon tapahtumia. On katsottu, että EU oli kykenemätön reagoimaan Balkanin kriisiin ja sen ratkaisemiseen tarvittiin USA:n sotilaallista kapasiteettia. EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämisessä on kuitenkin tavoitteeksi asetettu Petersbergin tehtävät eli Iforja Kfor-operaatioiden kaltainen toimintakyky

eikä ilmahyökkäysten kaltainen rauhaanpakottaminen. Perustelut ja suunnitellut kehittämistoimet ovat siis jossain määrin ristiriitaiset.

Keskustelun sekavuutta lisää Naton sisällä käytävä vuoropuhelu, jossa USA on esittänyt, että eurooppalaisten Nato-maiden tulisi kehittää kykyään Kosovon ilmasodan kaltaisiin operaatioihin. Tosiasiassahan Natoon kuuluvat EU-maat eivät rakenna erillistä kriisinhallintakapasiteettia, vaan kyse on yhdestä ja samasta sotilaskapasiteetista, jota käytettäisiin sekä EU:n kriisinhallintaan että Naton yhteisen puolustuksen tarpeisiin. Kriisinhallinnan ja yhteisen puolustuksen raja on vaikeasti määriteltävissä.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Petersbergin tehtäviin sisältyvän rauhan palauttamisen määritellään selkeästi tarkoittavan Kfor-operaation kaltaista toimintaa. Ilmaiskujen kaltaiset sotatoimet tulee siis selkeästi rajata pois EU:n kriisinhallintatehtävistä.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää valitettavana, että EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä pääpaino on siirtynyt sotilaallisen kriisinhallinnan puolelle. Tärkeämpää olisi koettaa ennakolta estää Balkanin ja Tshetshenian kaltaisten kriisien puhkeamista. Sotilaallisen kapasiteetin kehittäminen ei poista turvallisuusuhkia, joista suurin on kasvava elintasokuilu EU:n ja sen eteläisten ja itäisten lähialueiden välillä. Myös ympäristöuhat ja kansainvälisen rikollisuuden kasvu ovat eurooppalaisia turvallisuusuhkia. Erityisesti Venäjän heikko talouskehitys ja vielä alkuvaiheessa oleva demokraattisten instituutioiden muotoutuminen muodostavat riskitekijän Euroopan turvallisuuskehitykselle. Näiden riskien ja kriisien hallintaan tarvitaan muita kuin sotilastoimia.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että Suomi kaikissa yhteyksissä korostaa EU:n ja Venäjän välisen poliittisen ja taloudellisen yhteistyön välttämättömyyttä Euroopan turvallisuuden varmistamiseksi. EU:n ja Venäjän välille on luotava EU:n edeltäjän, Ranskan ja Saksan hiili- ja teräsliiton, kaltainen kaasu- ja teknologialiitto. Tässä katsannossa pohjoinen ulottuvuus on nähtävä myös tärkeänä turvallisuuspoliittisena hankkeena, jossa konkreettista sisältöä pitää kiirehtiä.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että sotilaallisten kriisinhallintatoimien tulee aina perustua YK:n tai Etyj:n valtuutukseen. On epätodennäköistä, että Euroopassa tai sen lähialueilla voisi syntyä kriisejä, joiden hallinta olisi mahdollista yksinomaan EU:n toimin.

Keskusta korostaa tarvetta parantaa YK:n toimintakykyä ja myös muita niin sanottuja monenkeskisiä turvallisuusrakenteita. Myös EU:n kriisinhallintakykyä kehitettäessä on alusta alkaen lähdettävä siitä, että toimien suunnittelussa ja toteutuksessa ovat mukana myös EU:n ulkopuoliset maat mukaan lukien Venäjä. Suomi on menestynyt ja saavuttanut kansainvälistä arvostusta niin sanotussa perinteisessä rauhanturvatoiminnassa. Myös Bosnian ja Kosovon operaatioissa suomalaisten rauhanturvaajien monipuolinen ammattitaito ja sovittelukyky ovat osoittautuneet tärkeiksi voimavaroiksi. Suomen tulee jatkossakin kehittää rauhanturvatoimintaansa näiden kokemusten pohjalta.

Keskusta pitää myönteisenä harjoitettua tiivistä yhteistyötä Ruotsin kanssa ja kannustaa hallitusta vahvistamaan pohjoismaista yhteistyötä.

Rouva puhemies! Siviilikriisinhallinta kansalaisjärjestöt huomioon ottaen sopii erityisen hyvin meille ja muille liittoutumattomille maille. Suomen olisikin pidettävä huolta, että kriisinhallintakyvyn kehittäminen saa riittävän ja tasavertaisen painon Helsingin huippukokouksen päätöksissä.

4 **Ilkka Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Euroopan integraatiokehityksen ensisijainen tavoite on ollut rauhan turvaaminen vanhalla mantereella. Ajatus on sitouttaa valtiot toisiinsa yhteistyömahdollisuuksia hyväksi käyttäen. Alkuaikoina integraatio eteni nimenomaan taloudellisen yhteistyön merkeissä. Euroopan integraatiokehitys pyrki tuolloin välttämään valtiollisen suvereniteetin piiriin liittyviä ydinasioita. Tarkoitan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia kysymyksiä.

Taloudellisen integraation syveneminen on johtanut kasvavaan keskinäisriippuvuuteen, jota ohjataan ja suunnitellaan yhteisten elinten puitteissa. Yhteisen rahan käyttöönotto tämän vuoden alussa on ollut keskeinen momentum yhteisen eurooppalaisen yhteisön kehittymisessä. Yhteisvaluutan ympärille muodostunut Euro 11 -alue onkin taloudellisilla mittareilla mitattuna tänä päivänä maailman voimakkain talousalue.

EU:n piirissä on parhaillaan meneillään saman kaltainen yhdentymisprosessi puolustusulottuvuutta koskien, joka 80-luvulla edelsi yhteisvaluuttaan siirtymistä. Molemmat proses-

sit tavoittelevat samaa päämäärää kuin koko integraatiokin alun alkaen: rauhantilan varmistamista. Kosovohan osoitti konkreettisesti, ettei Euroopalla ole ollut kykyä toimia tämän kaltaisessa kriisitilanteessa.

Kokoomus lähtee siitä, että kollektiivinen puolustus jää kriisinhallintajärjestelmän ulkopuolelle. Yhteinen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on rajattava kriisinhallintakyvyn luomiseen. EU:n luonne siviilivaltatoimijana tulee kuitenkin kehittymään kriisinhallintatehtävien vuoksi sotilaallista voimaa omaavaksi toimijaksi.

Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka tulee muodostumaan poliittisten, taloudellisten, humanitaaristen ja sotilaallisten keinojen kokonaisuudeksi, joka syventää unionin turvallisuuspolitiikkaa Petersbergin tehtävien mukaisesti. Helsingissä tehtävät päätökset luovat poliittisen kehyksen, jonka varaan varsinaiset puolustuspoliittiset ratkaisut tullaan lähivuosien aikana tekemään.

Suomen kanta EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisestä EU:n kriisinhallintakyvyn parantamiseksi on ollut myönteinen. Euroopan unionille tulee tulevaisuudessa koota jäsenmaista sen tyyppiset joukot, että vaativistakin operaatioista unioni voi selvitä joko Naton voimavaroihin turvautuen tai ilman Natoa. Omaehtoinen toiminta ei ole itsetarkoitus, vaan arviot yhteistyön tarpeesta tehdään operaatiokohtaisesti. Vain näin toimien turvataan operaatioiden mahdollisimman onnistunut lopputulos.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että kukin kansallisvaltio tekee tulevaisuudessakin itsenäisesti päätöksen niin yhteisten joukkojen kokoamisesta kuin myös yksittäisiin EU:n kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisestaan.

Puolustusulottuvuuden liittyminen osana EU:n kasvavaan kansainväliseen rooliin nostaa esille myös kysymykset EU:n luonteesta kansainvälisenä toimijana. Korostamme, että EU:n tulee tulevaisuudessakin tunnustaa kansallisvaltioiden olemassaolo. Kuitenkin lähitulevaisuudessa tarvitsemme nykyistä selkeämpää linjausta jäsenvaltioiden ja EU:n yhteisten instituutioiden keskinäisestä työnjaosta. Vain työnjaon selkiyttämisen ja yleisen demokratisoitumisen kautta EU:lle on luotavissa hyväksyttävissä oleva toimijan rooli kansainvälisenä toimijana. Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan näkökohdat tulee ottaa huomioon vuonna 2000 alkavassa hvk-prosessissa.

Toimivan järjestelmän luomista vaikeuttaa se, että järjestelmän tulisi mahdollistaa niin EU:n ulkopuolisten eurooppalaisten kumppaneiden, Natoon kuuluvien ei-EU-maiden kuin kaikkien EU:n jäsenvaltioidenkin, olivatpa ne sitten Naton jäseniä tahi eivät, osallistuminen kriisinhallintaan. EU:n ja Naton suhteiden kehittämistä on pidettävä kiinteänä osana EU:n puolustuspolitiikan muotoilua.

Edellä mainitut asiat huomioiden tulevaisuuden kriisinhallintaoperaatiot vaativat unionilta nykyistä huomattavasti tehokkaampaa päätöksentekojärjestelmää uusine toimielimineen ja kykyä itsenäisten päätösten toteuttamiseen ja operaatioiden johtamiseen. Kokoomus katsoo, että näiden asioiden ratkaiseminen on olennainen osa uskottavan ja toimintakykyisen kriisinhallintajärjestelmän luomista Euroopan unioniin.

Arvoisa puhemies! Helsingissä on tarkoitus päättää myös väliaikaisista rakenteista, joiden tehtävänä on avustaa neuvostoa yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamisessa. Tämä tehtävä on erittäin merkittävä, ja siihen tulee paneutua suurella vakavuudella, jotta tulevan järjestelmän toimintakyky muodostuu riittäväksi. Rakenteiden on oltava niin toimivat ja vahvat, että puheet Euroopan kriisinhallintakyvystä saavat myös käytännön sisällön.

[5] **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että Euroopan unionin kriisinhallinnassa kehitetään tasapainoisesti yhtä hyvin ennalta ehkäiseviä ja ei-sotilaallisia keinoja kuin sotilaallista kriisinhallintaa. Siksi olisi toivonut, että ennalta ehkäisevät ja ei-sotilaalliset toimet olisivat saaneet suuremman osuuden pääministerin ilmoituksessa. Toivottavasti ne saavat suuren merkityksen Helsingin huippukokouksessa. Toisaalta on helppo ymmärtää myös se, että nimenomaan sotilaallisella puolella on tarpeen suorittaa eräitä täsmennyksiä ja rajauksia erityisesti Suomen näkökulmasta, koska EU:ssahan, kuten tunnettua, on myös jäsenmaita, jotka haluavat voimakkaasti kehittää Euroopan unionin puolustusulottuvuutta.

On välttämätöntä korostaa ennalta ehkäisevän työn merkitystä ja kehkeytymässä olevien kriisien tunnistamista. Ennalta ehkäisevässä työssä tarvitaan Euroopan unionin diplomaattisen vaikuttamisen ohella myös kansalaisjärjestöjen pa-

nosta. Voidaan sanoa, että runsaalla kansalaisjärjestöjen aktiivisuudella on mahdollista edistää syntymässä olevien konfliktien osapuolten välisiä kosketuksia ja purkaa osapuolten välistä epäluuloa ja jännitystä nimenomaan käytännön konkreettisten toimien kautta.

Kriisinhallinnassa tarvitaan nimenomaan voimakasta panostusta ei-sotilaallisten toimien, siis poliittisten, taloudellisten ja humanitaaristen sekä siviilihallinnon keinojen kehittämiseen. Siksi onkin tärkeää, että jäsenmaiden, unionin ja kansalaisjärjestöjen voimavarojen yhteensopivuutta ja liikkeellelähdön nopeutta kehitetään.

Mitä sitten sotilaalliseen kriisinhallintaan tulee, suomalaisten rauhanturvaajien pyrkimys ja itse asiassa menestyksekäs kokemus rakentaa luottamuksellisia suhteita paikalliseen väestöön on varmasti parempi tapa kuin joillekin Natomaille tyypillinen asenne, jossa sotilaat pysyttelevät etäällä väestöstä luottaen ennen kaikkea aseiden voimaan.

Sotilaallisen kriisinhallinnan varustuksen kehittämisen on mahduttava Puolustusvoimien normaalin kehittämisen puitteisiin, eikä se siis saa merkitä menotason nostamista. Tässä yhteydessä on ehkä paikallaan muistuttaa, että eduskunta ei hyväksynyt saattohelikoptereita eikä hallituksella näin ollen ole oikeutta EU:n kriisinhallinnan kehittämisen yhteydessä sitoutua niiden hankkimiseen.

Omaehtoisen eurooppalaisen rauhanturvatoiminnan kehittäminen ei mielestämme saa johtaa Suomessa asemenojen kasvattamiseen, koska meillä on monia polttavia yhteiskunnallisia tarpeita. Vasemmistoliitto pitääkin tärkeänä, että Suomi omista lähtökohdistaan arvioi, miten paljon voimavaroja kohdennetaan sosiaali- ja terveyssektorille tai vaikkapa koulutukseen ja miten paljon on kulloinkin järkevää osoittaa voimavaroja asemenoihin. Siksi on torjuttava sellaiset yritykset, joilla haluttaisiin kenties yhdenmukaistaa ja nostaa puolustusmenojen tasoa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että eduskunta päättää Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin ja että päätös tehdään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Toimintavaltuuden on tultava YK:lta tai Etyjiltä, muunlaiseen rauhanturvaamisoperaatioon Suomi ei ole osallistunut eikä meidän mielestämme Suomen vastedeskään pidä osallistua. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää kriisinhallintakyvyn kehittämistä tärkeänä, mutta ei hyväksy sitä, että Euroopan unionin perussopimuksiin sisällytettäisiin velvoite keskinäisestä puolustuksesta. EU:sta ei pidä rakentaa sotilasliittoa.

Toivottavasti myöskään tulevaisuudessa ei ole ongelmia määritelmissä. Nimittäin toivottavasti ei tule ongelmia esimerkiksi kriisinhallinta ja kriisien ennaltaehkäisy -käsitteiden ymmärtämisessä. USA:n presidentti Bill Clintonhan perusteli Kosovon pommituksia sillä, että ne ovat kriisin ennaltaehkäisyä. Eurooppalainen ja suomalainen ajatus ennaltaehkäisystä lienee perin toisenlainen. Tässä mielessä oli hyvin ilahduttavaa, niin kuin pääministerikin totesi, että päätös kriisinhallintaoperaatioon ryhtymisestä edellyttää yksimielisyyttä.

Lopuksi, rouva puhemies, vasemmistoliitto korostaa siis ennalta ehkäisevän ja siviilikriisinhallinnan tärkeyttä ja luottaa siinä myös kansalaisjärjestöjen merkittävään panokseen.

[6] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Orden demokrati, frihet och vänskap fyllde kommunistisk propaganda under socialiststyret i de östeuropeiska länderna. Överallt hängde banderoller med uppmaningar att bygga upp s.k. äkta demokrati och stärka vänskapen mellan de socialistiska brödrafolken. Nu i dagarna firade vi att tio år hade förlöpt efter Berlinmurens fall. Ironiskt är att dessa socialistiska slagord fick innebörd först då de egna socialistiska regimerna föll.

Europa blev inte så fredligt som man hade förväntat sig. Starka nationalistiska strömningar i det forna Jugoslavien har gett bränsle åt fyra krig med humanitära katastrofer som följd. Internationella styrkor är eller har varit utstationerade i bl.a. Bosnien, Kosovo, Makedonien och Albanien med olika uppdrag beroende på krisens karaktär. Nostalgisk tro på blodsband mellan folk och region har ytterligare underblåst konflikter.

Etniska interna konflikter, social misär som i det albanska fallet, och miljökatastrofer utgör verkliga hot i dagens Europa som ställer både politiska och förvaltningsmässiga krav på den Europeiska unionen. Förbättringar är nödvändiga för att stärka unionens handlingskraft vad gäller militär krishantering. EU var oförlåtligt tandlöst när det började hetta till i Bosnien och Kosovo. Organisationen hade inte strukturer, inte vilja eller utrustning för att förhindra dessa tragedier. Tandlösheten ledde till blodsspillan och till att

EU:s förmåga att agera som en stabiliserande faktor i Europa med rätta kunde ifrågasättas.

Arvoisa puhemies! Kriisinhallinnan tulee rajoittua niin sanottuihin Petersbergin tehtäviin, jotka koostuvat rauhan palauttamisesta, rauhanturvatoimista, kriisinhallinnasta ja humanitaaristen toimien suojaamisesta. Ajankohtaisten suunnitelmien tavoitteena on luoda EU:lle rakenteet ja edellytykset mennä kriisipesäkkeisiin Naton osallistumisesta riippumatta. Jotta EU voisi saavuttaa omat ihanteensa ja puolustaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa, on aivan välttämätöntä, että järjestöllä on kyky estää konfliktit omassa maanosassaan. Koko unionin legitimiteetti kärsii, ellei unioni pysty turvaamaan vakautta edes lähimmissä naapurimaissaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa yhteisen kriisinhallinnan tarvetta EU:ssa. Riittävä tehomäärä, kapasiteetti, on jo olemassa olevissa joukoissa. EU:ssa on riittävästi rauhanturvaajia, mutta heidän valmiudessaan ja toimintakyvyssään on ollut puutteita. Balkanin operaatiot antavat puitteet riittävälle valmiudelle. Siellä toimii tällä hetkellä 40 000—50 000 miestä rauhanturvatehtävissä.

EU:n kriisinhallinta on luonteeltaan koordinoiva verkosto ja olemassa olevien rakenteiden täydennys, jonka tulee luoda edellytykset yhteiselle toiminnalle. Kyse ei ole yhden turvallisuusrakenteen lisäämisestä Euroopassa Naton rauhankumppanuuden ja Etyjin rinnalle. Jokainen jäsenmaa voi ja kunkin jäsenmaan tuleekin päättää itsenäisesti osallistumisestaan yhteisiin operaatioihin, joukkojen koosta tietyssä operaatiossa sekä joukkojen valtuuksista.

Suomen osalta velvoitteet eivät tuo paljon uutta. Osallistumisemme rauhanturvatehtäviin on jo nykyisellään merkittävää suhteessa maan kokoon. Käytännössä EU:n kriisinhallinta tapahtuu yhteistyössä ennen kaikkea Naton kanssa ja Natolta lainatuin resurssein. Suomella on yhteistyötä Naton kanssa rauhankumppanuusohjelman puitteissa, ja Suomi on tarjonnut sen puitteissa osaamistaan rauhanturvaamisessa. Sekä Bosniassa että Kosovossa yhteistyö Naton kanssa on sujunut kitkattomasti. Maailma muuttuu, kuten organisaatiotkin, ja ruotsalainen eduskuntaryhmä ei pidä Natoa Euroopan blokkijaon ylläpitäjänä. Päinvastoin yhteistyöllä kriisinhallintatehtävissä on huomattavia synergiaetuja, olkoonpa sitten kyse rauhanturvaamisesta, ympäristökatastrofeista tai jostain muusta.

Fru talman! Finland bygger på demokrati, marknadsekonomi och respekt för mänskliga rättigheter. Genom att delta i EU:s gemensamma krishantering kan vi hjälpa andra att också få ta del av dessa värden. Om vi har det bra skall vi hjälpa andra att få det bra.

När världen förändras skall vi inte klamra oss fast vid det förgångna, utan fördomsfritt överväga nya alternativ.

Kun maailma muuttuu, meidän ei tule takertua menneeseen, vaan harkita ennakkoluulottomasti uusia vaihtoehtoja.

[7] **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Balkanin alueen — Bosnian ja Kosovon — sodat toivat kriisinhallinnan 90-luvun Euroopan sydämeen. Kosovon ilmasota ja sitä edeltänyt etninen puhdistus jättivät tilaa monenlaiselle jossittelulle. Sota oli inhimillinen tragedia, joka maksoi lukuisia ihmishenkiä ja paljon rahaa. Sen opetus oli, että siviilikriisinhallintaa ja kriisien ennaltaehkäisyä on kehitettävä. Kriisinhallinta olisi luultavasti onnistunut paremmin, jos EU:lla olisi ollut vahvempi valmius siihen sekä erityisesti kriisin ennaltaehkäisyyn.

Eräissä EU-maissa on pitkälle meneviä pohdintoja EU:n yhteisestä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Kuitenkin Helsingin huippukokouksessa keskustelussa olevat suunnitelmat EU:n turvallisuuspolitiikasta nojautuvat yhteistyöhön Naton kanssa niin, että EU:n yhteisen rauhanturva- ja kriisinhallintakapasiteetin riippuvuus Natosta vähenisi ajan myötä.

Nato on muuttanut luonnettaan kylmän sodan päätyttyä. Sen työ painottuu aiempaa enemmän kriisinhallintaan, mutta se on edelleen puolustusliitto ja pysyy sellaisena. Se puuttuu vain rajattuun osaan ihmisoikeusloukkauksia, eikä sillä ole siviilikriisinhallinnan kapasiteettia. Naton avainsana on stabiliteetti. Esimerkiksi Turkki on voinut rauhallisin mielin olla puolustusliiton jäsen, vaikka Amnesty Internationalin raporteissa vilisee dokumentteja Turkin ihmisoikeusloukkauksista.

Yhteinen kriisinhallinta voidaan vihreiden mielestä hyväksyä osaksi EU:n toimintaa, mutta siinä on painotettava ensisijaisesti siviilikriisinhallintaa eikä sotilaallista kriisinhallintaa. Vihre-

ät painottivat jo valtioneuvostotyöskentelyssä, että Javier Solanan sivutoimilupa Weu:ssa rajattaisiin koskemaan rauhanturvakysymyksiä eli niin sanottuja Petersbergin tehtäviä, mutta valitettavasti EU on hyväksynyt Solanalle kattavamman sivutoimiluvan. Solanan työn tavoitteena pitää vihreiden mielestä olla nimenomaan Weu:n alasajo ilman sen 5 artiklan sisällyttämistä EU:n turvallisuuspoliittisiin suunnitelmiin.

Kriisien ennaltaehkäisyyn liittyvää monitorointia EU:n pitää kehittää yhteistyössä Euroopan neuvoston ja Etyjin kanssa. Siviilikriisinhallintaa tulee kehittää EU:ssa samassa organisaatiossa kuin sotilaallistakin niin, että kokonaisuudesta syntyy toimiva.

Kriisinhallinta ei saa johtaa uudenlaiseen varustelukierteeseen. On vältettävä turhien uhkakuvien paisuttamista, mikä loisi paineita lisävarusteluun. Suomen nykyinen rauhanturvakapasiteetti riittää osaltaan kaavailtuihin suunnitelmiin EU:n yhteisten rauhanturvajoukkojen suuruudesta. Jatkosuunnitelmissa noussee esiin muun muassa kysymys joukkojen siirtovalmiuden parantamisesta ja siihen mahdollisesti liittyvistä kalustohankinnoista. Vihreät katsovat, että rauhanturvavalmiuden kasvattaminen ei saa nostaa puolustuspääluokan menoja, vaan mahdolliset lisämenot on katettava pääluokan sisältä.

Tshetshenian pommituksiin nähden koko kansainvälinen yhteisö on ollut voimaton. Haastava kysymys on, olisiko EU pystynyt estämään Tshetshenian sodan, jos sen kriisinhallintakapasiteettia olisi kehitetty aiemmin. Ilmeisesti vastaus on lähinnä kielteinen. Ei Nato eikä EU olisi mielellään käyttänyt sodan uhkaa painostuskeinona Venäjää vastaan, koska se on ydinasemahti. Olisiko EU:n yhteinen kriisinhallinta puolestaan herättänyt Venäjän johtavissa poliitikoissa suurempaa kunnioitusta kuin nyky-EU? EU:n yhteisellä kriisinhallintakapasiteetilla olisi tuskin tässäkään suhteessa ollut ratkaisevaa vaikutusta Venäjään. Kriisien torjuntaan ei ole olemassa automaattisia ratkaisuja, minkä tämäkin osoittaa. Tästä huolimatta kansainvälisen yhteisön on tiivistettävä ponnisteluja Venäjän painostamiseksi lopettamaan Tshetshenian sota.

Vihreä eduskuntaryhmä tukee hallituksen pyrkimystä jatkaa liittoutumattomuuspolitiikkaa EU:n sisällä. Tulevaisuudessa nähdään, johtaako turvallisuuspoliittisen yhteistyön muutos siihen, että EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan sitoutuminen merkitsee kuitenkin käytännössä liittoutumista. Monien arvioiden mukaan Ranska pyrkii puheenjohtajuuskaudellaan syksyllä 2000 luotsaamaan EU:ta kohti tiiviimpää puolustuspoliittista yhteistyötä kuin Suomi on kaavaillut.

Tulevilla presidentinvaaleilla on merkittävä vaikutus Suomen ulkopolitiikkaan. Presidenttiehdokkaiden pitää pystyä keskustelemaan avoimesti Euroopan turvallisuuspolitiikan muutoksista, nykyisistä ja mahdollisista, sekä ulkopoliittisista tavoitteistaan Suomen presidenttinä. Presidenttiehdokas Heidi Hautala on ollut linjauksissaan selkeä ja katsonut, ettei EU:n turvallisuuspoliittisesta ulottuvuudesta saa tulla Naton eurooppalaista pilaria. Kaikkien ehdokkaiden pitäisi selkeästi ilmaista, millä ehdoin he ovat valmiit luopumaan Suomen liittoutumattomuuspolitiikasta, mikäli ovat siihen valmiita, sekä miten pitkälle EU:n yhteisen turvallisuuspolitiikan pitää mennä, että Suomi on käytännössä erkaantunut liittoutumattomuuden periaatteesta.

Arvoisa puhemies! EU:n syntyhistoria kytkeytyi keskieurooppalaisiin pyrkimyksiin vahvistaa rajat ylittävää taloudellista vuorovaikutusta, jotta sota Euroopassa olisi mahdottomuus. Tämän peruskysymyksen ympärille kytkeytyy EU:n laajeneminen. Sen myötä elintasokuilun kiinni kurominen, ihmisoikeustyö ja ympäristöongelmien ratkominen ovat pitkäjänteistä ja laajakantoista vakauden edistämistä. Kun pystymme lieventämään ristiriitoja Euroopan eri alueiden kehityksessä, rakennamme toivottavasti kestävää rauhantilaa.

[8] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat keskeisiä perusasioita niin yksilön kuin kansakuntienkin elämässä. Sisäiseen turvallisuuteen kuuluvat muun muassa kansalaisoikeudet, työ ja toimeentulo sekä vaikutusmahdollisuudet omaan elämään liittyvissä kysymyksissä. Suurena haasteena Suomelle ja koko Euroopan unionille on taistelu köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan. Ulkoista turvallisuuttamme ylläpitävät kansainvälinen yhteistyö, ympäristönsuojelu ja yhteiset ponnistukset turvallisuuttamme uhkaavia tekijöitä, muun muassa huumausaineiden leviämistä, vastaan. Tällä kentällä toimijoina EU:n lisäksi ovat muun muassa YK, Euroopan neuvosto ja Etyj; kuuluuhan Etyj:iin 55 jäsenvaltiota, joten järjestö ulottuu Atlantinkin yli.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä eurooppalaisella tasolla on tärkeää luoda puitteet ja edellytykset koko maanosan kattavalle turvallisuusohjelmalle. Maanosaamme on eri ajanjaksoina vaivannut blokkijako, jonka jäljet edelleen näkyvät. Eheyttäminen vaatii aikaa ja varoja, mutta turvallisuudesta ja sitä kautta aukeavasta paremmasta huomisesta kannattaa kyllä maksaakin. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan kuuluukin siten myös elintasokuilujen kurominen umpeen niin maiden sisällä kuin välilläkin. Näin ennaltaehkäisemme muuttopaineita ja autamme maita hyödyntämään niiden omia mahdollisuuksia ja rikkauksia sekä osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

Viime kuukaudet ovat osoittaneet, että Eurooppaa ei ole vielä kattavasti rokotettu kriisejä vastaan. Kosovo on vielä hyvässä muistissa, ja Tshetsheniassa talven lisäksi paukkuvat myös tykit. Siitä huolimatta ei tule lannistua yrityksissä rakentaa luottamuksen ja keskinäisen ymmärryksen siltoja myös eri etnisten ja uskonnollisten ryhmien välille, vaikka kaunaisuuden juuret ovatkin monesti hyvin syvällä ja tarvitsevat erityistä juurihoitoa.

Kriisinhallinta ja turvallisuus ovat sisällöltään hyvin monisäikeisiä. Kriisinhallintaan tarvitaan myös sotilaallisia voimavaroja ja niiden koordinointia. Suomikin tarvitsee uskottavan, oman ja yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan puolustuskyvyn. Toisenlainen perusratkaisu, esimerkiksi palkka-armeija, lisäisi riippuvuutta ulkopuolisesta avusta merkittävästi. Uskottava puolustus ja liittoutumattomuus ovat edelleen turvallisuuden kestäviä kulmakiviä. Nato-keskustelua voidaan toki käydä, mutta ei mitenkään ajolähtötunnelmissa. Johtakoon valmistunut selvitys avoimeen ja tasapuoliseen analyysiin ja keskusteluun eduista ja haitoista.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei katso tässä vaiheessa olevan mitään syytä muuttaa turvallisuuspoliittista perusratkaisuamme. Katsotaan rauhassa, mihin Weun tehtävien siirtäminen osin Natoon ja osin EU:hun johtaa. Tämän prosessin on arvioitu vievän ehkä viisi vuotta. EU:n toimiva kriisinhallinta muodostunee samassa aikajaksossa. Tällä hetkellähän Naton ja Venäjän välillä vallitsee maamme kannalta liiallinen vastakkainasettelu, jolloin Nato-jäsenyytemme ei palvelisi Pohjolan vakautta ja turvallisuutta. Nato on myös osa suurvaltapolitiikkaa. EU:n pohjoinen ulottuvuus on hiljalleen muotoutumassa, ja tämän kehityksen turvaaminen ja eteenpäin vieminen palvelee niin Suomen kuin koko Itämeren alueen etuja ja vakautta. Venäjän tulee tuntea olevansa tasavertainen kumppani eurooppalaisissa ratkaisuissa.

Suomen valmius toimia rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä on tälläkin hetkellä hyvä, ja päätämme osallistumisestamme rauhanturvalain mukaan arvioiden tapauskohtaisesti kustannukset.

Mihin sitten perustuvat EU:n mahdollisesti toteuttamat kriisinhallintatehtävät? Tällä hetkellä ilman Natoa, sen kuljetus-, tiedustelu- ja esikuntakapasiteettia on vaikea toimia. EU toimiikin nyt kriisinhallinnassa kiinteässä yhteistyössä Naton kanssa. EU voi tehdä omia ratkaisujaan ja kehittää valmiuksiaan selvitä ilman Natoa, mutta suostuvatko suuret jäsenmaat, jotka samalla ovat Naton jäseniä, tällaiseen irtiottoon ja niiden kannalta päällekkäisyyteen? EU:n johdolla toteutetut operaatiot olisivat selkeä viesti Yhdysvalloille eurooppalaisten halusta seistä omilla jaloillaan, mutta osoittautuisivat varmaan hyvin kalliiksi vaihtoehdoksi, niin varsinkin, jos unionille rakennettaisiin oma Yhdysvalloista täysin riippumaton strateginen kuljetuskyky- ja tiedustelujärjestelmä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, kristillisen liiton eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan Suomen etu on edistää Euroopan vakautta koskien koko maanosaa. Ranskan ja Britannian aikataulu 60 000 sotilaan, vajaan 500 lentokoneen ja 15 taistelualuksen muodostamasta valmiusjoukosta vuoteen 2002 mennessä on kovin kiireinen eikä anna riittävästi aikaa kansalaiskeskustelulle. Jäsenmaiden oikeus päättää osallistumisestaan operaatioihin tulee edelleen säilyttää. Suomella on vankalla kokemuksellaan ja kansainvälisestikin arvostetulla panoksellaan edelleen annettavaa vakaan Euroopan rakentamisessa. Suomea tarvitaan lääkärin rooliin ja mahtimaiden kiistojen sovitteluun muistaen myös YK:n ja Etyj:n olemassaolon.

[9] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Euroopan unionin kriisinhallinnalle antoi voimakkaan sysäyksen tänä vuonna pidetty Kölnin huippukokous, jonka päätökset Suomi hyväksyi ilman varauksia ja jonka pohjalta EU on nyt puheenjohtajuuskaudellamme jatkanut asioiden eteenpäin viemistä. Hyväksymällä huippukokouksen päätöksen Suomi samalla käsitykseni mu-

kaan sitoutui unionin itsenäisesti toimivien sotavoimien luomiseen ja niihin mukaan menemiseen, puhutaanpa joukkojen tehtävistä miten pehmeästi tahansa. Tämä merkitsisi maamme kannalta vahvaa linjanvetoa luopumiseksi sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja sitoutumiseksi Nato-johtoiseen EU:n voimapolitiikkaan. Päätös sisältää merkittävän riskin. EU ei ole huomenna enää sama orgaani, jollaisena jäsenmaat sen tänä päivänä kokevat. Unionin varustautuminen sotilaalliseksi suurvallaksi muuttaa maailman tämänhetkisen strategisen tasapainon ennalta arvaamattomalla tavalla.

Tehtyjen ratkaisujen jälkeen on ainoa kysymys — hallituksen ja siinä olevien puolueiden mielipiteet tietäen vain ajan kysymys — tuleeko EU:n päätöksiin sitoutuneesta Suomesta myös Naton jäsen. Selvä merkki jo tehdystä valinnasta on liittyminen Naton asehankintajärjestelmän Weag:n eli Länsi-Euroopan asealan yhteistyöelimen jäseneksi toivossa saada myytyä suomalaisia aseita puolustusliiton käyttöön. Ikävä tosiasia on kuitenkin, että turvallisuutemme voidaan perustaa vain joko itsenäiseen päätöksentekoon tai vaihtoehtoisesti sen luovuttamiseen sotilasliitolle. EU:n jäsenmaana Suomi joutunee alistumaan kaikkiin unionin asevoimia koskeviin päätöksiin, mukaan lukien Nato-sidonnaisuus, vieraiden joukkojen ja tukikohtien mahdollinen sijoittaminen alueellemme ja jopa EU:n ydinaseiden tuominen maaperällemme. Venäjän uusimpien sotilasdoktriinien mukaan tämä merkitsee sen varautumista ydinaseen käyttöön silloin myös Suomea vastaan. Tätäkö hallitus ja hallituspuolueet todella haluavat?

Perussuomalaisten mielestä Suomen kriisinhallintasuunnitelmissa olisi tiukasti pidättäydyttävä vain YK:n ja Etyj:n johtamiin malleihin. Kuka kumma on keksinyt, että EU:n sotilasmahti poistaisi kriisit ja väkivallan Euroopasta? Mielestämme Suomen tulee kaikin tavoin pyrkiä palauttamaan YK:lle sen johtava rooli ja arvovalta sekä kyky toimia maailmanrauhan turvaajana. Tehtävää ei voida luovuttaa Saksan johtamalle Euroopan unionille eikä sitä voida hoitaa ostopalveluna halvimman tarjouksen esittäneeltä suurvallalta. Näistä sotilasmahtien rauhanoperaatioista ovat hyviä esimerkkejä Somalia, Afganistan, Tshetshenia ja Tiibet, muutamia vain mainitakseni. Pyydetäänkö seuraavaan rauhanturvaoperaatioon tarjous myös Venäjältä ja Kiinalta? Niillähän on edellä mainitsemiani hyviä työnäytteitä näistä tehtävistä.

Sitoutuminen EU:n yhteisiin joukkoihin ja sen tuleviin operaatioihin merkitsee myös tarvetta lainsäädäntömme muuttamiseksi suoraan sanoen rauhaanpakottamiseen osallistumisen mahdollistavaksi. Esitys asiasta onkin todennäköisesti jo valmiina jossakin kansiossa odottamassa sopivaa tilaisuutta. Kysynkin lopuksi:

Miksi Suomea ujutetaan näin vaihe vaiheelta Naton jäsenyyteen, kun kaikki merkit asehankintoineen, hankintajärjestön jäsenyyksineen, EU:n joukkoihin sitoutumisineen ja yhteisine sotaharjoituksineen kertovat selvästi mielestäni hallituksen päämäärän, Nato-jäsenyyden? Sopisiko välillä pieni annos rehellisyyttä Suomen kansaa kohtaan, arvon herrat ja rouvat ministerit?

10 **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Euroopan unionin kriisinhallinta tai oikeastaan kriisien estäminen on pahasti pettänyt Tshetshenian kohdalla. Se, mitä nyt tapahtuu Kaukasiassa, on häpeä EU:lle ja häpeä Euroopalle. Suomen ja EU:n, josta myös Suomessa on erityinen vastuu, koska olemme puheenjohtajamaa, olisi pitänyt heti, kun kriisi kävi ilmeiseksi, eli noin kaksi kuukautta sitten reagoida Venäjän aikeisiin. Kenties päättäväisellä reaktiolla sotilaalliset toimet eivät olisi edenneet sillä tavalla kuin ne ovat edenneet. (Ed. I. Kanerva: Mikä se olisi voinut olla?) Suomen ja EU:n reagointi olisi tietenkin lievimmästä päästä ollut Venäjän avustusten, taloudellisen avun, lopettaminen ja seuraavassa vaiheessa uhkaus talouspakotteista. Siis kysymys on nimenomaan rauhanomaisista toimista, siviilitoimista, ei sotilaallisesta uhkasta. (Ed. I. Kanerva: Mihin se olisi purrut?) Tämä on vähintä, mitä olisi pitänyt tehdä. Kunnon sanallinen tuomitseminenkin laajemmassa mittakaavassa on tapahtunut sekin vasta noin kaksi kuukautta liian myöhään. Suomi ja EU sen mukana ei jostain syystä ole kyennyt reagoimaan riittävän nopeasti tähän ilmeisesti yllätyksenä tulleeseen Tshetshenian tilanteen kärjistymiseen. Nopea reagointi ja heti reagointi ei ainakaan olisi näin jälkikäteen ajatellen pahentanut nykyistä tilannetta.

Lievintä, mitä Venäjän toiminnasta Kaukasuksella voi sanoa, on, että siellä käydään niitä viimeisiä siirtomaasotia, joiden tästä maailmasta jo luultiin loppuneen. Myös Venäjän nykytilasta ja sen politiikasta pitäisi uskaltaa tehdä realisti-

sia analyyseja ja katsoa, mitä se Venäjä on, mikä sen yhteiskunnan tila on ja millä tavalla siihen voidaan vaikuttaa vai voidaanko vaikuttaa kenties lainkaan. Kyllä ihmisoikeudet ovat tärkeä näkökulma, ja sen takia todella on häpeä EU:lle ja häpeä myös Suomelle, ettei ainakaan enempää edes yritetty.

Mitä Suomeen tulee, niin kannatan uskottavaa puolustusta. Olisi hyvä, jos sen voisi toteuttaa ilman liittoutumista, mutta realistina olen nähnyt, että ei mikään näin pieni kansakunta maailmassa ole siihen kyennyt, joten jos pidämme uskottavuudesta kiinni, niin meidän täytyy hakea turvaa muista maista, liittoutua, ja mitään muita realistisia vaihtoehtojahan meillä ei tällä hetkellä ole kuin Naton jäsenyys. Tietysti sekin vaihtoehto edellyttää sitä, että Suomen kansan enemmistö sen hyväksyy, ja varmasti kysymys on niin suuresta periaatteellisesta asiasta, että se saattaa myönteisessäkin tapauksessa edellyttää muun muassa neuvoa-antavaa kansanäänestystä. Mutta keskustelu tästä todellisesta turvallisuuspolitiikan tulevaisuudesta on syytä realistisesti aloittaa.

Tätä taustaa vasten EU:n pyrkimys perustaa omia kriisinhallintajoukkoja ei ehkä ole niin loppuun asti harkittua. Realistisesti ehkä parempi vaihtoehto, kun valtaosa EU-maista on Naton jäseniä ja ilmeisesti loputkin ennen pitkää siihen hakeutuvat — yhteistyöhän tiivistyy koko ajan — olisi ehkä lähteä siitä, että Nato tai Naton eurooppalaiset maat ottaisivat toimekseen sotilaallisen kriisinhallinnan. Siinä vältyttäisiin päällekkäisiltä organisaatioilta ja itse asiassa todennäköisesti saataisiin realistisempi ratkaisu.

Täällä on puhuttu muista uhkista. Meillä on paljon muita uhkia kuin sotilaallisia uhkia. Mutta jos me puhumme muista uhkista, niin eihän niihin varautuminen millään tavalla ratkaise sotilaallista turvallisuutta eivätkä nämä tekijät kilpaile keskenään. Tietysti sen lisäksi, että varaudutaan puolustamaan ja kriisinhallintaan ja sotilaspuoleen, kaikki siviilikriisitkin vaativat oman varautumisensa.

Arvoisa puhemies! Toivoisi EU:lta sitä samaa johdonmukaista linjaa, joka mielestäni Jugoslavian ja Balkanin osalta on kohtuullisen hyvin toteutunut ottaen huomioon, että tilanne on ollut aika uusi. Minusta ei mikään Euroopan maa, ei myöskään se maa, joka nykyisin on Venäjä ja ennen oli maailman toinen suurvalta Neuvostoliitto, voi muodostaa poikkeusta ihmisoikeuksissa eikä Suomen eikä myöskään Euroopan unionin loogisessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

[11] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Kiitän hyvin harkituista puheenvuoroista. Voin niiden perusteella yleisesti ottaen todeta, että hallituksen linjauksella on laaja tuki eduskunnassa ja moniin niihin näkökohtiin, joita täällä on esitetty, voi yhtyä. Ed. Korkeaoja painotti, että Länsi-Euroopan unionin yhteistä puolustusta, siis ikään kuin sotilasliiton omaisuutta, ei siirretä Euroopan unionin tehtäväksi, ja näinhän on päätetty aikanaan jo Amsterdamissa ja viimeksi Kölnin huippukokouksessa. Kysymys on siitä, että Euroopan unioni luo itselleen kyvyn tehdä päätöksiä ja toteuttaa sen tapaisia kriisinhallintaoperaatioita kuin nyt on menossa Kosovossa ja Bosniassa. Tietenkin nämä ovat kaikki yksittäistapauksia ja niistä tullaan päättämään aivan erikseen kustakin. Tätä varten ei luoda mitään yhteistä niin sanotusti sotajoukkoa, joka on koko ajan jossakin kasarmissa valmiina, vaikkapa keskellä Eurooppaa, ja jossa myös suomalaiset ovat mukana, vaan kysymys on sellaisen joukon luomisesta, joka on koottavissa jäsenmaiden joukoista. Näitä tietysti on harjoitettava, niiden toimintaa on suunniteltava, niiden pitää olla vietävissä paikalle suhteellisen nopeasti. Tästä on kysymys. Nato ja suhtautuminen siihen on sitten erikseen. Suomen hallitus ei harkitse linjanmuutosta liittoutumattomuuspolitiikassa.

Pohjoismaista yhteistyötä on myös kehitetty nyt kenties voimakkaammin kuin pitkiin pitkiin aikoihin. Euroopan muutokset itse asiassa ovat johtaneet siihen, että pohjoismaista yhteistyötä on tiivistetty ja siihen on tullut uutena ulottuvuutena myös sotilaallinen yhteistyö nimenomaan Ruotsin kanssa. Tätä linjaa tullaan jatkamaan.

Euroopan unionin päätökset kriisinhallintakyvyn luomisesta sotilaallisessa mielessä eivät sellaisenaan johda siihen, että meidän tulisi lisätä puolustusmenoja. Nytkin meillä on menossa rauhanturvaoperaatioita. Suomalaisia joukkoja on siis operaatioissa, ja kuitenkin me pidämme puolustusmenot sillä tasolla kuin olemme suunnitelleet ja päättäneet. Näissä puitteissa on liikuttava. Tietenkin sitten operaatiot vaativat aina erillistä rahoitusta, eli silloin on kysymys siitä, että me otamme yhdessä muiden kanssa vastuun siitä tilanteesta, joka on syntymässä.

On ikään kuin tähän yhteyteen haluttu tuoda myös kysymys Tshetshenian tilanteesta, rauhan

mahdollisuuksista. Sehän on aivan luonnollista, että tämä asia meitä todella vakavasti huolestuttaa, se, että voitaisiin saada poliittinen ratkaisu, parantaa humanitaarista tilannetta, toteuttaa niitä sopimuksia, joita Istanbulin Etyj-kokouksessa tehtiin. Mutta Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn luomisessa ei ole tietenkään kysymys siitä, että lähdettäisiin sekaantumaan jonkin toisen maan sisäisiin asioihin. Eikä nimenomaan ole todellakaan kysymys siitä, että osallistuttaisiin johonkin rauhaanpakottamisoperaatioon siinä mielessä kuin esimerkiksi entisessä Jugoslavian tasavallassa toimittiin ennen Kosovon operaation toteuttamista.

On kuitenkin syytä palauttaa mieliin, että Persianlahden operaatio toteutettiin YK:n turvallisuusneuvoston tuella ja päätöksellä. Mekin olimme tätä operaatiota tietyllä tavalla tukemassa, vaikka emme siihen osallistuneet millään joukolla. Mutta näin on hyvä palauttaa mieliin juuri se, että kansainvälinen yhteisö voi toimia yhdessä hyökkääjää vastaan. Sen tyyppiseen operaatioon osallistumisesta tietenkin kukin maa itse päättää, aivan niin kuin me päätämme myös osallistumisesta unionijohtoisiin operaatioihin.

Venäjän tilannetta on syytä seurata tarkoin. Mutta erityisesti Suomen asemassa on syytä pitää kiinni siitä, että me kehitämme pitkäjänteistä yhteistyötä Venäjän kanssa, koska sillä tavoin me parhaiten voimme tukea Venäjän sisäistä kehitystä kohti demokratiaa, oikeusvaltiota ja markkinataloutta, jotta siellä ne rakenteet vahvistuvat, joita tarvitaan myönteiseen kehitykseen.

YK:n rooli on minusta aivan aiheellisesti täällä tuotu esille. Haluan tässä kiinnittää huomiota siihen, että Saksan ulkopoliittinen johto, liittokansleri Schröder ja ulkoministeri Fischer, on juuri korostanut erityisen voimakkaasti sitä, että on tuettava Yhdistyneitä kansakuntia. Tässä Euroopan unionin suurin jäsenmaa on korostamassa, niin kuin mekin, sitä, että kansainvälistä yhteisöä on pidettävä koossa, sen organisaatioita, niiden uskottavuutta, ja niiden varaan on myös nojattava silloin, kun tehdään päätöksiä kriisinhallinnassa ja rauhanturvassa.

[12] **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli myönteistä kuulla pääministerin korostus yhteistyöstä Venäjän kanssa, mutta kun tarkastelee kiinnostusta, jolla eri EU-maissa on suhtauduttu yhtäältä nyt käsillä olevaan sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämiseen ja toisaalta muun muassa vastikään pidetyn pohjoisen ulottuvuuden kokoukseen, tuntuu siltä, että unionin sisällä päähuomio kiinnitetään nyt sotilaallisiin toimiin. Toivoisin, että Suomi pitäisi voimakkaasti esillä pohjoisen ulottuvuuden asiaa ja sen yhteydessä kaikkia taloudellisen ja poliittisen yhteistyön muotoja Venäjän ja myös tietysti Ukrainan ja muiden itäisten naapurien kanssa.

[13] **Ulkoasiainministeri Tarja Halonen:** Puhun pääministerin luvalla, arvoisa puhemies! Tulin nimittäin tällä viikolla vastikään Länsi-Euroopan unionin kokouksesta, jossa paikallaolo Euroopan unionin ulkoministereiden osalta oli kyllä ihan samanlaista tasoa. Siellä oli paikalla Länsi-Euroopan unionin puheenjohtajamaa Luxemburg, EU:n puheenjohtajamaa Suomi ja tuleva EU-puheenjohtajamaa Portugali, joka on myös tuleva Weu-puheenjohtajamaa. Kaikki muut Euroopan unionin ulkoministerit olivat joissakin muissa kiireellisissä tehtävissä, ja nämä, jotka eivät olleet EU:n jäseniä, olivat paikalla. Kyllä tämä työruuhka vain näyttää vaikuttavan ulkoministereiden paikallaoloon. Uskon vakaasti, että EU:n jäsenmaat ovat erittäin voimakkaasti tukemassa myös pohjoista ulottuvuutta, niin kuin varmasti Weu-keskusteluakin.

[14] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun me ajattelemme Euroopan unioni -johtoisia kriisinhallintaoperaatioita, niissä päätöksentekojärjestelmän tehokas toteuttaminen edellyttää hyvin kiinteää yhteistyötä turvallisuus-, ulko- ja puolustuspolitiikan kesken paitsi Naton puolella tietysti tässä tapauksessa, luonnollisesti myös Euroopan unionin kyseessä ollen.

Tässä on yksi pieni yksityiskohta, joka jää hieman mietityttämään. Se on se, että kun tällaisessa tilanteessa näitä asioita valmistellaan Suomen kannalta, lähtisi siitä luonnollisesta olettamuksesta, että kaikki asianomaiset tahot ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta kokoontuisivat saman pöydän ääreen kompaktisti käsittelemään samoilla premisseillä, samoilla perustiedoilla, samoilla lähtökohdilla tätä asiaa. Tässä katsannossa on asetuttu kummeksumaan — ja yhdyn noihin kummeksujoihin — että puolustusneuvosto on haluttu Suomesta siirtää syrjään ta-

valla, joka paremminkin hajottaa kuin kokoaa Suomen kansallista valmistelua näissä kysymyksissä.

[15] **Jaakko Laakso /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni Euroopan unionin kriisinhallintajärjestelmän kehittämistä on myös problematisoitava. Ensimmäinen ja keskeisin kysymys silloin tietenkin on se, millä oikeudella Euroopan unioni tulevaisuudessa suorittaa kriisinhallintaoperaatioita. Ongelma on se, että Euroopan unionin eri jäsenmailla on tässä suhteessa erilaisia tavoitteita. Osa Euroopan unionin jäsenmaista selvästikin tavoittelee interventio-oikeutta ja kriisienhallintajärjestelmällä myöskin interventiokykyä. Tässä suhteessa on välttämätöntä tietenkin painottaa Yhdistyneiden kansakuntien tai Ety-järjestön valtuutusta EU:n operaatioille. Mutta me tiedämme, että eräät maat katsovat Euroopan unionin sisällä, että tällaista valtuutusta ei tarvita, vaan Euroopan unionilla pitäisi olla oikeus tulevaisuudessa interventioihin ilman YK:n valtuutusta. Tämä on tekijä, joka luonnollisesti synnyttää ongelmia itse järjestelmää rakennettaessa ja järjestelmää käytettäessä. Kun Suomi, Ruotsi ja eräät muut maat tavoittelevat rauhanturvaamisjärjestelmän tehostamista, esimerkiksi Ranska ja Englanti tavoittelevat selvästikin interventio-oikeutta.

[16] **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Pääministerille täytyy antaa kiitosta siitä, että hän niin selkeästi linjasi, ettei linjanmuutosta liittoutumattomuuspolitiikkaamme tule eikä myöskään omia sotilasjoukkoja Suomi ole Euroopan unionille rakentamassa. Suomen kannalta on tulevaisuudessa tärkeää myöskin se, minkälaisia tehtäviä mahdollisesti koottaville joukoille annetaan. Tässä kohtaa pääministeri ei ollut yhtä selkeä kuin aiemmissa kannanotoissa. Nousee mieleen kysymys, onko olemassa suunnitelmia siitä, että joukkojen tehtäväksiantoja tullaan laajentamaan. Nimittäin Suomihan on aivan erinomaisella tavalla hoitanut rauhanturvatehtävää ja saanut sillä arvostusta laajalti osakseen. Suomelle on ollut onneksi olla mukana nykymuotoisessa rauhanturva- ja kriisinhallintatoiminnassa. Tällä tiellä olisi tulevaisuudessakin turvallista jatkaa. Sen sijaan siviilikriisinhallintaa on varmasti mahdollista laajentaa ja muuttaa. Haluaisinkin painottaa sen osuutta, kun kriisinhallinnan lujittamisesta puhumme.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

---

[17] **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vahvasti tukemassa hallituksen linjaa Euroopan unionin kriisinhallintastrategiassa.

Kysyisin pääministeriltä: Voiko tämä tarkoittaa sitä, niin kuin toivon, että kun Natosta näyttää kuitenkin olevan tulossa Yhdysvalta-keskeinen maailmanpoliisi, tämä työntää Nato-vaihtoehdon toivottavasti entistä pidemmälle tulevaisuuteen ja me kehitämme ikään kuin kriisinhallintakokonaisuudesta myöskin sen tyyppistä laajempaa turvallisuuspoliittista konseptia?

Lausun myöskin iloni siitä, että pääministeri viisaasti totesi Venäjä-yhteistyöstä, sen pitkäjänteisyydestä, koska minua ainakin vaivaa presidenttiehdokkaiden peli, jossa luodaan hirveitä uhkakuvia Venäjästä eikä nähdä niitä mahdollisuuksia, mitä siihen liittyy.

[18] **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääministerin molemmissa puheenvuoroissa on ilahduttavalla tavalla käsitelty koko eurooppalaista turvallisuuspoliittista arkkitehtuuria hyvin laaja-alaisesti. Siinä on otettu huomioon uuden turvallisuuskäsitteen eri osapuolet. Selonteosta kävi positiivisella tavalla esille se, että tämä mahdollistaa itsenäisen eurooppalaisen toimintatavan eri tavalla kuin aikaisemmin.

Haluaisin kiinnittää pariin kohtaan huomiota elikkä ensiksi siihen, mitä ed. I. Kanervakin on tuonut esille. Nato-instrumentti on edelleen erittäin toimiva yhteistyökumppani kriisinhallinnassa. Tämä tulee säilyttää ja niitä yhteistyön saumoja hioa.

Toiseksi on otettava huomioon, että uutta järjestelmää luotaessa päätöksentekojärjestelmän on oltava toimiva. Muussa tapauksessa uuden järjestelmän luominen saattaa muodostua torsoksi, josta ei ole kenellekään iloa.

19 **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tilannehan Pohjois-Kaukasuksella on nyt kriisiytymässä talven myötä. Pakolaisleireille on tullut satojatuhansia ihmisiä, ja leireillä olevien naisten, lasten ja ennen muuta vanhusten auttamiseksi tarvitaan tavattoman paljon kansainvälistä humanitaarista apua, joka tietysti on kaatumassa Euroopan unionin niskaan. Näinhän tulee käymään. On aivan oikein, kuten pääministeri sanoitte, että täytyy kyetä puuttumaan itse kriisin ratkaisemiseen. Tässähän EU:lla ja Suomella on hyvin keskeinen rooli. Mielestäni kuitenkin kriisi on nähtävä ennen muuta kansainvälisen ja eurooppalaisen yhteisön asiana eikä suinkaan enää Venäjän sisäisenä terrorismin vastaisena kysymyksenä, jollaisena sitä halutaan päivästä toiseen lännelle selittää.

Minunkin mielestäni Tshetshenia-kysymykseen ei löydy ratkaisua EU:n kriisinhallintamekanismeista eikä rauhaanpakottamisesta, vaan ratkaisua on haettava EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muilla keinoin, ja keino on lähinnä aktiivisen ihmisoikeuspolitiikan toteuttaminen.

Kysynkin, rouva puhemies, lopuksi herra pääministeriltä: Mitä seuraavaa askelta Tshetsheniakriisin ratkaisuksi Suomen hallitus EU:lle ehdottaa?

20 **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voi yhtyä niihin puheenvuoroihin siitä, että pääministerin ilmoitus oli selkeä ja monin tavoin antoisa.

Minä kuitenkin kysyisin Euroopan neuvoston roolista kriisinihallinnan tehtävissä. Ymmärrän hyvin, että rooli on marginaalinen, mutta kysyisin kuitenkin, kun erityisesti ulkoministeri Halonen on toiminut Euroopan neuvostossa ansiokkaasti ihmisoikeuskysymysten piirissä, onko Euroopan neuvostolla mitään tehtävää turvallisuuspolitiikassa ja kriisinhallintatehtävissä. Minä näen kuitenkin, että esimerkiksi ihmisoikeuskysymykset ovat hyvin tärkeitä asioita ainakin, kun kentällä liikutaan. Tiedustelen ihan sitä, onko Euroopan neuvostolla, joka on hyvin toimiva, olemassa oleva järjestö, tällä hetkellä merkitystä. Tässä korostettiin muitten järjestöjen merkitystä, YK:n ja monien muitten, mihin tietysti voin yhtyä, mutta Euroopan neuvoston rooli jäi epäselväksi.

21 **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ilolla panin merkille pääministeri Lipposen lausuman pitkästä Venäjä-linjastamme. On hyvä kuulla se tässäkin salissa juuri nyt, kun erilaista kohinaa lehdistössä yleensä ja lännen lehdistössä aivan erityisesti on kyseisen asian ympärillä.

Kovin isosti on korostunut kriisinhallinnan sotilaallinen puoli, mutta on tietysti muutakin kriisinhallintaa, aivan niin kuin ed. Luhtanen hetki sitten totesi. Kysyisinkin lähinnä ulkoministeri Haloselta, joka on ekspertti tällä alalla, (Ed. Gustafsson: Tälläkin alalla!) mikä on sotilaallisen kriisinhallinnan ohella ei-sotilaallisen kriisinhallinnan osuus ja rooli juuri nyt.

22 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja keskustan puheenvuorossa totesi näin: "Kriisinhallinnan ja yhteisen puolustuksen raja ei ole helposti määriteltävissä." Onko nyt ymmärrettävissä niin, että keskusta epäilee, että kun Euroopan unioni nyt Suomen puheenjohtajakaudella kehittää Amsterdamin sopimuksessa sovittua kriisinhallintakykyä, se olisi murentamassa liittoutumattomuuspolitiikkaamme. Toivottavasti kyse ei ollut tarkoituksellisesta käsitesekaannuksesta.

Arvoisa puhemies! Sotilasliiton ytimenä on yhteinen puolustus ja kollektiiviset turvatakuut. Kyse on siis automatiikasta ja velvoittavuudesta. Kriisinhallinnassa, jota Petersberg-periaatteilla ollaan kehittämässä, on kyse rauhanturvatoiminnasta, humanitaarisesta operaatiosta, rauhaan palauttamisesta, joka perustuu vapaaehtoisuuteen, tietysti myös solidaarisuuteen. Siinä on kaksi elementtiä. Suomi voi osallistua yhteiseen päätöksentekoon, ja toiseksi Suomi voi myös itse päättää osallistumisestaan kriisinhallintatoimintaan. Siis kyse on vapaaehtoisuudesta, ei velvoittavuudesta, kuten sotilasliitossa.

23 **Risto Kuisma /rem** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri sanoi, että Tshetshenian kysymys on Venäjän sisäinen asia. Näin ei kuitenkaan ole. Kukaan, joka tuntee sen alueen historian ja kansat, ei voi yhtyä tähän. Enintään on kysymys siirtomaasodasta ja melko tuoreesta Venäjän siirtomaasta. Itse asiassa Venäjän toiminta Kaukasuksella on törkeämpää kuin Jugoslaviassa tapahtunut. Syykin on kopio vuoden 39 Mainilan laukauksista.

Olisi hyvä, jos olisi olemassa valtio nimeltä Venäjä, jonka kanssa voisi tehdä yhteistyötä. En tiedä, millä nimellä tätä Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen syntynyttä tilannetta voi kutsua. Missään tapauksessa se ei täytä eurooppalaisen eikä aasialaisen valtion tuntomerkkejä.

24 **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin puheenvuoron painotuksiin on ihan helppo yhtyä. Muutenkin Suomen puheenjohtajuuskaudella liittoutumattomien maiden tarpeet on pystytty ottamaan huomioon turvallisuuspolitiikan rakentamisessa. Huolenaihe liittyy nimenomaan siihen, kuinka tullaan toimimaan jatkossa. Suomen jälkeen tulee muita puheenjohtajamaita, ja asioita käsitellään edelleen. Käsittääkseni yksimielisyyttä EU-maiden taholla ei niin vahvasti ole. Siellä on paineita myös erilaisiin painotuksiin. Siinä mielessä käsitteitten selkeyttäminen on varmasti paikallaan: mitä tarkoittaa kriisinhallinnon koko, välineistö ja myös peace making -käsite. Kriisinhallintahan saattaa helposti muuttua yhteiseksi puolustukseksi, jos kriisiä ei saada hallintaan ja tilanne eskaloituu, ja missä silloin raja kulkee? Minusta näistä asioista on syytä keskustella ihan avoimesti.

Minäkin haluaisin kysyä sitä, mikä painoarvo sitten siviilikriisinhallinnan kehittämisellä on nimenomaan muitten EU-jäsenmaitten taholla. Nyt tuntuu, että siviilipuoli on täysin jäämässä sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämisen varjoon, ei pääministerin puheenvuorossa, mutta haluaisin tietää nimenomaan EU:n sisältä tulevista paineista.

25 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskusta tukee hallituksen linjauksia, joissa korostettiin muun muassa sitä seikkaa, että jokainen maa itsenäisesti päättää, mihin operaatioon osallistuu. Mutta on hyvin tunnettua, että nimenomaan suurilla EU:n Natoon kuuluvilla jäsenmailla on vähän erilaisia käsityksiä siitä, millaisia kriisinhallintatehtävät voisivat olla. Kun niin sanottuja Petersbergin periaatteita ei ole kovinkaan selkeästi ilmaistu — juuri rauhaan palauttaminen, peace making, on käsitteenä vähän epäselvä — on mahdollista, että tällä rajalla erilaisista käsitteistä johtuen joudutaan tulkintaongelmiin.

Sinänsä Suomen roolia en pidä pääministerin ilmoituksen mukaan ongelmallisena. On selkeästi ilmaistu, että Suomi voi itse päättää, mihin osallistuu.

26 **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kysymykseen puolustusneuvostosta.

Kun puolustusneuvosto esitetään nykymuodossaan lakkautettavaksi, kysymys on siitä, että on tarve käsitellä yhtenäisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä hallituksessa. (Ed. I. Kanerva: Juuri!) On tarkoitus, että menetellään, niin kuin itse asiassa jo nyt tehdään, (Ed. I. Kanerva: Mutta myös tasavallan presidentin kanssa!) siten, että hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta käsittelee selkeämmin sekä ulkopolitiikkaa että myös turvallisuus- ja puolustuskysymyksiä. (Ed. I. Kanerva: Onko presidentti mukana?) — Presidentti osallistuu, presidentti itse tietysti päättää, milloin osallistuu. Puolustusneuvostoahan käytännössä johtaa nykyisin pääministeri, joten tässäkin suhteessa saadaan parempi järjestelmä aikaan, kun yhtenäisesti asioita käsitellään ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Nyt on jo tätä periaatetta noudatettu, kun on valmisteltu Euroopan unionin ratkaisuja, Suomen puheenjohtajamaana valmistelemaa raporttia. Tässä on koko ajan ollut puolustusministeriön ja sitä kautta pääesikunnan asiantuntemus mukana. (Ed. I. Kanerva: Tulee uusia elimiä, ja virkamiesvetoisia!) — Tarkoitus on, että eräällä tavalla puolustusneuvoston tilalle, tietyssä mielessä osittain sen tehtävää toteuttamaan perustetaan korkean tason virkamieselin. Eli siitä pitkäjänteisestä työstä, jota puolustusneuvosto nyt tekee kokonaismaanpuolustuksen puitteissa, edelleenkin tullaan huolehtimaan, ja asiat tulevat sitten tarvittaessa ulko- ja turvallisuuspoliittiseen valiokuntaan hallituksessa sitä kautta käsiteltäviksi.

Millaisia tehtäviä voidaan antaa Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatiossa tällaiselle kriisinhallintajoukolle, ed. Isohookana-Asunmaa kysyi. Hän ei ole nyt salissa, mutta rauhanturvalain mukaan kysymys Suomen osallistumisessa ei voi olla siitä, että ollaan mukana rauhaanpakottamisessa. (Ed. Korkeaoja: Oikein!) Tähän ei esitetä muutosta, kun rauhanturvalakia nyt ollaan tarkistamassa. Eli tässä mielessä Suomen kohdalla raja vedetään selvästi.

Täällä on analysoitu mielenkiintoisella tavalla sitä, missä kulkee raja yhteisen puolustuksen ja kriisinhallintaoperaation välillä. Minusta se on

sillä tavalla täysin selkeää, että yhteinen puolustus tarkoittaa sitä, että sitoudutaan kollektiiviseen puolustukseen, siihen, että jos unioniin tai sen jäsenmaahan kohdistuu uhka tai hyökkäys, niin silloin kaikki ovat sitoutuneet yhteiseen puolustukseen ja sitä varten luotaisiin organisaatiot ja päätöksentekomekanismit siihen tapaan kuin nyt Natossa. Tästähän ei missään tapauksessa nyt ole kysymys, kun unionin kriisinhallintakykyä luodaan.

Kiinnitän huomiota muun muassa siihen, että korkea edustaja Javier Solana on selkeästi määritellyt omissakin puheenvuoroissaan, että tässä on kysymys kriisinhallinnasta. Hän on pitäytynyt selvästi Amsterdamin ja Kölnin päätösten puitteissa.

Miten sitten on suhtauduttava Tshetshenian tilanteeseen ja Venäjään? Minä en sanonut, että Tshetshenian kysymys on Venäjän sisäinen asia pelkästään. Totesin vain, että kun unioni luo kriisinhallintakykyään, kysymys ei ole siitä, että luotavilla joukoilla sekaannuttaisiin Tshetshenian tapaiseen tilanteeseen. On tietenkin sitten eri kysymys, jos saadaan aikaan sellainen ratkaisu, että sinne tarvitaan rauhanturvajoukkoa, mutta se on todellakin erikseen poliittiseen ratkaisuun mahdollisesti liittyvä asia.

Arvoisa puhemies! Ulkoministeri vastannee myös osaltaan esitettyihin kysymyksiin.

27 **Ulkoasiainministeri Tarja Halonen:** Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että useissa täällä esitetyissä kansanedustajien puheenvuoroissa on tuotu esille eurooppalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja siihen liittyvän keinovalikoimien kokonaisuuden tärkeys. Haluan omalta puoleltani painottaa ensimmäiseksi sitä, että tietysti kaiken pohjana on se, että pystytään tekemään yhdessä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevia päätöksiä. Se prosessi on käynnissä, ja siihenkin varmaan joudutaan vielä palaamaan.

Toisekseen mitä resursseihin tulee, niin täällä on keskustelu pääasiassa kulkenut sotilaallisen kriisinhallinnan puolella, mikä mielestäni on ymmärrettävää, mutta on erittäin tervetullutta myös kiinnittää huomiota siviilikriisinhallintaan. Tällä hetkellä sotilaallisissa konflikteissakin lasketaan siviilivahinkojen olevan 85 prosenttia ja sotilaallisella puolella 15 prosenttia, kun suhde vielä vuosisadan alussa oli toisinpäin. Kun tähän vielä lisätään vahingot, jotka eivät ole ihmisen tekemiä, kuten esimerkiksi Turkin tai Kreikan maanjäristykset, niin on selvää, että on erittäin suuri tarve nimenomaan siviilikriisinhallinnan käyttöön.

Siviilikriisinhallinta on tällä hetkellä jakaantunut aivan samalla tavoin kuin sotilaallinenkin kriisinhallinta hyvin moniin eri osiin. Tässä mielessä ensimmäisenä askeleena tietysti tulee olemaan se, että Euroopan unionin varsinaisesti yhteisön oma toiminta ja jäsenmaiden toiminta saadaan toisiaan lähemmäksi, nopeammaksi ja tehokkaammaksi, mutta samalla pitää myös vahvistaa Euroopan unionin yhteistyötä samalla alueella toimivien järjestöjen kanssa. Täällä mainitut järjestöt ovatkin tärkeitä: Yhdistyneet kansakunnat, Etyj sekä Euroopan neuvosto. Muitakin alalla toimivia järjestöjä tietysti on olemassa, kuten esimerkiksi Punainen Risti tai muut vastaavat.

Siviilikriisinhallintaa koskevan raportin teko on Suomen puheenjohtajuuskauden aikana edistynyt erittäin ripeästi. On täysi syy odottaa, että me saamme Helsingistä samanlaisen sysäyksen siviilikriisinhallinnalle sekä julkisuuteen että tosiasiassa eteenpäin kuin Köln oli vastaavasti sotilaallisen kriisinhallinnan puolella. On tässä mielessä ehkä syytä alleviivata sitä, että nyt tehdään Euroopan unionin historiassa ensimmäistä siviilikriisinhallintaraporttia. Tässä mielessä tilanne on historiallinen. Erittäin tärkeäksi tämän toiminnan tehokkuuden kannalta tulee nimenomaan täälläkin pääministerin mainitsema tietopankki ja sitä kautta ajan tasalla pysyminen sekä annettavan avun että löydettävien keinojen suhteen.

Mitä tulee kysymykseen siitä, millä tavalla nämä eri alueet yhdistyvät toisiinsa, täällä esillä olleet tapaukset, sekä Balkan että Pohjois-Kaukaasia, osoittavat hyvin sen, että on oltava käytössä useita eri keinovalikoimia. Kun mennään kriisin ennaltaehkäisystä kriisinhallintaan ja siitä palautumiseen, myöskään aina ei ole ihan vapaat kädet valita, mitä näistä voidaan käyttää ottaen huomioon reaalipolitiikan tilanne, ja silloin on hyvä, että on laaja valikoima, jolla voidaan saada kuitenkin kohtuullinen tulos aikaan.

Euroopan neuvoston asema tulee olemaan erittäin tärkeä mielestäni jatkossa, koska se, mistä ed. Luhtanen kysyi, Etyjin asema, on näkyvämpi kriisien syttyessä, mutta myöhemmin, kun rakennetaan pysyvämpiä rakenteita siviilihallinnon puolelle, Euroopan neuvosto on se eurooppalainen aluejärjestö, jonka puolelta tämän pitää

tapahtua. Jos otamme esimerkiksi Kosovon, esimerkiksi YK on nyt siellä yhdessä rauhanturvajoukkojen kanssa luomassa siviilihallinnon pohjaa, mutta on selvä asia, että Unmikin tehtävistä siirryttäessä pysyvämpiin rakenteisiin tulee aivan sopimuksen mukaisestikin jo nyt Euroopan neuvoston tilanne esille.

Haluan koettaa noudattaa näitä aikarajoja ja sanon hyvin lyhyesti, arvoisa puhemies, lopuksi, että mitä Venäjän tilanteeseen tulee, mielestäni on ollut erittäin hyvä asia, että täällä on monessa puheenvuorossa painotettu sitä pitkää linjaa, joka on tarpeellinen sekä Suomen että Venäjän, mutta ennen kaikkea koko Euroopan ja Venäjän välisessä suhteessa, jotta Euroopan turvallisuus voitaisiin rakentaa myöskin tältä osin pysyvästi paremmaksi, saada Venäjästä demokraattinen oikeusvaltio, joka menestyy myöskin taloutensa alalla hyvin. Tähän on pitkä matka, kaikki tietävät sen, ja sen vuoksi esimerkiksi yhteistyöohjelmien katkaiseminen nyt Tshetshenian kriisin vuoksi on sikäli kaksiteräinen miekka, että näiden ohjelmien tarkoituksena on nimenomaisesti saada Venäjä eteenpäin niillä alueilla, jotka nyt ovat pettäneet Pohjois-Kaukaasiassa.

28 **Ulkomaankauppaministeri Kimmo Sasi:** Arvoisa puhemies! Ed. Laaksolle haluan lyhyesti vain todeta, kun hän korosti sitä, että pitäisi olla toimenpiteisiin YK:n tai Etyjin valtuutus, että pitemmässä aikajaksossa en muista, että ed. Laakso olisi aikoinaan vaatinut YK:n valtuutusta muun muassa Neuvostoliiton Afganistanin-operaatiolle. Olennaista on se, minkä periaatteiden mukaisesti voimaa käytetään, ja olennaista on se, että tämä toiminta tapahtuu YK:n peruskirjan ja Etyjin periaatteiden mukaisesti. Silloin voimaa ja rauhanturvatoimintaa käytetään oikeisiin tarkoituksiin. (Ed. Laakso: Nato perusteli juuri tuolla interventiotaan!)

29 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! USA:n politiikassa tapahtuneet muutokset ja ne muutokset, joita ennakoidaan siinä tapahtuvan, ennen muuta USA:n sisäpolitiikassa, varmasti omalta osaltaan ovat perusteena Euroopan yhteisön turvallisuus- ja puolustuspolitiikan uuteen suuntaamiseen. Nehän ovat siirtämässä USA:n sisäistä painopistettä enemmän Tyynenmeren suuntaan ja vähentävät intressejä Euroopan suuntaan. Kuitenkin, arvoisa puhemies, on syytä edelleen painottaa sitä, että Suomen tulee toimia niin, ettei EU:n kriisinhallintatoimintojen kehittämistä käytetä ikään kuin Troijan puuhevosena EU:n laajemman puolustusyhteisön kehittämiseen. Keskinäisen puolustuksen velvoitteen sisällyttämistä EU:n perussopimukseen ei myöskään ole syytä edes harkita.

Euroopan unionia koskeva turvallisuuspoliittinen keskustelu painottuu liiaksi sotilaallisen voiman tarkasteluun. Kriisinhallintakeinojen ohella EU:ssa tulee kehittää ei-sotilaallisia keinoja, humanitaarisen avun antamista ja kriisien estämistä. Ekologiset katastrofit esimerkiksi liittyen maailmanlaajuiseen ilmastonmuutokseen ovat todella uhka Euroopan ja tietysti myös Suomen, koko maailman turvallisuudelle. Ekologinen pakolaisuus, ekologiset katastrofit, esimerkiksi sademetsien tuhoamisen aikaansaaman vaikeutuneen ilmastonmuutoskatastrofin kautta, ovat todellinen turvallisuusuhka Suomelle.

Lopuksi, arvoisa puhemies, Turkin kohdalla on puhuttu myös kriisinhallinnasta, kun Turkki hakee jäsenehdokkuutta EU:hun. On hyvin tärkeätä, että jos tämä jäsenehdokkuus hyväksytään, se tulee sitoa nimenomaan ihmisoikeuskysymysten ratkaisuun.

30 **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Arvoisa puhemies! EU:n kriisinhallinnan ydinasia on minusta se, kenen valtuuttamana kriisinhallintaan ryhdytään. Olennaista ja välttämätöntä on YK:n mandaatti, muuten voi jatkossa toistua jopa EU:n osalta se, mitä USA:n johtama Nato-operaatio Jugoslaviassa eteemme toi. USA:han johtavana Nato-maana vei Naton pommittamaan Jugoslaviaa ilman YK:n turvallisuusneuvoston päätöstä. Kosovossa supervalta otti ohjat omiin käsiinsä välittämättä maailmanyhteisön päätöksistä. Pommituksiin ryhtyessään USA käytti kyllä julkisuudessa hyvin paljon YK:n yleisiä, jopa yleviä, periaatteita perusteluina. EU:n kriisinhallinta onkin siis ankkuroitava ei vain näihin YK:n yleisiin ja yleviin periaatteisiin vaan selkeästi YK:n antamaan mandaattiin. Muunlainen Helsingin kokouksen muotoilu päätösasiakirjassa herättää epävarmuutta, sillä pitää muistaa se, että USA sai eräiltä EU-mailtakin varsin suoraviivaisen tuen toimiessaan ohi YK:n päätännän. (Ed. I. Kanerva: Eikö Etyj käy?) — Kyllä, Etyj on tietysti toinen.

Rouva puhemies! Vielä ihan lopuksi tästä toisesta asiasta. EU:n kriisinhallintakoneiston luominen nostaa väistämättä esille kysymyksen

myös siitä, mikä on tämän kriisinhallinnan ja EU:n puolustuksen suhde. Meille kriisinhallinta on pääteasema, mutta selvästikin se on eräille EU-maille vain väliasema, jolta juna sitten jatkaa EU:n puolustukseen. Tämä meidän pitää pitää selvästi mielessämme, nähdä tämä erilaisuus EU:n sisälläkin ja varjella tiukasti myös jatkossa Suomen liittoutumattomuutta, kuten nyt on tehty.

31 **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Balkanin kriisi ja viime kädessä Kosovo sai Euroopan unionin maat varmistumaan yhteisen kriisinhallintakyvyn tarpeellisuudesta. Näin Suomen ja Ruotsin aikanaan tekemä aloite on osoittanut kaukonäköisyyttä. Eurooppa tarvitsee yhteisten voimavarojensa organisointia kriisien hallitsemiseksi. Tavoitteena ei ole euroarmeija, vaan Petersbergin tehtäviin käyttökelpoinen eurooppalaisten joukkojen pooli.

Liittoutumattomalla Suomella on mahdollisuus käynnistää prosessin ensimmäiset vaiheet ja olla mukana jo alusta alkaen. Voimme yhdessä jäsenvaltioiden kanssa valmistella toimiviksi ne tavoitteet, joita suorituskykyinen ja kansalliset erityistarpeet huomioiva eurooppalainen kriisinhallinta vaatii. Yhteinen tavoitetaso, headline goal, on perusteltu tavoite kriisinhallintavoiman kehittämiselle.

Suomi voi omalta osaltaan todeta, että panoksemme eurooppalaiseen kriisinhallintaan on kokoomme nähden suuri ja täytämme erinomaisesti esillä olleet vaatimukset valmiudesta ja kyvystä ylläpitää toimintakykyinen joukko operaation vaatiman ajan. Kosovo-operaatio on siitä erinomainen esimerkki. On korostettava, että jokainen EU-maa määrittää itse kriisinhallintaan sisällytettävät joukkonsa omana kansallisena päätöksenään.

Toimivan EU:n sisäisen päätöksentekojärjestelmän luominen on välttämätöntä. Sotilaallinen asiantuntemus päätöksentekorakenteessa on tämän edellytys. Se edellyttää uusia toimielimiä ja kykyä itsenäisten päätösten tekemiseen ja operaatioiden johtamiseen. EU:n ja Naton suhteiden kehittäminen on tärkeä osa kriisinhallintakyvyn luomista. Vaikka luodaankin yhteiseurooppalaista sotilaallista kriisinhallintajärjestelmää, on korostettava, että jokainen jäsenvaltio vastaa yhä edelleen itse omasta puolustuksestaan. Vaikka ratkaisut kriisinhallintaoperaatioon ryhtymisestä tehdään yksimielisesti, on jäsenmailla oltava mahdollisuus päättää osallistumisestaan operaatiokohtaisesti.

32 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Tästä aiheesta keskusteltaessa nyt tuntuu vähän niin kuin olisi revolverihaastattelussa; erinomaisen vaikea aihealue, josta joutuu kahdessa minuutissa sanomaan periaatteessa kaiken. (Ed. Pulliainen: Puoli minuuttia mennyt!) — Joo, meni tähän näin.

Ensimmäiseksi on todettava, että hallitus on tehnyt aivan erinomaista työtä konkretisoidessaan Kölnin kokouksen päätöksiä kriisinhallinnasta. On suorastaan hienoa, että nimenomaan Suomi on saattanut toimia puheenjohtajana tässä vaiheessa. Tiedämme aiheen sensitiivisyyden myös koko eurooppalaisen turvajärjestelmän kannalta. On upeata, että nimenomaan Suomi on voinut tehdä pohjaesitykset.

Toiseksi: Aivan olennaista on se, että hallituksen esityksessä lähdetään liikkeelle siitä, että kriisinhallintaa tarkastellaan kokonaisuutena. Unionin puolelta on erilaisia keinoja: poliittisia, taloudellisia ja humanitaarisia keinoja. Kriisinhallinnan puolellakin korostetaan sekä sotilaallisten valmiuksien että siviilivalmiuksien kehittämistä. Tässä suhteessa hallitus on ollut johdonmukainen pari vuotta sitten antamalleen selonteolle siviilivalmiuksien kehittämisestä, jolle eduskunta antoi vahvan tukensa.

Kolmanneksi: Suomen valmistelema esitys jättää liikkumatilan kriisinhallinnan ehkä kaikkein vaikeimpaan kysymykseen. Eli mistä saadaan oikeutus, mandaatti, kriisinhallinnantoimen operaatioille. YK:n peruskirjan mukaanhan jokaisella maalla on oikeus puolustukseen. Jos sitä vastaan hyökätään, niin maa voi järjestää puolustuksen joko kollektiivisesti puolustusliiton kautta tai itsenäisesti. YK:n peruskirja mahdollistaa myös yhteiset sotilaalliset voimakeinot rauhan rikkojaa vastaan. Valtuutus tällaiselle voimakeinon käytölle saadaan joko YK:lta tai alueellisesti edustavalta turvallisuuselimeltä; täällä on viitattu muun muassa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöön. Jos tällainen valtuutus puuttuu, me olemme siinä hyvin herkässä tilanteessa, että itse asiassa kriisinhallinta muuttuu interventio-oikeudeksi. Siksi onkin ollut luontevaa, että kun hallitus on valmistellut pohjaesitystä, niin siihen on jätetty kaksoisvarmistus koskien kriisinhallinnan mandaattia. Ensinnäkin kysymys on siitä, että unionin tehdessä päätök-

siä asiassa nojaudutaan YK:n periaatteisiin, ja toiseksi, mikä on aivan olennaista, jokainen maa tekee itsenäisesti päätökset tässä yhteydessä. Suomen kohdaltahan se tarkoittaisi, että meidän rauhanturvalakimme on tässä se viimeinen lukko. Siinähän on kyse siitä, että me toimimme vain YK:n mandaatin pohjalta emmekä osallistu rauhaanpakottamiseen.

33 **Nils-Anders Granvik /r:** Värderade fru talman! Utgående från statsministerns redogörelse om krishanteringen vill jag koppla om och över till vår egen säkerhetspolitik. Regeringen Lipponen II konstaterar i sin programförklaring att: "Under rådande förhållanden främjar Finland den stabila utvecklingen i Nordeuropa bäst genom att vara alliansfritt i militärt hänseende". Detta är en klok lägesbedömning.

Finlands historiska erfarenheter och vårt geopolitiska läge torde ha lärt oss att politisk klokskap och byggande av en ömsesidig respekt för alla våra grannar, kombinerat med ett trovärdigt eget försvar, är den bästa garantin för en fredlig samlevnad. För Finlands del är enligt min uppfattning alliansanslutning en utmanande åtgärd som inte minskar spänningarna mellan öst och väst och därför negativ för Finlands säkerhetspolitik.

Arvoisa puhemies! Suomen Nato-kumppanuus merkitsee riittävää yhteistyötä puolustusliiton kanssa. Koska Suomen ulkopolitiikka perustuu luottamukselliseen yhteistyöhön kaikkiin suuntiin, mielestäni keskustelu liittymisestä Natoon on vailla perusteita tässä tilanteessa. Meidän on myös syytä muistaa, että Nato ei suinkaan ole ainoastaan hyväntahtoinen rauhanturvaaja, vaan kyse on maailman mahtavimmasta ydinvoimamahdista.

En usko Suomen kansan olevan kiinnostunut ydinaseista edes välillisesti. Mahdollisessa konfliktitilanteessa meiltä ei kysytä, onko meillä ydinaseita alueellamme, vaan todetaan, että me olemme osa ydinaseliittoa. Meidän on myös tarkoin muistettava, että ei jäsenyys merkitse ainoastaan puolustustakuita vaan yhtä suuressa määrin myös puolustusvelvoitteita.

Haluan päättää siihen, mistä aloitin. Suomen paras puolustus on viisas johtajuus, mikä merkitsee luottamuksellisia suhteita lähialueisiimme.

34 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Kriisinhallintaa ei ole helppo hallita. Rauhanturvaamistoiminta on kylmän sodan päätyttyä laajentunut sekä sisällöllisesti että määrällisesti hyvin voimakkaasti. Tarvitaan keskustelua kriisinhallintaan liittyvistä käsitteistä. Suomi tarvitsee uskottavan ja oman yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan puolustuskyvyn. Toisenlainen perusratkaisu, esimerkiksi palkka-armeija, lisäisi riippuvuutta ulkopuolisesta avusta. Tässä vaiheessa ei ole mielestäni syytä lähteä valittua turvallisuuspoliittista linjaa muuttamaan.

Bosnian ja Kosovon kriisit ovat meille osoittaneet, että kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin tarvitaan laajaa osallistumispohjaa. Jos ja kun uusia kriisejä tapahtuu, pitää olla valmius joustavaan ja nopeaan liikkeelle lähtöön. Konfliktien hallinta edellyttää monipuolista osaamista ja poliittista ratkaisua. EU:n jäsenmailla tulee olla myös oikeus olla osallistumatta operaatioihin. Osallistuminen kriisinhallintatehtäviin sinänsä on tuonut uuden ulottuvuuden palvella kansainvälisellä tasolla todella suuria inhimillisiä kärsimyksiä aiheuttaneissa tilanteissa. Näistä kokemuksista käsin tavoitteeksi tulee todella asettaa kriisien ennaltaehkäisy ja laajentaa siviilikriisinhallintaa. EU:sta ei pidä kehittää sotilasliittoa.

Näyttää siltä, että EU:n suuret jäsenmaat haluavat edetä EU:n turvallisuuspolitiikassa pieniä jäsenmaita nopeammassa tahdissa. On jo pitkälle vietyjä suunnitelmia. Sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomen tulee tarkastella turvallisuutta laajasta turvallisuuskäsitteestä, joka sisältää erityisesti valmiudet ympäristöuhkien ja luonnonkatastrofien edessä. Kriisinhallinnassa ja turvallisuudessa tulee löytää valmiuksia ennakoida ja ratkaista oikeaan aikaan tilanteita.

35 **Jaakko Laakso /vas:** Rouva puhemies! Jos saisin olla ennustaja, ennakoisin, että sen jälkeen, kun Euroopan unionin kriisinhallintajärjestelmä on osapuilleen tullut rakennetuksi, lähimpien viiden vuoden sisällä, ehkäpä hieman aikaisemminkin, Suomessa alkaa vaatimusliike sen suhteen, että suomalainen lainsäädäntö pitäisi yhtenäistää muiden Euroopan unionin maiden, ainakin keskeisten jäsenmaiden lainsäädäntöjen kanssa, mitä tulee YK:n tai Etyjin valtuutuksen välttämättömyyteen kriisinhallintaoperaatioissa. On mielestäni syntymässä tilanteita, en nyt halua mainita nimiä, jotka ovat jo Suomessa kysyneet, ovatko tällaiset valtuudet lainkaan tarpeellisia

Petersbergin tehtävien osalta. Pelkään, että tulevaisuudessa syntyy tilanne, jossa askel askeleelta Suomen lainsäädäntöä muutetaan siten, että suomalaisten sotilaiden osallistuminen Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatioihin tehdään mahdolliseksi ilman YK:n tai Etyjin mandaattia.

Rouva puhemies! Olen valmis lyömään vetoa myös tästä ennustukseni toteutumisesta.

Ongelma tällä hetkellä on se, kuten esimerkiksi ministeri Sasin vastaus osoitti, että hallitus kieltäytyy keskustelemasta tästä kysymyksestä. Lainsäädäntö kyllä edellyttää, kuten totesin, YK:n tai Etyjin mandaattia tällä hetkellä, mutta samanaikaisesti Suomen YK-politiikassa on tapahtumassa muutos. Vielä Irakia pommitettaessa Suomi sentään valitti sitä, että pommitukset tehtiin ilman YK:n mandaattia. Kosovon, Jugoslavian osalta ei enää edes valiteltu, vaan Suomi poliittisesti hyväksyi ilman YK:n valtuutusta tapahtuneen pommituksen.

36 **Ulkoasiainministeri Tarja Halonen:** Arvoisa puhemies! Koetan mahdollisimman lyhyesti tuoda esiin muutaman keskeisen kohdan, joita näissä kysymyksissä on ollut.

Ensinnäkin on kysymys siitä, millä tavalla USA:n mahdollisesti muuttunut politiikka vaikuttaa eurooppalaiseen turvallisuuteen. Tietysti muutokset molemmilla mantereilla vaikuttavat tilanteeseen. USA:n puolella on ollut toivetta päästä vähemmillä kustannuksilla Euroopan puolella, mutta ihan samaa, sanoisiko, väsymistä ei tietysti ole ollut päätösvallan puolella. Sen sijaan Euroopan puolella on oltu valmiita lisäämään kapasiteettia mutta haluttaisiin tulla ennen kaikkea itsenäisemmiksi. Tässä on sitten tasapainoiltu sekä Washingtonin johtopäätösten että Kölnin johtopäätöksen välissä. Suomen kanta on hyvin selkeä ja avoin tässä suhteessa. Mitään sellaista kiistaa, jota Naton puolella on mahdollisesti tästä suhteesta, ei pidä salakuljettaa Euroopan unionin puolelle, vaan se pitää ratkaista asianomaisten kesken. Nyt voin ilokseni sanoa, että tänä syksynä näyttää siltä, että kannat ovat taas lähestyneet ja ollaan aika paljon selvemmillä vesillä.

Mitä sitten tulee YK:n ja Etyjin periaatteisiin, arvoisa puhemies, sen lisäksi kaikilla mailla on oma kansallinen lainsäädäntönsä niin kuin Suomellakin. On tärkeätä tietysti pitää kiinni siitä, millä periaatteella kukin jäsenmaa haluaa osallistua. Tässä viittaisin uudelleen siihen, mitä ed. Kiljunen sanoi kaksoissidonnasta, että ensin on yksimielinen päätös ja sillä on tietyt suuntaukset, ja yksimielisen päätöksen jälkeen vielä jokainen päättää itse, haluaako sitten kuitenkaan ottaa osaa.

Poliittinen paine ja painostus on toinen asia, jonka kanssa mekin olemme tulleet vähitellen tutuiksi. Tässä tapauksessa saattaa olla vaikeita kysymyksiä kriisinhallinnan ja puolustuksen välisestä tilanteesta riippuen siitä, missä kulloinenkin kriisi sijaitsee. Mutta siihenhän kysyjät ja keskustelijat olivat jo varsin hyvin perehtyneitä, ja varmasti joudumme tähän perehtymään jatkossakin.

Mitä tulee rauhanturvalainsäädäntöön ja sen muutospaineisiin, siitä on istunut työryhmä, joka on esittänyt kantansa. Hallitus on varautunut ottamaan kantaa siihen myöhemmin. Sekä puolustusministerin että ulkoministerin kannat ja vähän muidenkin ovat jo etukäteen tiedossa. Olen vain ollut varovainen sen suhteen, että silloin, kun päätetään mennä jonnekin, tehtävä näyttää usein hieman helpommalta kuin se jälkeenpäin on. Sen vuoksi asiaan pitäisi mielestäni suhtautua aina erittäin varovaisesti, niin kuin Kosovoon mentäessä omalta puoleltani pyrimme sekä valiokunta että eduskunta kokonaisuudessaan tuomaan esille. Tässä mielessä ratkaisu ei ehkä aina ole kuitenkaan siinä, kuinka laajat valtuudet ovat, vaan kysymys on nimenomaan siitä, että oikein ja realistisesti arvioidaan, mitä kulloinkin pystytään tekemään.

37 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen kannalta on tärkeätä säilyttää toimivat, molemminpuoliseen luottamukseen perustuvat suhteet Tukholmaan eli Pohjoismaihin, Brysseliin eli EU-kumppaneihimme sekä Moskovaan eli suurvaltanaapuriimme. Tämän lisäksi Baltian maat muodostavat uuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen kentän. Lähellämme on havaittavissa erityisesti Venäjän suunnalla aktiivisuutta tulla mukaan yhteistyöhön muun muassa maakaasuputkella Itämeren eteläpuolelle. Samoin meidän on vahvistettava yksin ja yhdessä EU:n kanssa ydinturvayhteistyötä ja rajavalvontaa erityisesti huumeita vastaan sekä huomioitava Kaliningradin alue ja sen väestön eristynyt asema. Kanssakäymisellä ja yhteistyöllä voimme voittaa turvallisuuttamme uhkaavia ympäristöongelmia, väestön massamuuttoja ja etnisistä vastakkainasetteluista helposti puhkeavia kriisejä. Sik-

si EU:nkin on annettava eri eurooppalaisille osapuolille tasavertainen kohtelu ja arvostus. Sen varaan rakentuu luottamus, joka toivottavasti vähentää sotilaallisen kriisinhallinnan tarvetta. EU:n onkin kyettävä rakentavaan turvallisuusyhteistyöhön molempien suurvaltojen eli USA:n ja Venäjän kanssa. Euroopan etu ei ole amerikkalaisten lähtö ovet paukkuen, sillä tuo suurvalta on edelleen merkittävä taloudellinen, poliittinen ja sotilaallinen toimija.

Suomella ei tällä hetkellä ole turvallisuusvajetta, eikä meidän ole siten syytä rajoittaa ulko- ja turvallisuuspoliittista liikkumavaraamme hyppäämällä nyt Nato-junaan, olemmehan jo nyt yhteistyössä rakentavassa hengessä muun muassa Kosovossa. Itämeri ja yhteistyö Itämeren neuvostossa on meille tulevaisuudessakin tärkeää, ja Suomi voi siinä hyödyntää vuosikymmenien aikana saavutettuja hyviä naapuruussuhteita venäläisten kanssa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

38 **Jari Vilén /kok:** Arvoisa herra puhemies! Kylmän sodan päättyminen on merkinnyt sitä, että globaalisen sodan uhka on vähentynyt, mutta valitettavasti se on merkinnyt myös sitä, että alueelliset konfliktit ja selkkaukset ovat tulleet entistä todennäköisemmiksi, ja myös Eurooppa on joutunut kokemaan oman osansa tästä.

Se, että Euroopan unioni rakentaa nyt Suomen puheenjohtajuuskaudella voimakkaasti kriisinhallintakykyään, pohjautuu mielestäni yhteiseen häpeään, häpeään siitä, että Euroopan unioni ei ollut kykenevä vastaamaan niihin kriiseihin, joita Kosovossa tai entisen Jugoslavian alueella on tapahtunut. Me pyrimme nyt vastaamaan siihen häpeän tunteeseen, joka koskettaa meitä kaikkia. Suomella on nyt historiallinen rooli olla aktiivisesti mukana rakentamassa tätä kykyä ja tahtoa toimia. Mielestäni mielenkiintoisinta onkin se, kuinka suuren periaatteellisen muutoksen se meiltä suomalaisilta on vaatinut tai meille antanut. Me olemme muuttaneet aika pitkälle perinteistä käsitystämme turvallisuudesta ja kriisinhallinnasta. Suomellehan turvallisuus on yleensä ollut sotilaallista turvallisuuden takaamista. Nyt puhumme turvallisuudesta, joka liittyy myös kansalaisvapauksiin, oikeusvaltioon ja ihmisoikeuksiin. Olemme tehneet merkittävän periaatteellisen laajennuksen omassa turvallisuuslähtökohdassamme.

Olennaista mielestäni onkin sen tosiasian tunnustaminen, että tämän päivän yhteiskunnan ja, olematta mitenkään ennustaja, huomisen yhteiskunnan turvallisuuden takaaminen tarkoittaa ja vaatii sitä, että meidän on oltava valmiita toimimaan valtiorajojemme ulkopuolella, ottamaan kantaa, kantamaan vastuumme sitä kautta. Tässä esitykset, joita nyt olemme pääministerin kautta alustavasti kuulleet, ovat mielestäni erinomaisia.

Haluaisin vain lyhyesti kiinnittää vielä huomiota siihen, että toivon, että rauhanturvaamisen suurvallasta Suomesta tulisi omalta osaltaan myös siviilikriisinhallinnan suurvalta. Tässä kokemukset esimerkiksi poliisien saamisesta Kosovoon ovat valitettavan heikot.

39 **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Helsingissä järjestettävässä Eurooppaneuvoston kokouksessa on siis tarkoitus päättää EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämisestä ja EU:n päätöksenteon tehostamisesta toimielinuudistuksilla. Kuten pääministeri Lipponen totesi, Eurooppa-neuvoston Kölnin kokouksessa yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen rajattiin selkeästi kriisinhallintaan ja Petersbergin tehtäviin. Yhteisen puolustuksen luomisesta ei pääministerin mukaan nyt ole siis kysymys. Tästä huolimatta ei voi mitenkään välttyä siltä ajatukselta, että tällä kaikella pyritään vaikuttamaan siihen, että EU:sta kehittyisi vaiheittain Maastrichtin ja Amsterdamin sopimusten tavoitteena oleva sotilaallinen suurvalta. Tätä ei tietenkään haluta sanoa ääneen.

Askel EU:n yhteisen puolustuksen luomiseen otetaan mielestäni jo sillä, jos Weu ja EU yhdistetään ensi vuoden loppuun mennessä, kuten on suunniteltu. Euroopan puolueettomien maiden, Irlannin, Itävallan, Suomen ja Ruotsin, kannalta tämän ratkaisun hyväksymisen perusedellytyksenä on, että Weu:n säännöistä poistetaan sen 5 artikla, joka tekee siitä sotilasliiton. Tästä huolimatta sotilasliiton ajatus jää elämään Euroopan arkkitehtien, lähinnä Saksan ja Ranskan johtajien, mieleen.

Arvoisa puhemies! Suomen voimassa olevan rauhanturvalain mukaan Suomi voi osallistua vain rauhanturvaamistehtäviin, ei siis rauhaanpa-

kottamiseen ja rauhanpalauttamiseen voimakeinoin. Tätä lakia ei ole syytä muuttaa.

Kuten pääministeri totesi, Kölnissä toistettiin periaate, jonka mukaan kukin EU:n jäsenvaltio tekee itsenäisesti päätöksen mahdollisesta osallistumisesta EU:n päättämään kriisinhallintaoperaatioon. Minkään valtion ei ole pakko osallistua unionivetoiseen operaatioon vastoin tahtoaan. Suomen on pidettävä kiinni tästä periaatteesta nykyisen rauhanturvalain puitteissa. Meidän tulee säilyttää vapaa harkinta sen suhteen, osallistummeko unionin yhteisiin rauhanturvaoperaatioihin, ja jos osallistumme, sen on tapahduttava ilman, että meidän pataljoonaamme käytetään rauhanpalauttamiseen tai rauhaanpakottamiseen voimakeinoin.

40 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Pääministeri Lipposen ilmoituksessa sivulla 7 on mainittu se, mitä Helsingin Eurooppaneuvostossa aiotaan päättää. Täällä todetaan, että unionin jäsenmaat näyttävät olevan yksimielisiä siitä, että Brysseliin tarvitaan pysyvällä pohjalla toimivat poliittinen komitea ja turvallisuuskomitea, sotilaallinen komitea ja analyysityötä tekevä sotilasesikunta. Näyttää siis siltä, että kaikki maat ehkä Britannian ja Ranskan johdolla haluavat sotilaallista puolta kehittää Euroopan unionissa ja suurella kiireellä ilman laajaa ja perusteellista kansalaiskeskustelua.

Samalla sivulla pääministerin ilmoituksessa puhutaan myös siviilikriisinhallintakyvystä. Kun tätä lukee, täällä todetaan näin: "Siviilikriisinhallintakykyä kehitetään perustamalla tietopankki neuvoston sihteeristöön sekä jatkamalla neuvoston ja komission yhteistä voimavarakartoitusta. Lisäksi päätettäneen perustaa siviilikriisinhallinnan komitea tai yhteistyöryhmä." Tämä on paljon kevyemmällä pohjalla. Vain tietopankin perustaminen, kartoituksen jatkaminen tai mahdollinen jonkin komitean perustaminen ovat aika tavalla ilmassa. Tämä tasapaino minusta on Suomen hallituksen ja EU-maidenkin hallitusten mainetta ajatellen jopa häpeällistä. Kriisinhallinta täytyy käsittää laajana. Siviilikriisinhallintaa mielestäni olisi välttämätöntä viedä vähintään sotilaallisen rinnalla, kehittää sitä voimakkaasti. Suomen puheenjohtajakaudella olisi ollut syytä ja ehkä, kun tuo kokous on vielä edessä, siellä olisi syytä voimakkaasti nostaa siviilikriisinhallinta esille. Sotilaallisella puolella näyttää olevan todella voimakkaita eteenpäin viejiä, mutta tällä puolelle niitä ei ole.

41 **Jyrki Katainen /kok:** Arvoisa puhemies! Kun katselee pääministerin antamaa ilmoitusta ja kuuntelee käytyä debattia, on aika vaikea päästä siihen lopputulokseen, jonka ed. Neittaanmäki puheenvuorossaan mainitsi. Hän esitti pelon siitä, että EU:sta oltaisiin luomassa sotilaallista suurvaltaa. Minusta tällainen uhka tai tavoite on aika selkeästi torjuttu Euroopan unionin turvallisuuskeskusteluissa.

Jos ajatellaan esitettyä toimintalinjaa, josta muun muassa ed. Kiljunen mainitsi, että nyt ollaan käyttämässä tuplavarmistusta, sekä kansallinen päätöksenteko että vielä Etyj:n ja YK:n periaatteiden noudattaminen, niin kyllä tästä aika vaikea on sotilaallista suurvaltaa rakentaa. Oleellista on toimintakyky. Oleellista on se, että tätä instrumenttia käytetään siihen tarkoitukseen, johon se on luotu, ja oleellista on se, että instrumentti toimii.

Suurin puute tällä hetkellä on ollut se, että eri turvallisuusaspektit eivät ole olleet erityisen tehokkaassa käytössä. Nyt puhutaan laajasta turvallisuuskäsitteestä. Se, että tässä yhteydessä puhutaan myös sotilaallisen instrumentin suunnittelemisesta, on hyvin luonnollista, koska sotilaallisen instrumentin käyttö on Euroopassa ollut hyvin puutteellista ja vajavaista. Kun jokainen meistä nyt peräänkuuluttaa erilaisten turvallisuusaspektien hyväksymistä ja yhteen nivomista, silloin pitää tarkastella asiaa kokonaisuutena, myös sotilaalliselta puolelta.

42 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Reagoisin ed. Laakson ja Korkeaojan puheenvuoroihin.

Ed. Laakso totesi, että hän tekee ennustuksen rauhanturvalain muutoksesta, ja ennustuksen jälkeen alkaa arvostella hallitusta. Tässä on vähän sellainen mielikuva, että hän taistelee itse luomaansa varjokuvaa vastaan. Epäilemättä argumentaatio on loogista ja johdonmukaista, mutta se tapahtuu tavallaan virtuaalitodellisuudessa. On kai itsestään selvää, että meillä on olemassa tietty lainsäädäntö. Sillä pohjalla toimimme. Me olemme jo kuulleet useammankin hallituksen edustajan puheenvuorojen kautta, mikä Suomen linja näissä asioissa on. On aivan tarpeetonta käydä taistelua ennustuksiansa vastaan.

Ed. Korkeaoja totesi puheenvuorossaan, että Petersberg-periaatteet ovat epäselvät. Nehän on kirjattu suhteellisen selkeästi. Kriisinhallinnassa on kyse humanitaarisista tehtävistä tai pelastustehtävistä, rauhanturvatoiminnasta tai peace makingista. Se on käännetty Suomessa rauhan palauttamiseksi tarvittaessa taistelujoukoin. Epäselvyys ei niinkään ole siinä, mitä kriisinhallinnalla tarkoitetaan. Epäselvyys epäilemättä on siinä, mikä näiden periaatteiden suhde on Suomen rauhanturvalakiin ja siellä määriteltyyn rauhaanpakottamiseen. Tässä on epäilemättä täsmentämisen paikka, mutta se ei ole Petersberg-periaatteiden ongelma.

Sikäli suurempi epäselvyys itse asiassa liittyy siihen Kölnissä ja myös Amsterdamin sopimuksessa ilmaistuun tavoitteeseen, että Weu eli Länsi-Euroopan unioni pyritään sulauttamaan tietyllä tavoitetasolla unioniin. Weu:ssahan on kysymys sotilasliitosta. Suomen tekemässä pohjaesityksessä ja myös Amsterdamin sopimuksen mukaisena lähestymistapana on se, että nimenomaan Weu:n kriisinhallintatehtävät siirtyvät unionille. Mutta jää avoimeksi kysymys siitä, mitä Weu:sta jää jäljelle. Siitä jää jäljelle 5 artikla eli kollektiivinen puolustustehtävä, mutta sitä tehtäväähän suorittaa tällä hetkellä Nato, jolloin joudumme sen tosiasian eteen, mihin itse asiassa Weu:ta sen jälkeen tarvitaan.

Toinen varapuhemies: Pyydän saada kiinnittää edustajien huomiota siihen, että myös vastauspuheenvuorot ovat mahdollisia, yksi minuutti seisomaan nousten, jotta vältyttäisiin siltä, että mennään runsaasti kahden kierroksen keskusteluihin ja sitten yksi edustaja välistä pyytää puheenvuoron, koska tässä on aikarajoitus. Pyydän tämän huomioimaan.

43 **Jaakko Laakso /vas** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Reagoisin itse asiassa ed. Kataisen puheenvuoroon, mutta myös eräiden muiden puheenvuoroihin, jotka ovat käsitelleet puolustuksen ja kriisinhallinnan välistä suhdetta.

Ydinkysymyshän on se, että luomalla Euroopan unionille kriisinhallintakyky itse asiassa luodaan yhteisen puolustuksen ensimmäiset elementit Euroopan unioniin. Juuri siksi ne valtiot, jotka asettavat tavoitteeksi Maastrichtin ja Amsterdamin sopimukseen sisältyvän kaukotavoitteen yhteisestä puolustuspolitiikasta ja mahdollisesta yhteisestä puolustuksesta, antavat tukensa myös kriisinhallintakyvyn luomiselle, koska ne katsovat sen olevan ensimmäinen elementti yhteisen puolustuksen rakentamisessa. Tämä aikaansaa tietenkin ongelmia myös meille, jotka suhtaudumme periaatteessa myönteisesti kriisinhallintaan ja kriisinhallintakyvyn luomiseen, koska samanaikaisesti luodaan perustaa myös Euroopan unionin kaukotavoitteen toteutumiselle, josta nyt ei kuitenkaan Helsingin päätösten osalta tule olemaan kysymys.

44 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole syytä olla sinisilmäinen sen suhteen, että eri mailla on erilaisia pyrkimyksiä. On päivänselvää, että muutamilla suurilla eurooppalaisilla mailla on EU:n poliittisen ja sotilaallisen kehityksen suhteen aivan toisenlaisia pyrkimyksiä kuin ne, joita on tässä salissa ilmaistu Suomella olevan. Siinä suhteessa kiinnittäisin ed. Kataisen huomiota siihen keskusteluun, jota käydään muun muassa Ranskassa.

Mitä tulee kriisinhallintaan ja yhteiseen puolustukseen, niin jos kriisi, jota pitää hallita, syntyy muutaman sadan kilometrin päässä lähimmän EU-valtion rajasta, on tavattoman vaikea sanoa, kun sitä ryhdytään hallitsemaan, onko se yhteistä puolustusta vai kriisinhallintaa. Tätä olen tarkoittanut, kun olen sanonut, että rajanveto on vaikeaa.

45 **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kaksi käsitettä, jotka näköjään sekoittuvat. Se, mitä Euroopan unioni tekee kriisinhallintajärjestelmälleen, on eri kokonaisuus kuin se, mitä syntyisi Euroopan unionin eri itsenäisten jäsenvaltioiden yhteenlasketusta tuloksesta. Se palapeli tuottaa toisenlaisen kokonaisuuden. Nyt puhumme siitä järjestelmästä, jonka Euroopan unioni yhteisesti tuottaa, ja Suomella on siinä onneksi aktiivinen rooli, mikä merkitsee myös käytännössä sitä, että, niin kuin oppositiokin täällä on todennut, ollaan tyytyväisiä tämän kaltaisen mallin muodostumiseen, jota täällä on tänään pääministerin toimesta esitelty. Ei kannata luoda Euroopan unionin itse muodostamaan malliin käsityksiä siitä, mitä kenties Ranska kansallisesti on tavoittelemassa tahi mitä Englanti on tahollaan hakemassa.

46 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Suomi voi olla tyytyväinen saavutuksiinsa kriisinhal-

linnassa Suomen puheenjohtajuuskaudella. Presidenttimme on toiminut esimerkillisesti Kosovon tilanteen rauhoittamiseksi. Henkilöstöämme arvostetaan rauhanturvaajina. Heillä on asiantuntemusta ja inhimillisyyttä ja paikallinen väestön arvostus.

Suomen puheenjohtajuuskauden keskeinen tavoite on Kosovon kriisin kärjistämän tilanteen normalisoiminen. Pakolaisten auttaminen, johon kuuluu pakolaisten paluumuuton järjestäminen, on Suomen kauden kiireellisimpiä kysymyksiä. Humanitaarinen toiminta yhdessä kansallisjärjestöjen kanssa on tärkeää.

Keskeisesti kriisien ennaltaehkäisyyn liittyy Suomen Venäjän olojen tuntemus. Puheenjohtajakaudellamme pyritään vahvistamaan Venäjän demokratian ja markkinatalouden pohjaa, lisäämään unionin ja Venäjän välistä yhteistyötä muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella sekä tehostamaan unionin ja Venäjän välisten kumppanuus- ja yhteistyösopimusten toimeenpanoa taloudellisten, teknisten ja poliittisten suhteiden tiivistämiseksi. Mielestäni tämä sopii hyvin Suomen rooliin EU:n jäsenenä.

Haluan korostaa sitä, että kriisinhallintaa on myös se, että Suomi hoitaa oman puolustuksensa. Rajavartioston ja Puolustusvoimien sekä poliisin riittävät toimintamäärärahat sekä laitteistoja henkilöstöresurssit ovat elintärkeitä. Mikäli naapurimaissa tapahtuu ydinkatastrofi tai saamme vastaanottaa pakolaisvirtoja, on meillä oltava valmiudet kohdata tällaistakin. Uskon, että meillä on ne valmiudet. Ne tulee taata jatkossakin.

Kriisinhallinta on myös tarkkaa finanssipolitiikkaa. Vaikka kriisinhallinnalla tarkoitetaan pääsääntöisesti Kosovon kaltaisten tilanteiden hoitamista, on meidän muistettava mahdolliset kriisitilanteet kotimaassa ja naapurimaissa. Tähän koulutamme joukkojamme. Emme voi siis erottaa puolustuspolitiikkaa ja kriisinhallintaa täysin toisistaan. Operaatioissa perinteiset rauhanturvaajat ja valmiusjoukkojen sotilaat ovat toimineet erinomaisesti yhdessä.

47 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Nato on seuraavan kerran ottamassa uusia jäseniä vuonna 2002. Suomen hallitus kuitenkin on laittamassa päätä pensaaseen eikä uskalla edes suorittaa Nato-tutkimusta Suomen turvallisuuspolitiikan kannalta eikä edes uskalla kartoittaa hyviä ja huonoja puolia näin kansanomaisesti sanottuna.

Minä toivon, että nyt kuitenkin hallitus ryhdistäytyisi sen verran, että uskaltaisi presidentinvaaleista huolimatta ruveta suorittamaan tätä Nato-tutkimusta, ja sen jälkeen hallitus tekisi oman käsityksen ja yhteenvedon asiasta. Ja jos on enemmän hyvää kuin huonoa, tuo sitten hallituksen esityksen siitä, että kannattaa liittyä Natoon. Itse henkilökohtaisesti kyllä kannatan Natoon liittymistä.

48 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedustelisin ed. Kuosmaselta tämän jymyuutisen taustaa. Minä en ole tietoinen siitä, mitkä ovat ne uudet maat, jotka Natoon ovat vuonna 2002 liittymässä. Mikä tämä prosessi on? Minä haluan tosiaan tietää. Ed. Kuosmasella saattaa olla salattua tietoa, joka on varmasti huomisen päivän lehdissä ihan ykkösuutinen.

49 **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Jyrki Katainen totesi äsken, ettei puheessani esittämä uhkakuva EU:n mahdollisesta kehittymisestä sotilasliitoksi ole todellinen. Kehottaisinkin ed. Kataista perehtymään Amsterdamin sopimukseen, jonka 17 artiklassa todetaan selvästi seuraavasti: "Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka käsittää kaikki Euroopan unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset mukaan lukien toisen alakohdan mukaisesti asteittain määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka, joka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää. Tällöin se suosittelee, että kukin jäsenvaltio hyväksyy päätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti." Tällä perusteella väitänkin, että on perusteltua ajatella, että uhka EU:n muuttumisesta sotilasliitoksi todellakin elää koko ajan.

Nyt, kun tässä presidentinvaalien ympärillä käydyssä keskustelussa on kysytty ehdokkailta, mitä mieltä he ovat Suomen liittymisestä Natoon, niin tämä keskustelu tulisi mielestäni laajentaa myös siihen, että saataisiin selkeät kannanotot siitä, mitä mieltä presidenttiehdokkaat ovat siitä, mihinkä suuntaan tätä EU:n tavoitetta tai Amsterdamin sopimukseen kirjattua tavoitetta pitäisi viedä. Eli kyllä puolustan tätä kannanottoani tuota ed. Kataisen esittämää argumenttia vastaan.

50 **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ed. Neittaanmäelle tuosta siteerauksesta. Se oikeastaan vahvisti sen ajatuksen, joka minulla aikaisemmin oli.

Kun ed. Neittaanmäki esitti näkemyksen, että EU:sta on mahdollisesti tulossa sotilaallinen suurvalta, niin sanon, että yhteisen puolustusulottuvuuden ja sotilaallisen suurvallan välillä on kuitenkin huikea ero. Jos ajatellaan esimerkiksi Naton kaltaista tai Yhdysvaltain kaltaista sotilaallista suurvaltaa, niin kyllä myös tuon ed. Neittaanmäen mainitseman tekstin pohjalta on hyvin vaikea nähdä, että tämän tyyppistä kehitystä olisi ilmassa.

Siinä ed. Jaakko Laakso on oikeassa, että kriisinhallinnan luominen mahdollistaa tavallaan pitemmälle menevän yhteistyön, mutta se on sitten toisen ajan kysymys, halutaanko asioita semmoiseen suuntaan kehittää. Suomi ei näillä näkymin sellaista kehitystä tue.

51 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomen kansa ei ainakaan gallupien mukaan ole valmis Nato-jäsenyyteen, koska viimeksi suoritetussa tutkimuksessa reilu 20 prosenttia kannatti Nato-jäsenyyttä, mutta hallitushan tietenkin tekeekin Suomessa aivan erilaisia ratkaisuja kuin kansalaiset haluavat.

Tästä liittovaltiokysymyksestä. Euroopan unionin liittymissopimuksessa, jonka Suomikin on allekirjoittanut, todetaan, että pyrkimys on yhteiseen budjetointiin ja yhteiseen puolustukseen. Se on varmaan se tavoite, jota kohti hivuttaen kuljetaan.

Pääministeri Lipponen toi puheenvuorossaan esille kannan Euroopan unionin jäsenmaiden tarpeesta uudelleenjärjestellä sotilaallisen kriisinhallinnan voimavaroja ja nimenomaan niin, että tällä hetkellä, kun on 50 000 sotilasta unionin rauhanturvatehtävissä, tämä ei varmaankaan voi pitkää aikaväliä toimia ilman kiinteämpää koordinaatiota. Kun tätä ajatusta vielä vähän jalostetaan ja kehitetään, vääjäämättä tullaan siihen loppunäkemään, että yhteisesti näitä asioita ollaan unionin tasolla eteenpäin viemässä eli tästä tulee hyvin keskusjohtoinen järjestelmä, unionin ihan omat kriisinhallintajoukot, rauhaanpakottamisjoukot.

Suomen osuus laskennallisesti pääministerin ilmoituksen mukaan on 750 sotilasta. Tällä hetkellä käytössä on 1 300 sotilasta, ja kun katsotaan näitä kustannuksia, joita ne aiheuttavat verrattuna YK-joukkojen käyttämiseen, olemme aika lailla eri tilanteessa. Maksamme näistä joukoista puoli miljardia, kun vastaavasti YK-joukkoja tuettaessa YK maksaa jollain aikavälillä koko loppusumman takaisin.

52 **Ulkoasiainministeri Tarja Halonen:** Arvoisa puhemies! Kun useissa puheenvuoroissa on vielä puhuttu mandaatista, ehkä sen verran voisi tätä kuvaa kuitenkin laajentaa, että kun keskustelu on käynyt pääasiassa Kosovon ilmaiskuista ja on pohdittu sitä, mitä mahdollisuuksia tämmöisessä tilanteessa olisi eteenpäin, ehkä eräs hieman vähemmän dramaattinen tilanne, joka kuitenkin oli varsin hankala ja joka todella oli YK:n kriisinhallintaa, olisi Balkanilta hyvä muistaa, nimittäin Makedonian tilanne. Sen jälkeen kun Makedonia tunnusti Taiwanin, niin vaikkakin Kiina on tietysti sanonut, ettei se siitä johtunut, joka tapauksessa Kiina kääntyi kielteiseksi rauhanturvajoukoille. Niitä olisi kuitenkin tarvittu itse paikalla erityisesti sen jälkeen, kun sinne pakolaistulvat tulivat. Aina nämä asiat eivät ole ihan niin mustavalkoisia, mutta ymmärrän kyllä sen viestin, joka eduskunnasta on tullut koskien sitä, että ei haluta aggressiivista hyökkäystoimintaa. Mutta tässä on kaksoissidonta, että vaaditaan yksimielisyyttä ensin päätöksentekoon ja sitten vielä kansallinen päätös, ja kansallinen päätös nykyisen rauhanturvalain mukaisesti on kyllä eduskunnassa. Jos näistä kaikista uskalletaan pitää kiinni, poliittisesti ovat välineet olemassa. Poliittinen paine varmaan on jokaisessa tilanteessa aina erittäin kova. Se on hyvä muistaa.

Mitä vielä tulee siviilikriisinhallintaan, ed. Vilén kyseli poliisien aseman järjestämisestä. Poliisi on ollut varsin hankala asia. Suomen kohdalta nyt on kuitenkin pieni ilosanoma ehkä sanottavissa sikäli, että ulkoministeriön avustuksella on neuvoteltu suomalaisia poliiseja koskeva tilanne kuntoon ja todennäköisesti voimme saada vähäisessä määrin mutta kuitenkin poliiseja liikkeelle. Kansainvälisesti ottaen poliisien kouluttaminen tämän tyyppisiin tehtäviin on sen verran nuorempaa kuin rauhanturvatoiminta, että siinä on isoja aukkoja kaikkialla, ja se on yksi EU:n oman siviilitoiminnan keskeisiä toimintaalueita. Se on monissa päätöslauselmissa jo sanottu, ja sen mukaisesti varmaan tullaan toimimaan.

Vielä päätöksentekojärjestelmästä ja EU—Weu-suhteesta. Itse asiassa jo ryhmäpuheenvuoroissa on kannanotto pääsihteeri Solanan kaksoishattuun tai hattuun ja myssyyn, jotka nyt ovat päällekkäin. Siinä nyt ainakin tehtiin se, mitä sillä preambulalla, sillä johdannolla, voitiin. Se on aivan Amsterdamin sopimuksen mukainen. Mitä tehdään 5 artiklan kohdalla; todennäköisesti ei Weuta paljon kiinnosta, onko siihen olemassa henkilöä, joka toimii vai ei, koska sitä ei ole käytetty eikä varmaan tulla käyttämään. Tässä mielessä tämä omalaatuinen tilanne ei ehkä käytännössä ole niin iso ongelma. Mutta jos yhdistämisiä tapahtuu ja kun niiden pitäisi tapahtua, tehdään Amsterdamin sopimuksen mukaan, juuri Suomen ja Ruotsin tekemän ehdotuksen mukaisesti. Jos halutaan jotain muuta, se pitää päättää erikseen.

Sama koskee tietysti jopa päätöksentekojärjestelmiä. Se, minkä takia ei voi väittää, että se tehtäisiin kauhealla kiireellä, johtuu juuri siitä, että päätöksentekojärjestelmä todennäköisesti edellyttää sopimusmuutosta. Jos se sitä edellyttää, se pitää tehdä hvk:n mallissa. Nämä väliaikaiset päätöksentekoasiat on mielestäni tietysti otettava varovaisesti, mutta niitä on katsottava sillä silmällä, että jos näitä asioita halutaan kehittää, olisi hyvä, että ne, jotka ovat asiantuntijoita, ovat siinä paikalla. Meidän käsityksemme tänä päivänä on se, että tällä päätöksentekomallilla, jolla nykyään tehdään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa EU:n piirissä, aika pienillä täydennyksillä voidaan elää kohtuullisen pitkä aika eteenpäin, mutta siihen varmaan voidaan palata.

Jos haluttaisiin soveltaa tätä 5 artiklaa, Suomessa käsittääkseni on hyvin selkeä kanta siitä, että Suomi ei halua olla näillä näkymin sotilasliiton jäsen, oli kirjainyhdistelmä mikä tahansa. Jos halutaan tehdä tästä toinen lopputulos, on tapa, miten se voidaan tehdä. Vuonna 2001 meillä on arvion mukaisesti seuraava puolustuspoliittinen selonteko, ja sen yhteydessä voidaan katsoa kaikki asiat, mutta ajatus on ollut kyllä tämän ja edellisen hallituksen puolelta se, että ensin päätetään, yhdessä vai erikseen, ja päätettiin, että yhteistyössä. Sen jälkeen katsottiin, mitä resursseja tarvitaan, ja senkin osalta on tehty eduskunnan kanssa yhteistyötä.

Muistuttaisin jälleen sellaisista vähän epädramaattisista osista, jotka pitäisi myös saada kuntoon seuraavassa selonteossa, ja se on jalkaväkimiinat. Siihen on tehty jo työtä ja lupauksia, että ne saadaan kansainvälisten sopimusten mukaisiksi, ja ne ovat siellä laskun pohjana.

Mitä tulee siihen, mitä tapahtuu 2002, silloin on tietysti Naton huippukokous ja silloin voi tietysti tulla seuraavia jäseniä, jos niin halutaan. Se varmasti käynnistää keskustelun meillä ja kaikkialla muuallakin. Näin on aina ennenkin käynyt. Mutta sitä ei tarvitse sen kummemmin tehdä. Tutkimuksen vapaus on. Hallitus ei näe tällä hetkellä itse tarvetta tehdä mitään tutkimuksia tai selvityksiä, koska tällainen tutkimus tai selvitys edellyttäisi sitä, että ajateltaisiin tehdä jotakin. Mutta kun ei ole ajateltu tehdä, vaan edetä normaalissa järjestyksessä, silloin hallituksen puolella ei tällaista selvitystarvetta ole.

Toinen varapuhemies: Keskustelu on päättynyt.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostuslaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 58/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

[1] **Timo Kalli /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä olevasta asiasta eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa mietinnössään sitä, että kasvinjalostus on yksi strategisista avaintoiminnoista maataloutemme kehittämisessä nyt ja tulevaisuudessa. Esityksen perusteluissa on todettu, että kotimaiset siemenmarkkinat eivät nykyisellään valitettavasti toimi tyydyttä-

västi, joten olisi eduksi, jos alalla toimivia liikeyrityksiä, etujärjestöjä ja muita saataisiin sitoutumaan kasvinjalostustoimintaan ja siemenmarkkinoiden kehittämiseen myös riskisijoittajina ja tulevina omistajina.

Valiokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota siemenmarkkinoiden vaikeaan tilanteeseen. Koko viljan viljelyn kannattavuuden heikentyessä ja ostosiemenen kallistuessa viljelijät turvautuvat tänä päivänä yhä enemmän omalla tilalla tuotettuun siemeneen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lähivuosina siemenalalla voidaan alentaa myyntisiemenen hintaa, jotta sertifioidun siemenen käyttö Suomessa saadaan lisääntymään. Tämän mahdollisesti uuden perustettavan yhtiön tuleekin pyrkiä aktiivisesti hankkimaan lisätuottoja vientimarkkinoilta, koska Suomen siemenmarkkinat ovat tällä hetkellä liian pienet kaikki maatalouden lajit kattavan kasvinjalostuksen rahoittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tällä hetkellä merkittävä osa kylvösiemenen myynnistä tapahtuu pienten sopimusliikkeiden ja järjestäytymättömien maatilapakkaamoiden kautta. Jotta uusi osakeyhtiö ei lisäisi markkinoiden keskittyneisyyttä, valiokunta edellyttääkin, että laajennettaessa perustettavan osakeyhtiön omistuspohjaa suunnatulla osakeannilla tulee siementen myyntiä harjoittavat eri tahot ottaa mahdollisimman laajasti huomioon niin, että myös kaikki ne yksittäiset viljelijät, jotka tällä hetkellä ja tulevaisuudessa pakkaavat, voisivat olla tulevan suunnatun osakeannin kohteena.

Valiokunta toteaa lisäksi, että valtion määräysvalta tulee jatkossakin säilyttää niin, että myös tulevan osakejärjestelyn jälkeen valtiolla on olemassa vähintäänkin 50 prosentin osuus. Tämä edellyttää talousarviokäsittelyssä talousarvioon lausumamuutosta niin, että se mahdollistuu. (Ed. Pulliainen: 51 prosentin osuus!) — 51 prosentin osuus vähintäänkin. Jos mennään sen alle, se edellyttää asian tuomista eduskuntaan uudelleen.

Meidän pohjoisiin olosuhteisiimme soveltuvien peltokasvilajikkeiden kehittäminen on välttämätöntä maamme huoltovarmuudenkin kannalta. Viljelymäärien pienuudesta johtuen monien tärkeiden viljelykasvien jalostaminen on Suomessa valitettavasti kuitenkin kannattamatonta. Siksi valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että huoltovarmuuskeskukselle esityksen mukaan tulee oikeus maksaa huoltovarmuusrahaston varoista korvausta kasvinjalostusyrityksille jalostustyöstä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta ehdottaa 4 §:n 2 momenttiin lisättäväksi säännöksen perustettavan yhtiön toteutuvien eläkevastuiden rahoittamisesta. Valtio osallistuisi yhtiön eläkevastuiden rahoittamiseen 2 miljoonalla markalla, ja kun tämä toiminta jatkossakaan valitettavasti ei ole kannattavaa, valiokunta näki, että tämän kaltaisten eläkevastuiden siirtäminen uudelle perustettavalle yhtiölle on edesvastuutonta. Sen tähden valiokunta on edellyttänyt näin meneteltäväksi. Toivoa sopii, että tämä päätös ja tämä valtuus osaltaan varmistaa kasvinjalostustoiminnan Suomessa ja samalla pitää yllä edellytyksiä viljan viljelyn mahdollisuudelle tulevaisuudessa.

[2] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on tarpeetonta toistaa sitä, mitä valiokunnan puheenjohtaja esittelypuheenvuorossaan totesi. Kiinnitän puheenvuorossani itse asiassa huomiota vain yhteen ainoaan asiaan ja sen seurannaisiin, nimittäin siihen uskomattomaan kepeyteen, jolla maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet ovat viimeisten noin 15 vuoden aikana suhtautuneet siihen peltoviljelykasvien geeniperimään, joka on ollut meidän maataloutemme käytettävissä, viljelytoiminnan käytettävissä. Siemenkauppalain käsittelyn yhteydessä aikoinaan ehdotus oli alun perin suurin piirtein sellainen, että olemme valmiit luovuttamaan tämän kaiken kaupan keskusliikkeille ilman minkäänlaista vastuuta tulevaisuudesta. Eduskunta ei sitä ehdotusta silloin hyväksynyt, vaan kirjoitti lain aivan toisin päin, siis lähti siitä, että tämä kaikkein arvokkain pääoma, joka meillä rajojen sisäpuolella on, säilyy kaikissa olosuhteissa.

Tämä periaate tällä kertaa periaatteellisella tasolla vaarannettiin sillä ajatuksella, että Kasvinjalostuslaitos yhtiöitetään eli otetaan jälleen markkinatalouden kautta toisenlainen riski, mistä automaattisesti, arvoisa puhemies, seuraa se, että on otettava järki käteen ja ryhdyttävä erityisiin suojelutoimenpiteisiin, että osakeyhtiömuotoisessa ratkaisussa kaikissa olosuhteissa pystyttäisiin geeniaines säilyttämään ja sillä tavalla turvaamaan kasvinjalostus ja aivan erikoisesti pystyttäisiin turvaamaan satoisat tulokset silloin, kun viljelytoimintaa harjoitetaan. Nimittäin jos sattuisi tulemaan jälleen poikkeusoloja, niin ei niin itsestäänselvää ole, että tähän saarivaltioon saadaan viljaa kansan ruokkimiseen, kun otetaan

huomioon, että maapallon väestö kasvaa nykyisellään 1 miljardilla 10—12 vuodessa. Tämä on se arkirealistinen tausta, johon kaikki on projisoitava.

Nyt vielä sattuu olemaan sillä tavalla, että kun tuo meidän itäinen naapurimaamme on siinä tilanteessa kuin se on ja kun me kaikki toivomme, niin kuin edellisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussakin kävi ilmi, että Venäjä toipuu, niin sillä hetkellä kun sen talouselämä ryhtyy toimimaan sillä tavalla kuin me kaikki toivomme sen toimivan, siinä silmänräpäyksessä otetaan pellot jälleen viljelykäyttöön ja sen jälkeen kysytään, mistäs me saisimmekaan sellaista lajiketta peltoihimme laitettavaksi, että se tuottaa siellä satoa. Tämä tarkoittaa samoja leveyspiirejä, joilla Suomi etelä- ja keskiosiltaan sijaitsee. Sellaista lajikkeistoa ei ole tällä hetkellä missään muualla maapallolla kuin Suomessa, ja se on siis tästä pääomasta kiinni.

Arvoisa puhemies! Tässä katsannossa on ollut pakko ryhtyä näihin erityisiin toimenpiteisiin, niihin, joita kunnioitettu puheenjohtajamme tässä esitteli, ja myös siihen, että kun nykyisessä Kasvinjalostuslaitoksessa on säilytetty se jyvämateriaali, siemenmateriaali, joka ei ole akuutisti jalostustoiminnan piirissä, niin se on säilytetty joka tapauksessa geenidiversiteetin säilyttämiseksi tulevia aikoja varten, ja nyt kun siirrytään osakeyhtiömuotoiseen markkinataloudelliseen järjestelmään, on täysin välttämätöntä, että tämä aines turvataan valtion instituutioon niin, että se on yhteiskunnallisen kontrollin alaisena. Arvoisa puhemies, tässä katsannossa pitää ymmärtää tämä mietintöön liittyvä toinen lausumaehdotus, jossa ehdotetaan: "- - että Maatalouden tutkimuskeskuksen yhteyteen perustetaan 'pelto- ja puutarhakasvien biodiversiteettiyksikkö', jonka tehtävänä on säilyttää peltokasvien, myös tietyllä hetkellä taloudellisesti kannattamattomien kasvien (lajien/lajikkeiden) geneettinen monimuotoisuus."

Elikkä tässä siis halutaan turvata, että se, mikä vapaaehtoisesti ja viisaasti on nyt tapahtunut Kasvinjalostuslaitoksen nykymuotoisessa organisaatiossa, varmistetaan kaikissa mahdollisissa oloissa, silloinkin, kun on se mahdollinen 51—49 -omistussuhde tuossa osakeyhtiössä, jossa kuitenkin päätösvalta voi lipsahtaa barrikadin toiselle puolelle siinä hengessä kuin eräs nimeltä mainitsematon osastopäällikkö asioita hoiteli ministeriössä ennen eläkkeelle lähtöään. Oli suuri ilo, että hän siirtyi eläkkeelle.

[3] **Unto Valpas /vas:** Puhemies! Ed. Pulliainen käytti asiasta mielestäni hyvän puheenvuoron, johon voi monelta osin yhtyä. Esitys Kasvinjalostuslaitoksen muuttamiseksi osakeyhtiöksi on nähtävä osaksi yksityistämisprosessia, joka on muoti-ilmiönä levinnyt laajasti yhteiskuntaamme. Edellytyksiä kannattavan ja ilman valtion tukea toimivan osakeyhtiön perustamiselle ei tällä kertaa kuitenkaan ole.

Maa- ja metsätalousvaliokunnassa käytettiin hyvin kriittisiä puheenvuoroja ja muun muassa lain valmistelu todettiin huonoksi. Näihin mielipiteisiin on helppo yhtyä. Näin kehnosti valmisteltuja hallituksen esityksiä ei jatkossa toivottavasti enää valiokuntaan tule. Kaiken kaikkiaan olisi parasta, että Kasvinjalostuslaitoksen organisaatio pysyisi ennallaan ja toiminta tapahtuisi valtion rahoittamana.

Arvoisa puhemies! Kasvinjalostus on yksi strategisista avaintoiminnoista pohjoisen maataloutemme kehittämisessä. Keinotekoisia osakeyhtiöitä ei tarvita tällä tärkeällä sektorilla, koska ne, niin kuin ed. Pulliainenkin totesi, ovat vain vaaraksi kotimaisille siemenmarkkinoille.

[4] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kasvinjalostuslaitoksen yhtiöittäminen ei varmaan tapahdu vain yhtiöittämisen vuoksi, vaan tarkoitus on hakea joustavuutta tällaiselle kapealle erikoistoimenpiteitä vaativalle toimialalle. Kasvinjalostus on tärkeää Suomessa siksi, että olemme täällä ikiroudan alueella ja silloin kasvien vaatimuksetkin ovat erilaisia. Kotimaisuus ja huoltovarmuus ovat erittäin tärkeitä, ja ne on kyettävä turvaamaan. Maatalouden selviytyminen on pitkälti kiinni siitä, kuinka me kykenemme näitä omia asioitamme hoitamaan. Nyt kun esimerkiksi 60 prosenttia maailmankaupassa liikkuvasta soijasta on geenimuunneltua, niin sitä suurempi tarve tulee ylläpitää kotimaista korkeatasoista tuotantoa niin, että meidän todellinen huoltovarmuutemme tulee pitkälläkin aikavälillä turvatuksi.

[5] **Esa Lahtela /sd:** Herra puhemies! Tässä ollaan muodostamassa semmoista osakeyhtiötä, joka vaatii jatkuvasti yhteiskunnan tukea. Minusta se ei ole siinä mielessä silloin terveellä pohjalla oleva yritys, ja minusta tätä ei olisi pitänyt to-

teuttaa; ed. Valppaankin puheen rivien välistä voi todeta, että hänkään ei oikein tykännyt tästä koko hommelista. Maa- ja metsätalousvaliokunnassa iskettiin hanttiin kovasti, jotta tämä on järjetön juttu. Tämä kuuluu semmoiseen yksityistämisvouhotukseen, joka näköjään on vallalla kaikissa näissä, mitä nyt sattuu vielä valtiolla olemaan tämän tyyppisiä asioita. Kaikki pitää näköjään yksityistää, vaikkei näissä mitään järkeäkään olisi.

Sen verran valiokuntatyöstä, että jotain hyvääkin tuli eli se, että 51 prosenttia säilyy vielä valtion omistuksessa, jolloin määräysvalta pysyy. Mutta en ole siitäkään mitenkään vakuuttunut. Kun aina kuunnellaan juttuja ja kun katsoo esimerkkejä Postista tai monesta muusta, niin hivuttamalla ne on viety pois. Jossakin vaiheessa voi käydä sillä tavalla, että eduskunnassa on väljempää tahtoa myös siihen, että yks kaks tämä hupsahtaakin markkinavoimien käsiin ihan puhtaasti, jolloin ei tiedetä, kuka tämän loppujen lopuksi hallitsee. Joku voi tarjota tästä vaikka hyvän hinnankin jossakin vaiheessa siinä toivossa, että voidaan vaikka Amerikan mantereelta käydä ruokkimaan meitä, kun meillä ei enää ole sellaista arvoa, mitä meillä tässä on olemassa. Niin menevät tuonne muualle hallittavaksi kaikki geenipankit ja kaikki siemenet ja kehittämistyö, joka meillä on ollut hyvin arvokasta ja jota on kansallisesti pidetty hyvin tärkeänä tähän mennessä.

Nyt tämä on menossa tähän malliin. Nyt vain pitää huolehtia siitä, jotta jatkossa tämä sama viisaus vielä säilyisi kuitenkin, jotta enemmistö tulee säilymään.

[6] **Jukka Vihriälä /kesk:** Herra puhemies! Hallituksen esitys Kasvinjalostuslaitoksen osakeyhtiöittämiseksi lienee kuitenkin tänä päivänä realiteetti ja nykyaikaa, vaikka edustajat E. Lahtela ja Valpas ovat todenneet, että näin ei saisi olla. Muistutan vain, että tämä on hallituksen yksimielinen esitys, joka tänne on tuotu käsiteltäväksi.

Mutta kuitenkin on todettava, että on tärkeää, että valtiolla säilyy enemmistö. Jokainen meistä tietää sen, että Suomen luonnonolosuhteet ovat sellaiset, että täällä tarvitaan ehdottomasti omaa kasvinjalostuslaitosta ja ennen kaikkea että voidaan vastata myös tulevaisuuden haasteisiin.

Ed. Pulliainen käytti erittäin perustellun ja hyvän puheenvuoron ja totesi, että valitettavasti maa- ja metsätalousministeriön kanta peltokasvien geeniperimään ja yleensä siihen suhtautumiseen on ollut hyvin häilyvä. Ed. Pulliaisen esittämään näkemykseen on kyllä pakko yhtyä.

Mitä sitten tulee valiokunnan mietintöön, mietinnössä on mielenkiintoista, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja esitteli, se, että eläkevastuiden osalta esitetään 2 miljoonaa markkaa. Tämä on varmasti ihan perusteltua, mutta tässä sopii kysyä, että kun hallitus on budjettilakina tämän lain tänne tuonut, niin miksi hallitus ei ole myös varsinaiseen budjettiesitykseen esittänyt tätä 2 miljoonaa markkaa. Se sieltä puuttuu. Jos se nyt tullaan lisäämään eduskuntakäsittelyn yhteydessä, niin mielestäni tämä 2 miljoonaa markkaa pitäisi ottaa maatalouspääluokan ulkopuolelta, koska se tulee nyt eduskunnan päättämän lain perusteella, niin että sitä ei tarvitsisi maatalouspääluokan sisältä lähteä ottamaan.

[7] **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Kyseessä olevan asian tiimoilla kun ollaan, silloin ollaan myös peruslähteillä siinä kysymyksessä, hyväksymmekö sen periaatteen, että Suomessa voidaan yleensä kasveja tuottaa, pystymmekö jatkossa huolehtimaan siitä, että meillä on oikeat jalosteet, jotka täällä todella menestyvät. Minusta näillä kysymyksillä ratkaistaan hyvin pitkälle se, pystytäänkö Suomessa kannattavaa maataloutta yleensä harjoittamaan. Jos meiltä nämä elementit, jotka tässä nyt meille mahdollisesti suodaan, häviävät, silloin sanoisin, että on olemassa se vaara, että meille syötetään sellaisia Amerikasta tuotuja lajikkeita, jotka eivät täällä menesty. Sen jälkeen sitten ruoka voidaan vaikka tuodakin sieltä.

Pitäisin äärimmäisen tärkeänä, että tämä näin pystyttäisiin tekemään ja saataisiin sitä joustoa, jota tarvitsemme. Jos meille tulee näitä markkinoita käytettäväksi lähiaikoina, niin tällä saadaan myös tehtyä parempaa tulosta. En usko, että näillä näkymillä tämä koskaan on mikään kultakaivos tai edes kannattava. Siinä tarvitaan yhteiskunnan rahaa, mutta siinä tarvitaan joka tapauksessa, jos se on kokonaan yhteiskunnan maksettavana. Tällä haetaan joustoa, sillä haetaan uusia näkemyksiä ja turvataan tulevaisuutta, jotta kaikki viljelijät saavat oikeaa siementä.

[8] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Ed. E. Lahtela perusteli minusta kerrankin hyvin asian, minkä takia Kasvinjalostuslaitosta ei pitäisi osakeyhtiöittää. Henkilökohtaisesti olen aivan samaa mieltä. Minkä takia tämän

tyyppisen viljelykasvien tutkimus-, jalostus- ja markkinointitoiminnan pitäisi olla osakeyhtiö? Sitä en ymmärrä, koska minusta tämä kaikki asia voitaisiin paremmin hoitaa budjettivaroin siinä mielessä, että kansallinen valvonta toteutuisi samalla. Nyt sen toiminta irtautuu eduskunnan ja hallituksen käsistä varmasti, kun se osakeyhtiöksi menee.

Toinen asia, johon puutun, on eläkevastuut. Minkä takia hallitus ei budjetissa merkinnyt 2 miljoonaa lisää eläkevastuisiin?

Sitten yleensä osakeyhtiöksi muuttamisesta. Jos valtion sanavallan ja määräämisvallan on säilyttävä 50,1 prosentissa, se aiheuttaa sen, että kun Kasvinjalostus Oy perustetaan ensin valtion varoin ja kaikki osakkeet omistaa valtio, niin olen vakuuttunut siitä, että hyvin vähän yksityissektorilla on kiinnostusta mennä ostamaan osakkeita sellaisesta yhtiöstä, jonka määräenemmistö on valtion hallussa. Liikemaailmassa on sellaiset säännöt, että harva menee sijoittamaan tällaiseen toimintaan. Ei meidän kannata yhtiötä perustaa sen takia, kun valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa kerrottiin minulle, että MTK ja tuottajajärjestöt tekevät kertalahjoituksen, tuommoisen 12—13 miljoonaa markkaa. Ei se pitkässä juoksussa auta tällaista yhtiötä. Henkilökohtaisesti olen ed. E. Lahtelan kannalla, että tämä olisi pitänyt säilyttää suoraan valtion budjettivaroin hoidettavana laitoksena.

[9] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! On erittäin voimakkaita pyrkimyksiä globaalilla tasolla maapallolla, väkiluvun kohisten räjähdysmäisesti kasvaessa, siihen, että yleensä elintarvikkeiden tuotanto keskittyy. Se keskittyy monella tavalla alueellisesti, sitä pyritään viemään tietyille lähellä päiväntasaajaa olevien leveyspiirien alueille toisaalta nimenomaan siemenviljan tuotannon keskittämisen kautta. Siihen liittyy geenimanipulaatio. Gmo-tuotteina yhä enemmän siemenvilja tuotetaan. Tähän liittyy vielä se, minkä tyyppistä valkuaisainetta suositaan. Täällä puhuttiin aikaisemmin soijasta. Nyt pyritäänkin siirtymään voimakkaammin soijaan ja maissiin, ja todella sanoisin, että näiltä kohtuullisen vaikeiden tuotanto-olosuhteiden alueilta, niin kuin meidän pohjoiset leveysasteemme, enemmän ja vähemmän aktiivisesti haetaan tuotannon lopettamista, vähentämistä, nimenomaan ravinnon tuotannon, kasvivalkuaisen tuotannon vähentämistä.

Tälle kehitykselle tietysti pitäisi Suomen kansallisen ja suomalaisten edun nimissä pistää vastaan. Silloin nimenomaan kasvinjalostuslaitoksien ja tämän tyyppisten olemassaolon säilyttäminen on erittäin tärkeätä myöskin siinä katsannossa, että ne voivat tuottaa siemenviljaa, joka ei ole gmo-tyyppistä. Tässä asiassa lopuksi, puhemies, on todella ilahduttavaa kuulla, että ed. Kuosmanen on samalla puolella barrikadia kuin ed. E. Lahtela ja me täällä vasemmalla. Tässä mielessä totean, että samalla puolella ollaan.

[10] **Timo Kalli /kesk:** Arvoisa puhemies! Kun on kysytty, miksi liikelaitostetaan, niin tämä ei tietenkään ole valiokunnan keksintö, vaan valiokunta on saanut käsittelyyn hallituksen ehdotuksen. Perusteluista käy ilmi, että monet eri tahot ovat olleet huolestuneita siitä, millä tavalla Suomessa kasvinjalostustoiminta säilytetään ja turvataan pitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriöstä on ilmoitettu, että valtio ei ole valmis pistämään tähän kuin tietyn määrän. Ne tahot, jotka kasvinjalostusta tarvitsevat, ovat olleet tilanteesta huolestuneita, pitäneet omia tuumaustunteja, ja siltä pohjalta yhdessä sittemmin on päädytty siihen, että tämä on niin iso ja merkittävä asia, että näiden tahojen on syytä lähteä mukaan tähän ja panostaa, jotta pidemmässä juoksussa voidaan turvata ja luoda edellytyksiä kasvinjalostukselle Suomessa. Jos valtio olisi ollut valmis satsaamaan ja lisäämään osuuttaan, tämän kaltaiseen keskusteluun täällä ei olisi ollut tarvetta. Varojen puutteen vuoksi on jouduttu tilanteeseen, jossa yritetään nyt toimintaedellytyksiä pitää yllä tällä tavalla.

Valitettavasti tällä hetkellä enää vain 25 prosenttia on sitä siementä, joka on niin sanottua siemenkelpoista, sertifioitua. Jotta sadot jatkossakin Suomessa olisivat mahdollisimman korkealla tasolla eikä viljely muuttuisi näennäisviljelyksi, olisi tärkeätä, että jatkossa tämän hyvän siemenen tasoa voitaisiin nostaa ja samalla myöskin siemenen hintaa jonkin verran alentaa. Kun Suomi liittyi EU:n jäseneksi, kuten ed. Pulliainen kuvasi, tilanne täysin muuttui sekä siemenen saatavuuden, hinnan että määrittelyn osalta. Myöskin kannattavuus täysin muuttui. Sen osalta valitettavasti vain on ollut pakko tehdä jotain.

Siihen, onko liikelaitos ja osakeyhtiö joustavampi ja parempi tekemään yhteistyötä norjalaisten ja ruotsalaisten kanssa, en pysty ottamaan kantaa. Kyllä tämä muoto nimenomaan lähtee

siitä, että on ollut pakko toimia tällä tavalla. Tulevaisuudessa sitten ollaan viisaampia sen suhteen, onko tämä menettely ollut järkevää.

Minusta valiokunta järkevällä tavalla pisti kuitenkin perälaudan tietylle tasolle: valtiolla on jatkossakin oltava vähintään 51 prosenttia omistuksesta. Kysymys on siitä, onko valtiolla ollut riittävästi pistää varaa tähän toimintaan vai ovatko muut tahot olleet pakotettuja. Ymmärtäisin niin, että muut tahot, kun aikanaan tehdään osakkuussopimusta, ovat valmiit pistämään riihikuivaa rahaa tietyn määrän tähän. Tästä ilmeisesti on kysymys, eli ei välttämättä muoti-ilmiöstä, vaan pakon sanelemasta ratkaisusta.

Miksi budjetissa ei ole ollut merkintää? Valiokunta ilmeisesti ei olisi hyväksynyt hallituksen ehdotusta, ellei eläkevajetta olisi katettu tällä tavalla. Kun asia on ollut vastikään valiokunnan käsittelyssä, saattaa olla, että tieto ministeriöstä eduskunnan eri elimiin ei ole kulkenut samalla tavalla. Tästä johtuen ilmeisesti asia ei ole valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostoon kulkenut. Alkuperäinen esitys ei pitänyt sisällään tätä, ja monen tuskan ja väännön kautta sittemmin saavutettiin tämän kaltainen ratkaisu. Uskon, että ellei tätä ratkaisua olisi saavutettu, asiaa ei välttämättä vielä tänään tässä käsiteltäisi.

[11] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuosmanen oikeastaan totesi yhden oleellisen asian tässä kysymyksessä. Tällä hetkellä jotkin tahot satsaavat 12—13 miljoonaa osakepääomaan, mutta ne eivät satsaa sitä joka vuosi, vaan huoltovarmuusrahaston tappiot tullaan tarvittaessa takaamaan aina. Mikä se sellainen yhtiö on? Siinä tapauksessa ei ole mitään älyä koko systeemissä.

Itse asiassa pyysin puheenvuoron, kun ed. Vihriälä totesi, että tämä on hallituksen yksimielinen esitys ja oppositio tuntuu myös yhtyvän tällaisiin ajatuksiin. Toivoisi kyllä tässä joulun alla, että se kaikkiin muihinkin yhtyy, kun ne ovat hallituksen yksimielisiä esityksiä olleet. Siinä mielessä tuntuu hyvältä, että oppositio on puolustamassa hallitusta. Kun hallituksen riveistä löytyy kuitenkin järkeä moniin asioihin, jotka eivät ole hyviä, niin voisi myös arvioida tilannetta uudelleen.

Ed. H. Aho totesi, että tämä olisi kokonaan vaakalaudalla ja mahdollisesti loppuisi, jos tässä nyt ei tällaista tapahtuisi. Mitenhän tämä homma on muuten mahtanut tätä ennen sitten hoitua, kun tämä on ollut aika pitkäaikainen laitos? Varastoissa on säilytetty sellaista geenivarantoa, josta on mietinnössäkin todettu, että se on ollut kannattamatonta. Niistä on vaalittu, niin kuin ed. Pulliainen totesi, sellaista, mikä ei nytkään ole käytössä. Sitä on haluttu säilyttää tuleville sukupolville mahdollisia kriisitilanteita varten. Sen takia tässä on aika pitkälle liioittelun makua. Mutta kun tämä nyt on näin menossa, niin meillä on toisessa käsittelyssä mahdollisuus tarkistaa tätä ja testuuttaa eduskunnan mielipide, onko tällä vielä kantavuutta.

[12] **Jari Koskinen /kok:** Herra puhemies! Heti alkuun täytyy todeta ed. Kuosmaselle, että ihmettelin vähän hänen puheenvuoroaan. Olisin kuvitellut, että ed. Kuosmanen on viimeisenä sitä mieltä, että osakeyhtiötä ei kannata perustaa, että osakeyhtiössä ei päätöksenteko ole nopeampaa ja joustavampaa kuin esimerkiksi laitoksissa.

Toinen asia: Vaikka valtiolle jää määräysenemmistö, niin kyllähän Suomessa on muitakin yhtiöitä, joissa valtiolla on osake-enemmistö, ja hirveästi niitten osakkeet kiinnostavat ihmisiä. Esimerkiksi Sonera on siitä hyvä esimerkki. Toki on myönnettävä, että Kasvinviljelylaitos ei ole ihan samanlainen yhtiö, mutta varmasti on niitäkin tahoja, jotka haluavat Suomessa siemenviljakauppaa käydä ja osallistua tähän toimintaan.

Olennainen asia on tietysti se, että eläkevastuisiin pitää löytää 2 miljoonaa vielä siitä budjetista, joka meillä on käsittelyssä. Valtiovarainvaliokunta joutuu tietysti vähän siinä voimistelemaan. Toiseksi tällä ratkaisulla saadaan sitä ulkopuolista rahaa, jota on haluttu, joka mahdollistaa sen, että laitos pystyy tulevana yhtiönä kehittämään toimintaansa ja tekemään sellaisia lajikkeita, joilla on paremmat markkinat, jota kautta taas yhtiö saa lisää rojaltituottoja, jolloin yhtiö toimii paremmin.

Lopuksi totean vielä sen, että Norjassa ja Ruotsissa on vastaavalla tavalla tehty. Esimerkiksi Norjassa on paikallinen kasvinviljelylaitos yhtiönä. Yhtiö on tehnyt sopimuksen esimerkiksi ruotsalaisen yhtiön kanssa, joka edustaa yhtiötä kaikkialla maailmalla paitsi Norjassa ja myy sen tuotteita. Uskon, että tuleva suomalainenkin yhtiö pystyy tekemään erilaisia kansainvälisiä sopimuksia, jotta esimerkiksi suomalaista rypsiä pystytään myymään Kanadassa enemmän kuin aiemmin.

[13] **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Koskiselle joudun heti toteamaan, että ilmeisesti ammattitaitoni liikealalla on niin korkea, että näen heti, että tällainen Kasvinjalostuslaitos Oy ei selviä ilman valtion tukea jo 2001. Olen vakuuttunut siitä, että jos olen edustajana ja hengissä täällä silloin, tulen käyttämään sellaisen puheenvuoron, että jo minä silloin sanoin, että tällaista yhtiötä ei pidä perustaa vaan budjettivaroin antaa riittävästi rahaa jalostus- ja tutkimustoimintaan ja sitä kautta hoitaa asiat. Eivät välttämättä nopeat päätökset auta tässä asiassa, vaan ainoastaan raha.

[14] **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että laki on tuotu saliin nimenomaan sen takia, että varat ovat liian pienet. Laki on tullut rahojen puutteen vuoksi tänne, ja on jouduttu tilanteeseen, että Kasvinjalostuslaitoksesta ollaan nyt tekemässä osakeyhtiötä. Tässä mielessä tämä on meidän nyt sitten ainakin, jos ei muuten, niin kai opposition voimin vietävä läpi, jos hallituspuolueissa rintamat alkavat repeillä. Kahden suurimman hallituspuolueen edustajista, sekä sosialidemokraateista että kokoomuksesta, löytyy niitä, jotka ovat valmiita pitämään nykymuotoisen järjestelmän. Se varmasti sopisi myös niille, jotka maataloudesta huolta kantavat, mutta kun tiedetään, että valtiovarainministeriö... Niin, ja myös vasemmistoliitto on mukana, niin että tuntuu olevan mukana koko rintama. Taitavat vain Rkp ja vihreät olla hallituksen lakiesityksen takana. Toki ed. Jari Koskinen on, näin olen ymmärtänyt, lakiesityksen takana, mutta näin paljon ristiriitoja tuntuu hallituksen piirissä olevan.

Eläkevastuuasiasta: Minusta on erittäin hyvä, että valiokunta on tämän korjannut ja muuttanut juuri sillä tavalla, kun se on tehty. Tämä vain osoittaa sen, että lain valmistelu maa- ja metsätalousministeriössä on täysin puutteellista. Tämäkin asia on koetettu tällä tavalla viedä läpi, että eläkevastuiden hoito olisi jäänyt erittäin epävarmaksi pitkässä juoksussa. Minusta ratkaisu on aivan oikein, mutta sitä ihmettelen vielä täältä korokkeelta, että tätä ei ole jo valmistelussa otettu huomioon. Siinä on valiokunnalle annettava tunnustus, että korjaus lakiesitykseen on tehty.

Todella mielenkiintoinen, herra puhemies, on tämä kuvio, kun edustajat Esa Lahtela, Kuosmanen ja Valpas ovat ilmoittaneet, että lakia ei olisi ollenkaan tarvittu. Tässä tulee vielä kolmas käsittely, kyllä tämän voi esittää hylättäväksikin ja katsotaan sitten, miten laille käy. Mutta ainakin näin opposition edustajana olen valmis hyväksymään maa- ja metsätalousvaliokunnan tekemän mietinnön.

[15] **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Näyttää, että tämä laki on kovan kiinnostuksen kohteena. Kyllä varmasti osakkeita merkitään ja arvot nousevat niin kuin Sonerallakin, jos tämä näin paljon puhuttaa ja kiinnostaa.

Näkisin, että kyllä aikaisemminkin on selvitty, mutta jalostustoimintaa ei ole pystytty harjoittamaan. Omat kotisiemenet on kyllä ollut, joista on jotakin satoakin saatu ja niitä on kylvetty. Mutta siinä mielessä voi sanoa, puutteellista on ollut, että tietoa siitä, miksi tähän ratkaisuun on tultu ja näin on jouduttu tekemään, ei ole levinnyt. Tilanne, että koko kasvinjalostus olisi ajettu alas, aiheutti huolta niillä tahoilla, jotka nyt ovat valmiita rahallisesti tähän panostamaan, jotta toiminta asiallisesti jatkuu ja pystytään toiminta takaamaan. Varmaan näillä tahoilla ei ole mitään tarkoitusta rahastaa penniäkään tästä, mikään sijoitus tämä ei ole, mutta koetaan kuitenkin vastuu ja ollaan valmiita vastuuta levittämään, ainakin MTK:n puolelta, niille, jotka haluavat tulla todella kantamaan vastuuta ja kehittämään tätäkin yhtiötä.

[16] **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa puhemies! Ihan nopeasti vastauksena ed. Kuosmaselle, joka epäili, miten tulevaisuudessa valtion pitää tätä yhtiötä tukea. Voisin lyödä ed. Kuosmasen kanssa vetoa vaikka suomalaisesta mallasohrasta tehdyn tuopillisen verran siitä, että vuonna 2001 tuleva yhtiö saa vähemmän valtion rahaa kuin se on saanut esimerkiksi vuoden 99 budjetissa.

[17] **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ihan muutama asia.

Valiokunnassa asiaa käsiteltäessä olikin tulla aika erikoinen tilanne, kun näytti siltä, että oppositio on valmiimpi viemään hallituksen esitystä eteenpäin kuin hallituksen edustajat. Tämä tietysti ehkä johtuu siitä, että meillä on näitä ammattiviljelijöitä, jotka tuntevat huolta tästä ehkä enemmän. Niin myös ed. Jari Koskinen ja muutkin viljelijäedustajat näkivät tässä toisen puolen eli nimenomaan sen, että kyllä yhtiöittäminen tuo kuitenkin vireyttä kasvinjalostustoimintaan ja

antaa sille paremmat toimintamahdollisuudet. Se, että tähän hyväksyntään päädyttiin, johtuu nimenomaan eläkejärjestelykysymyksistä, kun vastuukysymys saatiin oikaistua.

Se, että valtiolla säilyy määräysvalta myös jatkossa, perustuu yksinkertaisesti vain siihen, että haluttiin todellinen, lopullinen määräysvalta pitää eduskunnassa eikä niin, että laitokseen pääsisivät käsiksi markkinavoimat. Pahin kuvio oli se, että Suomesta määräysvalta kasvinjalostustoiminnan osakeannin kautta jopa ostettaisiin ulkomaille.

Minä näen tämän kokonaisuutena hyvänä asiana. Uskon, että on paljon parempi, kun päätös on näin, että laki tässä muodossaan korjattuna saadaan viedä eteenpäin kuin että se olisi kokonaan rauennut.

[18] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä veti ehkä liian rohkeita päätelmiä siihen suuntaan, että hallituspuolueissa tätä yleisesti oltaisiin vastustamassa. Joka tapauksessa valiokunnassa kyllä käsittääkseni lähes yksimielinen kanta oli, että valmistelu on ollut luvattoman huonoa, mutta kuten lausumaehdotuksista näkyy, tähän on saatu parannusehdotuksia. Joka tapauksessa meille tulevaisuuden kannalta on ehdottoman tärkeää myös, että määräysvalta säilyy eduskunnalla tässä asiassa. Yhtenä asiana haluan tuoda esille, että yhtiöittäminen tuo myös ulkopuolista rahaa tähän.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkkinavirastosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 43/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Laki alkoholilain 14 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 134/1999 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakialoite on huomattavasti enemmän elinkeinopolitiikkaa, maaseutupolitiikkaa ja matkailupolitiikkaa kuin alkoholipolitiikkaa.

Lakialoite liittyy erityisesti tilaviinielinkeinon mahdollisuuksiin maaseutua elävöittävänä elinkeinona. Tilaviinien vähittäismyyntijärjestelmä perustuu voimakkaasti maaseudun elinkeinoelämän turvaamiseen, monipuolistamiseen, matkailun edelleen kehittämiseen. Yrittäjille on taattava riittävät mahdollisuudet myydä tuotteitaan laajemmalla skaalalla kuin he tähän asti ovat voineet tehdä. Yrittäjän kannalta vähittäismyynnissä olevan tuotevalikoiman laajentaminen on elintärkeää.

Tilaviiniyrittäjät ovat toimineet Suomessa nyt neljän vuoden verran ja saavat nykyisillä säännöksillään myydä vähittäin niin kutsutuissa tilaviinimyymälöissään käymisteitse valmistettuja, korkeintaan 13- tilavuusprosenttisia marja- ja hedelmäviinejä. Käsittelyssä oleva aloite mahdollistaisi vähittäismyyntioikeuden kaikkiin alle 22-prosenttisiin tilalla valmistettuihin tuotteisiin, tietenkin erityisehdoin. Nykyisen käytännön mukaan tilalla valmistettavat yli 13-prosenttiset tuotteet on myytävä Alkon kautta, ja tämä on herättänyt niin matkailijoissa, erityisesti ulkomaisissa, ihmetystä, miksi näin. Tilaviiniyrittäminen on poikkeus maassamme hallitsevaan alkoholimonopoliin, ja tilaviinien myynti on erittäin vähäistä alkoholijuomien kokonaismyyntiin nähden. Se liikkuu prosentin, kahden vaiheilla kokonaismääristä. Ja vielä kaiken lisäksi tilaviinien humalahakuinen juominen ja ostaminen ei ole ollenkaan yleistä eikä näkyvissä olevaa.

Tilaviinilupia on tällä hetkellä hiukan yli 40, joista 36:lla on myös vähittäismyyntioikeus. Tilaviiniyrittäjien tuotevalikoiman laajentaminen parantaa yrittäjien toimintaedellytyksiä, ja en-

nen kaikkea se vastaa myös asiakaskunnan toiveisiin.

Kun tästä asiasta tein kirjallisen kysymyksen, ministeri Biaudet vastauksessaan totesi seuraavasti, ja tämä seuraava on sanatarkka lainaus: "Samoista lähtökohdista voidaan arvioida myös tiliviiniyrittäjien toimintaedellytysten parantamismahdollisuuksia. Mitä enemmän esitetyt toimenpidevaihtoehdot liittyvät erityisesti tilaviinielinkeinon mahdollisuuksiin maaseutua elävöittävänä elinkeinona, sitä paremmin niitä voidaan yleisestikin pitää hyväksyttävinä. Nykyistä monipuolisempi myyntivalikoima, johon kuuluisivat myös väkevät viinit sekä miedot, alle 22-prosenttiset likööri t, voisi olla tällainen yleisesti hyväksyttävä toiminnan edellytysten parantamiskeino; ja hallitus ryhtyykin selvittämään sitä, olisiko tällainen toiminta tietyin erityisehdoin mahdollista." Tämä on lupauksia herättävä kysymykseen vastaaminen.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakialoite on yksi konkreettinen toimenpide maaseudun elinkeinoelämän laajentamiseksi ja kehittämiseksi. Toivon, että hallitus ryhtyy edellä kuvaamallani tavalla toimenpiteisiin. Tällä lainuudistuksella varmistetaan kotimaisen viinin, yrittäjyyden, matkailun ja maaseudun asemaa.

[2] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tietämättä ed. Lepän kirjallisesta kysymyksestä ja tästä lakialoitteesta myös minä tein asian tiimoilta kirjallisen kysymyksen tämän syksyn aikana. Kuten ed. Lepälle, myös minulle vastattiin, että asiaa tullaan selvittämään, mutta pitää selvittää nimenomaan asian alkoholipoliittiset ja myös kilpailupoliittiset näkökohdat. Itse kyllä pidän asiaa sellaisena, että siinä pitäisi nopeasti toimia. Paras keino olisi, että eduskunta itse ed. Lepän aloitteen pohjalta ryhtyisi toimimaan. Liian monet asiat tahtovat jäädä aina ministereiden selvittelylupauksissa vuosikausia kestäviksi hommiksi eivätkä mene eteenpäin.

Ensinnäkin toteaisin sen, että viinitilayrittäjyys, kuten ed. Leppäkin toi esille, on todellakin valtavasti laajentunut viime vuosien aikana. Viinitilojen lukumääräkehitys kertoo hyvin sen, että tilaviiniyrittäjyydestä on otettu yksi uusi mahdollisuus maaseutuyrittäjyyteen. Kun vielä vuonna 1995 tilaviiniyrityksiä oli koko maassa vain 14 kappaletta, nykyisin tilaviinilupia on 43, joista 36:lla kaiken kaikkiaan on vähittäismyyntilupa. Tilaviinituotteiden kokonaismyynti oli viime vuonna yli 320 000 litraa.

Kannatan lämpimästi tätä ed. Lepän aloitetta ja haluan ottaa tässä esille oikeastaan vain yhden näkökulman eli suomalaisen byrokratian ja todella kivikkoisen tien, joka viinitilayrittäjillä viime vuosien aikana on ollut. Vaikka lainsäädäntöä on helpotettu, muutokset ovat tapahtuneet valtavan hitaasti. Uskon, että kotimaisilta viinitilayrittäjiltä on vaadittu todellista sitkeyttä ryhtyä viinitilayrittäjiksi. Suomalainen byrokratia ja myös Alkon vaalima monopoli ovat vieneet varmasti yrittämishaluja ja lannistaneet monen sellaisen tarmoa, joka mielisi ryhtyvänsä viinitilayrittäjäksi.

Vuonna 1998 tehtiin parannus sunnuntaimyynnin osalta, mutta silloinkin parannus tehtiin aluksi niin, että vain asutuskeskusten ulkopuolella olevat viinitilat saivat myydä sunnuntaisin. Ainakin pohjoiskarjalainen viinitila, Ilomantsissa sijaitseva Pelto-Hermanni, sai tämän saman luvan vasta viime keväänä eli oikeastaan melkein vuotta myöhemmin kuin muut tilat. Ken on käynyt Ilomantsissa, voi todellakin ajatella ja katsoa sitä taajamaa, ettei se todellakaan ole mikään suuri keskus. Tuntui siis aika kohtuuttomalta näiden yrittäjien kannalta, että heidät aluksi haluttiin rajata sunnuntaimyynnin ulkopuolelle.

Myynti on edelleen rajoitettua, kuten lakialoitteessa selvitetään. Esimerkiksi Ilomantsin Pelto-Hermannilla on sellaisia rajoituksia, että kun sen pellot sijaitsevat itse asiassa aivan kirkonkylän tuntumassa, tilalta totta kai saa myydä tietyin rajoituksin alle 13-prosenttisia tuotteita ulos, mutta kun sillä on Ilomantsin vesitornissa niin sanottu viinitilatuotteiden maistamo, sieltä ei saa myydä. Turisti voi siis mennä kyllä maistamaan tuotteita entiseen vesitorniin, mutta hänen pitää ajaa tai kävellä muutama sata metriä viinitilalle, mistä tuotteita saa ostaa. Se tuntuu kyllä aika byrokraattiselta. Esimerkkitilalla on kymmenen tuotetta kaiken kaikkiaan, ja sieltä saa niistä viittä tuotetta myydä 13 prosentin rajoituksen mukaisesti. Viinitilayrittäjät sieltä kertovat, että kun heillä käy vuodessa yli 10 000 matkailijaa tai turistia tutustumassa heidän tilaansa ja mahdollisesti myös ostamassa tuotteita, varsinkin ulkomaalaisten matkailijoiden on vaikea ymmärtää, että jos kymmenen tuotetta on hyllyllä, miksi vain viittä voi ostaa mukaan. Tämä osoittaa sen, että käytännössä nykyiset rajoitukset ovat erittäin huonoja, kun mukaan lisätään vielä Alkon

kovasti vaalima monopoli. Alkohan, jotta voisi ottaa näitä kotimaisia marjaviinejä myyntiin omiin myymälöihinsä, vaatii aina erittäin kovat myyntitavoitteet jokaisen tuotteen osalta. Muistaakseni viinin osalta taidetaan puhua 5 000—6 000 pullosta vuositasolla. Eli ellei saa menemään Alkon hyllyjen kautta niin paljon tuotetta, tuote poistuu seuraavana vuonna.

Itse katson, että viinitilayrittäjillä byrokratian ja erilaisten säännösten tuomia rajoitteita on todellakin edelleenkin erittäin paljon, joten nyt sen helpottaminen, että he voisivat laajentaa tuotevalikoimaansa, mitä voivat tilalta myydä, tulisi ehdottoman nopeasti saada käytäntöön.

[3] **Saara Karhu /sd:** Arvoisa puhemies! Kun vuosia sitten vierailin Kuopion lähellä sijaitsevalla viinitilalla, olisin mieluusti ostanut mukaani pullollisen tilan mainiota, korkealaatuista viiniä. Se ei kuitenkaan ollut mahdollista, sillä vierailupäiväni oli sunnuntai. Tilanne oli käsittämätön, ja yhdessä viinitilallisen kanssa tuomitsimme sunnuntaimyynnin rajoittavan lain huonoksi ja tarpeettomaksi. Nyt ilolla kuulin edellisen edustajan puheesta, että näitä rajoituksia on poistettu ja tilanne on tältä osin korjaantunut.

Käsiteltävässä aloitteessa halutaan nostaa viinitiloilla vähittäismyynnissä olevan viinin alkoholipitoisuuden luparaja 22 tilavuusprosenttiin. Aloite on mielestäni kannatettava, sillä viinien myynti, oli viini sitten 13- tai 22-prosenttista, myyntiinpä sitä arkena tai pyhänä suoraan tilalta, ei varmastikaan tule lisäämään maamme alkoholiongelmaa. Vai kuka ihan tosissaan uskoo jonkun viininhimoisen viitsivän vaivautua syvälle maaseudulle viinitilalle hakemaan itse asiassa varsin korkeahintaista viinipulloa? Ainakin Alkon hyllystä vastaavalla rahalla saa kolme edullista ulkomaista viinipulloa. Mitä tulee Alkon kautta tilaamiseen, jos tilanne on tänä päivänä sama kuin se oli tuolloin, kun viinitilalla vierailin, niin elävästi jäi mieleeni viinitilallisen sanonta, että älkää missään nimessä tilatko tämän tilan tuotteita Alkon kautta. Se tulee minulle niin kalliiksi, ettei pullosta jää yhtään mitään käteen. Jos tilanne on edelleen tänä päivänä sama, niin silloin ymmärtää hyvin, että se ei ainakaan ole kovin kannustavaa tilallisen kannalta. Mielestäni aloitteen toteutumisella helpotettaisiin paitsi tilaviiniyrittäjän mahdollisuutta harjoittaa elinkeinoaan, myös matkailijan mahdollisuutta nauttia laajemmin sen viinitilan tuotteista, jolla hän vierailee.

Arvoisa puhemies! Toivon aloitteelle käsittelyä myötätuulessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[4] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Nykyinen tilaviinien tilavuusprosenttiraja on turhan alhainen, väitän, että jopa keinotekoinen. Ed. Vehviläinen kertoi tilaviiniyrittäjien monista rajoitteista eli byrokratiasta, joka liittyy tämän asian ympärille. Uskon, että ed. Lepän aloite, jos ja kun ja toivottavasti se tämän suuntaisena toteutuu, on parantamassa tilaviiniyrittäjien toimintaedellytyksiä. Tuotevalikoima laajenee, työpaikat ehkä lisääntyvätkin, koska tilaviiniyrittäjien lukumäärä on kasvanut voimakkaasti, ja se omalta osaltaan on säilyttämässä työpaikkoja sekä tukemassa matkailua. En usko, että sillä, että tilavuusprosenttiraja nousisi, on alkoholipoliittista merkitystä. Nimittäin nykyäänhän Alkon aukioloajat ovat pidentyneet ja alkoholin saatavuus on parantunut huomattavasti.

[5] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva alkoholilain 14 §:n muuttaminen siten, että myös 22 tilavuusprosenttia sisältävät alkoholijuomat voisivat olla vähittäismyynnissä tiloilla, on erittäin hyvä ja kannatettava. Itse asiassa lakialoite on minusta luonnollista seurausta sille alkoholipolitiikalle, jota myös eduskunnassa on harjoitettu aikaisemmin, kun on myönnetty tilaviinien ja sahdin vähittäismyyntioikeus elinkeinopoliittisin perustein tiloille.

Nythän me kaikki tunnemme ja tiedämme, että kotimaiset marjaviinit ovat muodostuneet varsin suosituiksi. Jatkossa on nähtävissä, että niillä ovat kotimaiset markkinat varsin taatut, mutta sinällään marjaviinit eivät viinin varsinaisessa tarkoituksessa tule varmaankaan muodostamaan laajempia markkina-alueita, koska rypäleviini on aina viininä perinteinen ja alkuperäinen ja oikea viini. Siinä mielessä on luontevaa, että me luomme edellytyksiä viinitiloille harjoittaa tuotekehitystä ja markkinointia. Ennen kaik-

kea tässä tapauksessa viinitiloilla likööituotannon kehittäminen saattaisi olla suomalainen erikoisuus, jolle on mahdollista saada myös laajemmat eurooppalaiset markkinat. Siinä mielessä kun näistä viinitiloista, joita on kaikkiaan 43, jo 32 valmistaa likööreja, on mielestäni luontevaa, että kehitys on tämän lakialoitteen mukainen. Erityisesti on huomioni kiinnittynyt Valamon luostariin, jossa on varsin laajaa marjaviinituotantoa. Siellä on käynnistymässä jo rypäleviinituotanto. Siinä mielessä, että kyettäisiin tukemaan sitä matkailuyritystoimintaa, likööituotantoa, jota siellä harjoitetaan, olisi välttämätöntä, että saataisiin myös vähittäismyyntioikeus.

Siinä mielessä kannatan lämpimästi ed. Lepän lakialoitetta ja toivon, että se käsiteltäisiin elinkeinopoliittista näkökulmaa huomioiden myönteisessä hengessä.

[6] **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lepän aloite on kaikin puolin hyvä. Ilman muuta olisin sen allekirjoittanut, mikäli se vain olisi eteeni tullut. Tänä päivänähän puhutaan hyvin paljon maaseudun ongelmista ja siitä, miten sinne voitaisiin luoda uusia työpaikkoja. Viinitilayrittäminen on kaikin tavoin mielestäni tuettavaa. Se on hyvä ratkaisu osaltaan maaseudun työllistämiseen. Tällä hetkellähän viinitilat kerrannaisvaikutuksineen antavat työpaikan jo usealle sadalle suomalaiselle.

Alkon suhtautuminen on alusta alkaen ollut hyvinkin varauksellista viinitilayrittämistä kohtaan. Onneksi jo tällä hetkellä vajaan vuoden on myös sunnuntaisin voitu viinitiloilta myydä tuotteita. Se, ettei likööreja ja väkeviä viinejä tällä hetkellä voida myydä viinitiloilta, on mielestäni Alkon taholta lähinnä kiusantekoa; ainakin näin matkailijat sen kokevat.

Toivonkin aloitteelle myönteistä ja pikaista käsittelyä valiokunnassa.

[7] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Totesin, että keskustelua alkoholilain muutoksesta käyvät lähinnä edustajat, jotka ovat olleet suhteellisen lyhyen ajan eduskunnassa. Ehkä sen tähden on paikallaan meikäläisen, joka on ollut täällä jo aika pitkään ja tietyn ajan myös alkoholiasioista vastanneena ministerinä, kertoa hieman historiaa.

Suomessa elettiin pitkään tietysti erittäin tiukan alkoholimonopolin aikaa. Siinä vaiheessa, kun Suomi liittyi Etaan ja sen jälkeen Euroopan unioniin, tuli eteen se, että emme voi jatkaa entiseen tapaan tiukalla valtion alkoholimonopolilla, sitä ylläpitämällä. EU-jäsenyysneuvotteluissa Alkon monopolin kohtalo tulikin voimakkaasti esille. Usean kerran jouduin henkilökohtaisestikin keskustelemaan EU:n byrokraattien, virkamiesten kanssa Alkon monopolin tarkoituksesta ja siitä, miksi sitä pidetään yllä. Totean, että Ahon hallitus oli täysin yksimielinen siitä, että Alkon monopolia pidetään yllä eikä siitä vapaaehtoisesti luovuta, eikä vähittäismyyntimonopolin osalta vieläkään ole luovuttu, eli ei edes nykyinen hallitus tai viime kauden Lipposen hallitus ole halunnut kuitenkaan luopua Alkon vähittäismyyntimonopolista. Kaikki muut osathan Alkon monopolista on jo purettu, mutta vähittäismyyntimonopoli edelleen meillä on.

On todettava, että Euroopan unionin komissio on hyväksynyt, että Suomessa on alkoholimonopoli vähittäismyynnin osalta, ja se hyväksyminen saatiin noiden jäsenyysneuvottelujen aikaan juuri siksi, että tätä perusteltiin kansanterveydellisillä syillä, ennen kaikkea ylitse muiden tekijöiden kansanterveydellä. Toiseksi puhuimme tietysti myös sosiaalisista vaikutuksista, mutta siitä kolmannesta tekijästä, joka tietysti varsinkin laman syvimpinä aikoina vaikutti ehkä sittenkin kaikkein eniten, eli valtiontaloudellisista syistä, ei voi juurikaan jäsenyysneuvotteluissa ja EU-komission kanssa keskustella, koska eihän tietenkään kaupallista tai taloudellisiin perusteisiin, valtiontalouteen, perustuvaa monopolia olisi voitu säilyttää EU-oloissa.

Me saimme siis oikeuden pitää Alkon vähittäismyyntimonopolin. Esimerkiksi tax-free-myynnistä jouduttiin luopumaan määräajan jälkeen, ja enää eivät laivatkaan kulje entiseen tapaan viinan voimalla merellä, niin kuin viime kesään asti tapahtui.

Silloin kun käytiin EU-jäsenyysneuvotteluja, samaan aikaan uudistettiin alkoholilainsäädäntö kokonaan. Se oli aika taiteellista hommaa juuri esimerkiksi tilaviinin osalta sen tähden, että jos olisimme voimakkaasti ajaneet melko väkevienkin tilaviinien ja muiden alkoholituotteiden vähittäismyynnin sallimista tiloilta ja toisella kädellä vaatineet, että Alkon monopoli on säilytettävä vähittäismyynnissä, olisimme ajautuneet neuvotteluissa umpikujaan. Siksi jouduttiin lähtemään liikkeelle sillä tavalla, että pidettiin sitä tärkeimpänä, ja korostan, että pääministeri Aho ja hänen hallituksensa täysin yksimielisesti piti-

vät tärkeimpänä sitä, että Alkon vähittäismyyntimonopoli säilyy. Sen merkitys tietysti valtiontaloudelle on suuri ja myös kansanterveydelle kiistattoman suuri. Uskon, että vaikka vasemmisto on tänä päivänä myymässä valtionyhtiöt suunnilleen kaikki, se ei kuitenkaan ole ensimmäisenä haluamassa vieläkään luopua Alkon vähittäismyyntimonopolista näistä syistä, ja mielestäni se linja on ollut perusteltu ja on tänäkin päivänä perusteltu. Siis korostan, että sen on Euroopan unionin komissio myös hyväksynyt.

Tässä keskustelussa on nyt syytetty sunnuntaimyynnin hankaluuksista, joka enää ei ole niin suuri ongelma, koska siinä jo annettiin periksi, ja toisaalta sitten tästä lupamenettelystä tilaviiniyrittäjien osalta syytettiin Alkoa. Mielestäni kohde on hieman väärä. Alko ei ole syyllinen siihen, mitä tässä tapahtuu. Syyllinen on eduskunta, jos halutaan syyllisiä etsiä. Lainsäädäntö edellyttää tällaista järjestelmää, että meillä on lupajärjestelmä ja luvassa on ehdot, ja toisaalta sitten sitä lupamenettelyä toteuttaa Tuotevalvontakeskus, ei Alko. Alko ei saa enää EU-oloissa olla minkäänlainen lupaviranomainen. Ennen EU-aikaa Alko oli myös lupaviranomainen, mutta oli aivan selvää, että uudessa kilpailulaisäädäntö- ja EU-tilanteessa ei voitu ajatellakaan, että monopolin omaava yritys olisi myös lupia myöntävä ja valvova viranomainen, niin kuin siihen asti meillä oli — varsin erikoinen tilanne.

Tämän historian halusin kertoa siksi, että tästä syystä alkoholilainsäädäntöä uudistettaessa koko Ahon hallituskauden ajan valmisteltiin tuota mittavaa uudistusta EU-jäsenyysneuvottelujen paineissa ja toisaalta markkinavoimien ankarassa puristuksessa liberaalien ajatusten vyöryessä rankasti yli päättäjien, kaikenlaisten paineiden ollessa pahimmillaan. Siinä tilanteessa uudistettiin alkoholilainsäädäntöä, ja se tuotiin eduskuntaan niin, että se oli minun ministeriurani viimeisessä valtioneuvoston istunnossa, kun se lainsäädäntö annettiin eduskunnalle. Sitten valitettavasti, jos arvoisa puhemies sallii, voin todeta, että esimerkiksi julkinen ryyppääminen hyväksyttiin eduskunnan päätöksellä, mitä ei hallitus olisi halunnut.

Näin ollen sitten eduskunta päätti tuon uuden alkoholilainsäädännön sisällön vuoden 94 lopulla ja siinä otettiin tämä tilaviini — itse suhtauduin ministerinä tilaviiniyrittämiseen ja tuottamiseen myönteisesti. En ollut sitä jarruttamassa, vaikka puolustin Alkon monopolia niin kuin muutkin ministerit. Hyväksyin sen, mutta johonkin kohtaan oli pantava raja lainsäädännössä, ja rajan asettamiseen todella vaikuttivat samanaikaisesti käydyt EU-neuvottelut, jotka toki siinä vaiheessa, kun asiaa täällä käsiteltiin, olivat jo loppuun saatetut ja olivat kansanäänestykset ja muut vaiheet edessä. Mutta toisaalta oli tiedossa, että kun Euroopan unioniin liitytään, välittömästi varmasti joku yrittäjä vie valtion Alkon monopolista ja näistä rajoituksista EY-tuomioistuimeen, ja näin siinä sitten tapahtuikin. Tuolloin lainsäädäntöä laadittaessa taiteiltiin ja etsittiin sopivia lukuja ja kohtia, kun rajat piti johonkin asettaa. Silloin päädyttiin 13 prosentin rajaan. Onko se tänä päivänä oikea ja sopiva raja, siitä voidaan käydä keskustelua. Olen pitkälti samaa mieltä, että on se 13 tai 22, se ei ole mikään maata mullistava asia. Voitaisiin hyväksyä 22 prosenttiakin, mutta se on eduskunnan harkittava. Mielestäni, jos esitys nyt saa sen kunnian, että se valiokuntakäsittelyyn tulisi, siellä on syytä laajasti asian erilaiset puolet selvitellä ja tehdä sitten päätös.

Kuitenkin totean, että mielestäni oli ihan viisasta, että laivat eivät enää kulje viinan voimalla eli tax-freestä siirryttiin pois. Se on minusta ihan tervettä kehitystä, vaikka monet arvostelivat sitä voimakkaasti. Miksi laivoissa pitäisi saada juhlia veronmaksajien kustannuksella? Siihen ei mielestäni mitään erityistä perustetta ole.

Toinen kysymys: Pitääkö maaseutua pitää pystyssä alkoholin voimalla, jota 22-prosenttinen viini olisi, siitä voidaan keskustella. Luulen, että alkoholipoliittisesti muutos ei todellakaan ole maata mullistava. Mutta sitä en ymmärtänyt, kun eräs valtionyhtiön johtaja esitti, että Posti ryhtyisi viinakauppiaaksi ja sillä pidettäisiin maaseutu ja maaseudun postitoiminta pystyssä. Tässä on nyt hieman samasta asiasta kysymys: pidetäänkö matkailua ja maaseutua pystyssä tilaviinituotannolla. Kovin suureksi se ei varmaan missään tilanteessa tule laajenemaan. Siinä mielessä voidaan näinkin menetellä, en ole henkeen ja vereen vastustamassa.

Toinen kysymys on esimerkiksi sunnuntaimyynti. Siinä oli mukana myös se näkökulma, halutaanko yleensä kauppojen sunnuntaiaukioloa laajentaa. Itse olen sitä mieltä ollut, että lepopäivä on tarkoitettu meille kaikille lepoa varten. Silloin tietysti voisi ajatella, että myös nämä kauppiaat pidättäytyisivät kaupankäynnistä sunnuntaisin. Mutta siitä on tässä asiassa nyt livetty

ja monessa muussa. Ehkä vasemmisto ja ammattiyhdistysliike repeää sunnuntaiaukioloasiassa täysin muiltakin osin kuin tässä suhteessa.

Toivon todella, jos valiokunta nyt päätyy asian käsittelyyn, mitä tuskin tapahtuu, että se käy asian läpi monipuolisesti ja katsoo myös sitä, miten se vaikuttaa Suomen EU-jäsenyyden kautta Alkon monopolin säilymiseen, joka mielestäni vähittäismyynnin osalta on edelleen erittäin arvokas, tosin suuren uhan alla parin kolmen vuoden kuluttua.

[8] **Jukka Vihriälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi käytti perustellun asiantuntijan puheenvuoron, kun hän kävi asian historiaa läpi. Tästä varmasti voi olla aivan yhtä mieltä.

Mutta siihen, kun hän otti esille lakiehdotuksen yhteydessä myös sen, voisiko maaseutu pysyä alkoholin voimalla elävänä ja asuttuna, minä kyllä toteaisin, että ei varmasti yksin, eikä kukaan sitä ole tarkoittanutkaan tällä lakiesityksellä, eikä ed. Kankaanniemi myöskään varmasti näin ajattele. Mutta kun ajatellaan, että tänä päivänä maaseudulla tarvitaan monia mahdollisuuksia, ja kun tässä on nyt vain prosentin muutoksesta kysymys, niin kyllä tämä tänä päivänä on varmasti sitä, niin kuin sanotaan, nykyaikaa, tai ainakin tiettyä kehityksen vaihetta. Tämä lakiesitys pitäisi saada nopeasti käsittelyyn, ja, totta kai, perusteellisesti pohdittavaksi valiokunnassa kaikki ne vaikutukset, joita se on tuomassa. Mutta kyllä minä uskon, että tänä päivänä tällaisten prosenttisäännösten voimassaolo nimenomaan maatilamatkailua ja matkailuelinkeinoa vaikeuttaa, ja tälle aloitteelle löytyisi kyllä riittävät perustelut. Toivon, että valiokunta ottaisi tämän käsittelyyn ja pohtisi juuri sillä tavalla kuin ed. Kankaanniemi toi esiin.

[9] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi viittasi puheenvuorossaan maaseudun kehittämiseen. Puheenvuoronsa lopussa hän myös otti esille sunnuntaiaukiolon ja totesi, että on pyhitettävä lepopäivä. Tähän argumentaatioon liittyy ristiriita sikäli, että sunnuntaiaukiolo ja lepopäivän pyhittäminen kauppojen aukiolon osalta on todellisuutta nimenomaan kaupunkialueella Suomessa, mutta maaseudulla aivan oikein ymmärrettävistä syistä, kun halutaan tukea maaseutua ja yrittäjätoimintaa siellä, sunnuntaiaukiolo itse asiassa kauppojen osalta on mahdollista. Tämä ristiriita kyllä häiritsi kuulijaa.

[10] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Olen tehdyn lakialoitteen kannalla ja totean, että tämä uudistus tuo lisää tuloja ja työpaikkoja maaseudulle, mihin niitä on muutoin vaikea saada, ja näin vahvistaa maaseudun kylien asuttuna pysymistä. Varmaan tulevaisuudessa on valttina myös puhdas luontomme, jos tästä kehittyy vielä vaikka vientituotteita.

Kiinnittäisin huomiota kuitenkin siihen, että valvontaa pitäisi suorittaa, etteivät pääse tuotteet nuorison käsiin. Tämän syksyn aikana täällä on oltu huolestuneita nuorten lisääntyvästä viinan ja huumeiden käytöstä ja niistä ongelmista, joita se tuo tullessaan. Valvontaa pitää suorittaa.

Ed. Kankaanniemi totesi, että vasemmisto on myymässä valtionyhtiöitä. Minä toteaisin, että eduskunnassa on oikeistoenemmistö, ja sillä on valta päättää valtionyhtiöiden myynnistä. Eikä ammattiyhdistysliike ole ollut kovin innokkaasti kannattamassa sunnuntaiaukioloaikoja. Nykyiset aukioloajat hyvin piisaavat.

[11] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama havainto ed. Lepän tekemästä aloitteesta. Sinällään siinä on hyviä aineksia. Tällä aloitteella ei muuteta missään tapauksessa Alkon monopolia, niin kuin ed. Kankaanniemi kävi läpi historiaa. Tämä on yksi maaseudun elinkeinojen monimuotoisuuden mahdollisuus. Näitä viinitiloja on viime aikoina noussutkin ympäri Suomea.

Yksi hyvä esimerkki on Ilomantsin suunnalla, missä jopa jouduttiin ottamaan pakettipeltoja tällaiseen käyttöön. Sinne on istutettu marjapehkoja tulevia viinejä varten aikamoiset alueet. Se osoittaa sitä, että kun normaalin viljelytoiminnan, viljanviljelyn ja muun elintarviketuotannon osalta ei välttämättä ole tarvetta siellä viljellä eikä se ole kannattavaakaan, viinimarjojen tuotanto näköjään kannattaa. Siinä mielessä se antaa elinvoimaa sinne ja kesäaikaan antaa aika paljon työtä keräilyn puolella. Ympäri vuoden jonkin verran myyntitoimintaa näyttää olevan.

Minusta tällä ei ketään altisteta alkoholinkäytölle, ja sen verran pahanmakuisiakin nämä tilaviinit ovat, että ei niitä kovin monta pulloa kehtaa naukata. Vaikka prosenttia vähän nostetaankin, kyllä minun puolestani tällainen voisi mennä vaikka eduskunnassa läpi.

12 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Leppä on tehnyt lakialoitteen alkoholilain 14 §:n muuttamisesta ajatuksena, että nimenomaan tiloilla valmistettujen alkoholituotteiden alkoholitilavuusprosenttia nostettaisiin 13:sta 22:een. Minusta itse asiassa ehdotus on kannatettava. Pidin harmillisena, kun näin tämän lakialoitteen, että siinä on lähes 40 allekirjoittajaa, joiden joukossa ei ole kuin muutama hallituspuolueiden edustaja, sosialidemokraateista ainoastaan kaksi, ja valtaosa allekirjoittaneista on opposition eli keskustan edustajia. Olisin suonut, että ed. Leppä olisi kiertänyt systemaattisemmin salia lävitse. Hän olisi saanut ehkä sadan kansanedustajan allekirjoitukset, jolloin itse valiokunnassa olisi edennyt nopeammin tämän käsittely.

Minusta ed. Lepän aloitteessa on se erinomaisen hyvä puoli, että kun olemme joutuneet arvioimaan maaseudun kehittämistä, liian paljon Suomessa on nojauduttu perinteiseen maataloustukipolitiikkaan, maataloustukiin ylipäätään, kun nimenomaan maaseudun kehittämisen peruslähtökohtana tulisi olla sen tuotantorakenteen monipuolistaminen. Tällä yksittäisellä lakialoitteella selkeästi pyritään siihen, että maaseudulle syntyisi uuden tyyppistä tuotantotoimintaa, josta eräänä esimerkkinä ovat tilaviinituotteet. Tässä suhteessa näkisin tämän arvokkaana askeleena siihen suuntaan, että elinkeinorakenteen monipuolistaminen tai sanottaisiinko pikemminkin tässä tapauksessa tuotevalikoiman monipuolistaminen mahdollistuisi, ja tätä kautta sekä tiloilla tapahtuva myynti että mahdollisesti erityyppinen suoramyyntitoiminta voisivat edistyä.

Olisin allekirjoittanut lakialoitteen, jos ed. Leppä olisi tullut pyytämään sitä.

13 **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Myönnän, että en kiertänyt kovinkaan laajasti tämän lakialoitteeni kanssa. Se ei sattunut sitten ed. Kiljusen kohdalle, jolle ilman muuta olisin asian esitellyt, mutta se nyt meni tällaisenaan eteenpäin.

Ed. Kankaanniemelle kiitoksia erinomaisesta katsauksesta siihen, mitä on jo tätä ennen tapahtunut Suomessa ja eduskunnassa sekä EU-neuvottelujen aikana alkoholipolitiikan osalta. Tietysti tilanne on jonkin verran siitä muuttunut, ja pitää tarkastella asiaa tämän päivän valossa. Missään tapauksessa tällä ei tarkoiteta sitä, että oltaisiin purkamassa Alkon monopoliasemaa, vaan nimenomaan tällä luotaisiin yrittäjyydelle lisää tilaa.

Myös tilaviiniyritysten tuotekehitys on tällä hetkellä kovaa vauhtia menossa eteenpäin. Tämä antaisi oivallisen sysäyksen myös sille puolelle, ja saataisiin lisää tarjontaa.

Kun täällä on monessa puheenvuorossa ja välihuudoissa myös viitattu siihen, kehitetäänkö maaseutua viinan voimalla tämän lakialoitteen pohjalta, torjun sen jyrkästi. Niin kuin totesin itse omassa puheenvuorossani, tämä on yksi tapa, vain ja ainoastaan yksi pieni tapa, jolla maaseutua ja sen yritystoimintaa voitaisiin vahvistaa. Näitä tapoja tästä salista ei kyllä valitettavasti kovinkaan monta ole tällä kaudellakaan tullut. Sen vuoksi näitä pieniäkin asioita tarvitaan.

14 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi aloitti puheenvuoronsa siitä, että hän on aikanaan vastannut ministerinä alkoholihaittojen torjumisesta, ja päätyi sitten tällaiseen "enpä tiedä" -kannanottoon. Minä sanoisin, että olen neljättäkymmenettä vuotta toiminut sosiaalikosmetologina ja meikannut alkoholin haittoja. Vanhenevan muistini lokeroita kaivelemallakaan en muista ainuttakaan tapausta, jonka lähtökohdat olisivat olleet tilaviinin tuottamisessa tai vähittäismyynnissä sen enempää tilalta kuin Alkostakaan.

Mitä tulee ed. Esa Lahtelan subjektiiviseen kannanottoon tilaviinien mausta, uskoisin, että enemmistöllä eduskunnasta on siitä toisenlaisia kokemuksia. Sanoisin, niin kuin ed. Kiljunen, että kovin mielelläni olisin tämän maaseutua tukevan lakialoitteen allekirjoittanut, jos se olisi kohdalle sattunut. Toivon, että vaikka siinä ei nimiä ole tämän enempää, se saa myönteisen käsittelyn.

15 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! En todellakaan ottanut tähän nimenomaiseen aloitteeseen ja prosentin nostamiseen selkeää kantaa vaan nostin esille eri näkökulmat. Toivon, että jos tämä aloite valiokunnassa otetaan käsittelyyn, siellä paneudutaan asiaan ja ratkaistaan, kumpi puoli painaa enemmän. Minä kannan syvää huolta maaseudun autioitumisesta ja ihmisten elinolojen voimakkaasta rappeutumisesta siellä samanaikaisesti, kun monet ihailevat miljoonaoptioiden saajia ja ne ovat erityissuojeluksessa tänä päivänä. Tämä on jyrkkä vastakkainasettelu, ja siihen tarvitaan monenlaisia keinoja. Mutta en voi ohittaa sitäkään, että minä en kyllä pidä viinan voimalla enempää Postin kuin

maaseudunkaan elinvoimaisuudesta huolta kantamista kovin yksoikoisena asiana.

Mitä tulee ed. E. Kanervan äskeiseen mainintaan siitä, että hän ei ole tavannut tilaviinin aiheuttamia ongelmia, niin ette varmaan ole eikä varmaan juuri kukaan muukaan. Tilaviinejä on nyt neljä vuotta ollut saatavana, ja se on ollut hyvin alkua vasta, mutta ilmeisesti pontikka oli ennen tätä samaa. Ehkä ed. Kanerva on pontikan suhteen saanut toisenlaisia kokemuksia elämänsä aikana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

5) Laki luonnonsuojelulain 64 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 137/1999 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessä on lakialoite luonnonsuojelulain 64 §:n muuttamisesta lähinnä kuulemisen ja nähtävänä olon osalta silloin, kun käsitellään luonnonsuojelualueiden muodostamista. Kun aloitteen varsinainen ensimmäinen allekirjoittaja on poissa, niin muutama sana itse aloitteesta.

Vuonna 1996, kun uudistettiin luonnonsuojelulaki, siihen tuli kaksi kuulemismenettelyjärjestelmää. Varsinaisesti lain 8 §:ssä on määräykset kuulemismenettelystä luonnonsuojeluohjelmia laadittaessa. Tuon pykälän mukaisesti on varattava kaikille niille, joiden etua tai oikeutta asia koskee, tilaisuus tulla kuulluksi. Mutta lisäksi lain 64 §:ään on otettu kuulemissäännös Natura 2000 -verkoston laatimista ajatellen. Tässä on Naturan osalta kevennetty kuulemismenettely, ja riittää, kun verkostoehdotuksesta kuulutetaan kunnan ilmoitustaululla ja julkaistaan lehdessä kuulutus.

Tuntuu itse asiassa käsittämättömältä, että on oikeusvaltiossa laadittu yhteen asiakokonaisuuteen kaksi erilaista käsittelymenettelyä. Käytännössä me sitten itse asiassa Naturan myötä saimme kokea ja nähdä, mitä seurauksia tästä oli. Natura-verkostoehdotuksesta tuli erittäin suuri joukko tuhansia muistutuksia. Ne tuli kaikki käydä perusteellisesti läpi ja laatia ympäristökeskuksissa ministeriölle vastineet. Sen jälkeen, kun Natura-ehdotus valtioneuvostossa hyväksyttiin, tuli siitä vielä erittäin suuri joukko valituksia korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jotka kaikki valitukset ovat vielä käsittelyssä ja kesken.

Näin ollen koko Natura-hankkeen lopullinen käsittely on itse asiassa viivästynyt siitä, että menettelytapa ohjelmaa laadittaessa oli maanomistajia syrjivä ja ohittava ja valmistelu oli ympäristöministeriössä ja ympäristökeskuksissa hyvin virastokeskeinen eikä maanomistajille, joiden alueita nuo ehdotukset koskivat, tiedotettu eikä heidän kanssaan sovittu eikä heitä kuultu. Siinä mielessä on nyt ollut mielenkiintoista nähdä, kuinka Natura-ohjelman lopullisessa käsittelyssä tulee käymään, ovatko päätökset syntyneet laillisessa järjestyksessä ja millaisen lopullisen Natura-ehdotuksen valtioneuvosto aikanaan komissiolle tulee esittelemään.

Nyt kuitenkin Natura-ehdotus on periaatteessa valmistelultaan käsitelty. Siihen on tulossa ainoastaan enää tiettyjä pienehköjä laajennuksia. Siinä mielessä on perusteltua, että kuulemissäännökset yhtenäistetään kaikkia luonnonsuojelualueita ajatellen ja 64 §:n 2 momentin mukainen järjestelmä Natura-alueiden osalta voidaan itse asiassa hylätä ja ottaa käyttöön lain 8 §:n tarkoittama kuulemismenettely. Siinä mielessä toivon, että ympäristövaliokunta käsitellessään tätä asiaa paneutuu tähän vakavasti ja suhtautuu tähän tehtyyn aloitteeseen myönteisesti.

[2] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Äskeistä asiakohtaa käsiteltäessä valittelin sitä, että keskustalaiset olivat tehneet lakialoitteen, joka oli erinomainen ja jossa oli ainoastaan muutamia allekirjoittajia muista ryhmistä. Tätä lakialoitetta koskee sama ongelma. Tässä on ainoastaan keskustalaisia allekirjoittaneita, paitsi yksi poikkeus, ja se poikkeus sattuu olemaan allekirjoittanut.

Tässä on kaksi syytä, minkä vuoksi allekirjoitin. Tämä on siis ed. Tytti Isohookana-Asunmaan tekemä aloite. Teimme vaihtokaupan. Hän allekirjoitti minun tekemäni lakialoitteen ja minä allekirjoitin hänen, mutta en ilman perusteita.

Tässähän on kysymys siitä, että yleisen oikeusturvan nimissä ja, voisiko sanoa, jopa yhdenvertaisuusperiaatteista liikkeelle lähtien ei voida ajatella, että luonnonsuojelualueita luotaessa kuulemismenettelyt ja nähtävilläolomenettelyt poikkeavat toinen toisistaan. On mitä luontevinta, että järjestelmät ovat yhdenmukaisia, ja silloin sen normaalin käytännön, joka koskee ylipäätään luonnonsuojelualueiden perustamista, tulisi koskea myös Natura-verkoston luontia. Tästä yhdenvertaisuusnäkökulmasta liikkeelle lähtien allekirjoitin tämän ed. Isohookana-Asunmaan tekemän lakialoitteen.

[3] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Jos missä, niin Natura-verkoston suunnittelussa ja teossa menettelytapa tuli erittäin voimakkaasti esille siltä pohjalta, että alun alkaen ei kuunneltu maanomistajia, ei myöskään muita asianosaisia, vaan ääritapauksissa he saivat kirjatun kirjeen, tietämättä sitä ennen mitään koko asiasta, postista. Kirjeessä heidän maansa oli laitettu toimenpidekieltoon tämän Natura-verkoston suunnittelemisen takia. Tällainen menettelytapa ei ole hyväksyttävää. Sen vuoksi kannatan lämpimästi ed. Isohookana-Asunmaan tekemää lakialoitetta.

Natura-verkostoa ollaan laajentamassa ensi vuoden aikana, ja toivon, että kuulemismenettely on silloin avoimempaa ja läpinäkyvämpää ja siinä otetaan nimenomaan heti alun alkaen niin maanomistajien kuin kaikkien muidenkin asianosaisten edut huomioon ja suunnitellaan sitä siltä pohjalta. Se saa varmasti paljon myönteisemmän vastaanoton, kun tullaan reilusti ovelle koputtamaan, että nyt on suunnitteilla tällainen ja tällainen ajatus, mitä mieltä ollaan ja lähdetäänkö yhdessä asiaa eteenpäin viemään. Silloin tällä on paljon suuremmat onnistumisen edellytykset.

Kannatan sitä, että kuulemissäännökset yhdistetään.

[4] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Minäkin kyllä lämpimästi kannatan sitä, että yhdenmukainen kuulemismenettely on kaikissa samaan asiaryhmään kuuluvissa asioissa. Se on jo ihan kansalaisten perusoikeusturvan kannalta välttämätöntä. Olikin hyvin ikävää, että näin ei ollut silloin, kun Naturaa valmisteltiin. Tämän lakialoitteen pahin ongelma onkin se, että se on kaksi vuotta myöhässä. Emme voi säätää jälkikäteen lainsäädäntöä ja panna koko Natura-rulettia uusiksi nyt säädettävällä lailla, vaan tämä menee eteenpäin niin kuin nyt menee. On syväksi häpeäksi edelliselle hallitukselle, sen ympäristöministerille, oikeusministerille ja muille, jotka eivät valvoneet, että olisi noudatettu kohtuullista maanomistajien kuulemismenettelyä. On todella ikävää, että tällainen menettely silloin oli ja saatiin laajat kansalaispiirit aivan syyttä luonnonsuojelua vastaan tällä typerällä menettelyllä. On kyllä tärkeää, että lakia muutetaan.

Ehkä ne pienehköt laajennukset, mitä Naturaan on tulossa, voitaisiin nyt hoitaa kauniimmin. Toki se voidaan varmaan ilman tätä lakiakin tehdä, mutta tämä vauhdittaisi sitä. Mutta taannehtivasti tätä ei tietystikään voida tehdä, ja silloin tehtyjä typeryyksiä ei saada korjattua.

[5] **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että tästä on käyty lyhyt lähetekeskustelu.

Tietenkin on vaikeata ajatella lain taannehtivaa vaikutusta, mutta kuten lakialoitteen perusteluissa todetaan, Natura-verkostoahan tullaan tulevaisuudessakin täydentämään, ja olisi tärkeätä, että Natura-verkostoa koskeva poikkeus yleisestä asianosaisten kuulemisvelvollisuudesta poistettaisiin niin, että tästä eteenpäin kuulemismenettely olisi samanlainen kuin luonnonsuojelulakia tehtäessä.

Kun asioita aikanaan käsiteltiin, niin kyllä silloin kyseisestä asiasta keskustelua käytiin, mutta jostain syystä, enkä tiedä itse, mikä se syy on, silloin Natura-verkostoa koskeva poikkeus ja erilainen kuulemismenettely jätettiin voimaan. Pitäisin tärkeänä, niin kuin arvelen aikaisemmissakin puheenvuoroissa todetun, että nyt luonnonsuojelulain 64 § mahdollisimman nopeasti muutettaisiin sellaiseksi kuin aloitteessa on esitetty.

[6] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Sinällään ed. Tytti Isohookana-Asunmaan tekemä aloite on hyvä, tosin myöhässä, niin kuin todettiin, mutta tulevaisuutta ajatellen ihan paikallaan. En tiedä, millä tavalla Natura jatkossa laajenee, mutta siinähän tehtiin ihan tökerösti, niin kuin edellisissä puheenvuoroissakin on todettu.

Jotenkin valmistelutyö näkyi myöhemmin kaikennäköisinä vastalauseina ja valituksina, joita yhä nytkin on menossa. Jos se olisi oikein tehty ja kuultu, niin todennäköisesti myös alkuperäiset esitykset olisivat huomattavasti paremmin olleet ajan tasalla ja rajattuja ja olisi jo etukäteen voitu eliminoida monia asioita. Koko Natura-jut-

tu meni nyt jäljestäpäin paikattavaksi. Muun muassa kartoissa on niin vanhaa tietoa, että kymmenen vuotta vanhojen karttojen ääressä on pyöritty ja ajateltu vain, että tuo vedetään Naturaan. Toisekseen alueet ovat liian laajoja. Jos siinä vaiheessa tällainen kuulemismenettely olisi ollut mahdollinen, niin todennäköisesti asiassa olisi edetty huomattavasti kivuttomammin, ja kuten ed. Kankaanniemi totesi, luonnonsuojelun vastaisuus olisi jäänyt pois, joka nyt monissa paikoin nostatti tuntoja. Todennäköisesti se näkyy vastaisuudessakin, kun tämän tyyppisiä ratkaisuja tehdään. Ihmiset ovat jo varustautuneet siihen, että tässä taas vedetään lisää alueita eikä heitä kuulla, ja syntyy vastarinta-ajattelu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

6) Laki ylivelkaantuneiden velallisten velkojen osittaisesta anteeksiantamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 143/1999 vp (Risto Kuisma /rem ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa esitetään, että eduskunta hyväksyisi lain, jolla jokaiselle ylivelkaantuneelle Suomen kansalaiselle annettaisiin veloista anteeksi se osa, jota velallinen ei kykene kohtuudella vuoden 2006 loppuun mennessä maksamaan. Anteeksiannosta päättäisi erityinen valtioneuvoston asettama armahduslautakunta.

Ylivelkaisten ongelmahan on puhuttanut eduskunnassa ainakin tämän vuosikymmenen puolivälistä lähtien ja aivan aiheesta. Itsekin olen kysymyksen ratkaisemiseksi ja esillä pitämiseksi tehnyt monenlaisia toimia, niitä virallisia tai epävirallisia, joita kansanedustajilla on, ja siinä sarjassa on tämäkin lakialoite, jossa on aika paljon nimiä ja ennen kaikkea nimiä on kaikista eduskuntaryhmistä. Kun nimiä aloitteeseen pyysin, sekin prosessi varmasti palveli sitä, ettei asia unohdu, ja ainakin ne edustajat, joilta nimeä pyysin, joutuivat taas palaamaan tähän hoitamattomaan asiaan.

Kun asian tiimoilla olen varsinkin tällä kaudella kuunnellut keskusteluja, niin runsain mitoin myötätuntoa ja paljon lupauksia on ylivelkaantuneille annettu, mutta mitään konkreettista ei ole tapahtunut. Sitäkin täällä monen edustajan toimesta on aina silloin tällöin suullisin kysymyksin tai muuten sopivassa tilaisuudessa tiukattu. Ainut lupaus lienee asian jonkinlaiseksi edistämiseksi, että on velkajärjestelyasiaa luvattu korjata. Velkajärjestelyssäkin on varmasti paikallaan puutteita ja virheitä korjata, mutta se on kuitenkin eri asia eikä täytä sitä tarvetta, johon tämän kertaluontoisen armahdusmenettelyn on ajateltu tuovan helpotusta.

Tämä lakialoite, niin kuin ehkä monet ovat huomanneet, on hyvin tuttu. Tämähän on sisällöltään lähes identtinen sen lakialoitteen kanssa, jonka ed. Kankaanniemi jätti vuonna 1997. Päätarkoitushan tässä oli saada asia esille, ja sillä, miten pykälät kirjoitetaan, ei tämän ratkaisun kannalta ole kovin suurta merkitystä. Myös perustelut koko asian esilleottoon ovat säilyneet samanlaisina.

Itse olen ylivelkaantuneiden ongelmiin perehtynyt lähinnä ennen eduskuntaan tuloa harjoittaessani siviiliammattina lakimiehen tehtävää, ja siinä ominaisuudessa selvitellessäni asiaa ja auttaessani yksityisiä kansalaisia olen myös huomannut, miten tukala tilanne on ja miten vaikea nykyisen lainsäädännön vallitessa on päästä järkeviin lopputuloksiin, tai ei oikeastaan vaikeata vaan täysin mahdotonta. On paljon ylivelkaantuneita, vähintään kymmeniä tuhansia, joiden itse asiassa ei kannata tehdä mitään, eli heillä on kaksi vaihtoehtoa: elää sosiaaliturvalla joutavina tai elää sosiaaliturvalla ja tehdä sen lisäksi harmaata taloutta. Valitettavan moni ihmisistä on tämän valinnut. Heidän keskuudessaan tietysti, kun elämäntilanne on näin toivoton, ettei voi ajatella rationaalisesti koko elinaikanaan selviävänsä veloista, suuret ongelmat, on päihteiden käyttöä, huumeiden käyttöä, rikollisuutta, itsemurhia, vaikka mitä. Näitä tarinoita on varmasti kuullut paljon jokainen, joka on asiaan perehtynyt, ja luulen, että jos on jaksanut kuunnella, niitä on kuullut jokainen kansanedustaja. Itse siis olen ammatin kautta tähän perehtynyt. Itselläni ei ole velkoja eikä kenelläkään lähipiirissä, ja sen takia tätä asiaa on voinut tarkastella ulkopuolisesti ja

kiihkottomasti. Ei ole sellaista pyhää suuttumusta eikä katkeruutta, jota on monella henkilöllä, joka itse tai jonka läheinen on tässä kierteessä mukana.

Minkä takia eduskunnan pitäisi tämä ratkaista? Tietysti sekin riittää, että kansalaisille tehdään oikeutta, ja joskus ankaran laillisuuden sijasta pitää armonkin antaa käydä. Nämä tietysti ovat perusteita sellaisille ihmisille, jotka näkevät, että myöskin niitä kansalaisia, jotka ovat joutuneet vaikeaan ja heikkoon asemaan, pitää yhteiskunnan tuella auttaa, vaikkakin voitaisiin katsoa, että lainsäädännön puitteissa he ovat osittain tai kokonaan itse "syyllisiä" huonoon tilanteeseen. Tämäkin kyllä riittäisi tässä asiassa toimenpiteisiin, mutta varsinainen syy on vielä paljon suurempi.

Eli kun meillä on näin suuri ihmisryhmä, jonka elämä on täysin toivotonta, heidän käytöksensä vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Tämmöinen suuri joukko ylläpitää harmaata taloutta ja kaikenlaisia muita epäterveitä ilmiöitä. On vaikea ajatellakaan, mikä tämä kokonaisvaikutus on. Myös heidän katkeruutensa heijastuu laajemmalle, heidän sukulaisiinsa, ystäviinsä, tuttaviinsa, ja myrkyttää yhteiskunnallista ilmapiiriä. Tällä on suuri haitallinen merkitys, eli myös meidän yhteiskunnan jäsenten, joilla ei ole ylivelkaantumisessa mitään henkilökohtaista osaa, etujemme mukaista olisi jo hoitaa tämä asia kuntoon. Sen takia on perusteltua, että asia todella hoidetaan yleisen lainsäädännön puitteissa.

Myöskin on selvää, että kysymys on kymmenistätuhansista ihmisistä, jossain on laskettu, että näitä on jopa yli 300 000. Yli 300 000 henkilöllä on luottotietorekistereissä merkintä, mutta eivät he kaikki ole ylivelkaisia. Osan ylivelkaisuus on hyvin pientä, mutta varovastikin arvioituna näitä henkilöitä on kymmeniätuhansia. Jos ajatellaan, että joukossa on myös suhteellisen nuoria, ammattitaitoisia henkilöitä, niin jos he vapautuisivat tästä taakasta, pääsisivät aloittamaan uuden elämän vaikka tyhjästä, monet heistä kyllä voisivat yrittäjinä tai työntekijöinä tai missä hyvänsä ominaisuudessa tuottaa paljon aineellista hyvää, josta riittäisi jaettavaa ei pelkästään heille vaan koko yhteiskunnalle. Nyt sen sijaan monesti tämä tarmo ja energisyys suuntautuvat sellaisiin uomiin, jotka vahingoittavat yhteiskuntaa. Määrä on niin suuri, että sillä on kiistatta merkitystä, ja kun puhutaan harmaasta taloudesta ja eräistä muista ilmiöistä, varmasti tilanteen huononemiseen on tämän aika suuren ihmisjoukon toivoton tilanne yksi syy. Monella tällaisella ylivelkaantuneella, kun ei ole mitään toivoa, helposti moraali pettää ja eletään hällä väliä -tyylillä, koska ajatellaan, ettei oma tilanne voi tästä huonontua. Tietysti katkeruus ruokkii kaikkia vahingollisia asenteita.

Sitten vielä perusteena, minkä takia tämä osittainen armahdus tulisi antaa, on tietysti se, että tosiasiassahan näitä velkoja ei saada takaisin. Tyypillinen tapaus on henkilö, jolla on suuria velkoja, joita hän ei oman eikä ulkopuolisenkaan arvion mukaan pysty maksamaan, usein ei edes korkoja pysty lyhentämään; itse asiassa velka kasvaa. Eihän näistä velkojakaan yleensä saa mitään. Itse asiassa, jos velat annetaan anteeksi, niin siinä ei mitään menetetä. (Ed. Karpio: Paitsi velkoja!) — Ei hänkään menetetä mitään, kun ei nytkään mitään saa. Eli ylivelkaisethan elävät sosiaaliturvalla eivätkä tee mitään sellaista työtä, josta tulisi tuloja, joista voisi ulosmitata. Jos heidät sitten vapautetaan, niin tilannehan säilyy samana, sille velkojalle ei yhtään markkaa tule. Voisi jopa sanoa, että ehkä yhteiskunnan perintäkustannukset tai jotkut muut pienet kustannukset säästyvät.

Siinäkään mielessä anteeksiannolla, vaikka siinä numerot pienevät, tosiasiallisesti ei juuri ole merkitystä — tietysti joissakin tapauksissa saattaa olla. Sen takia olen rohjennut eduskunnassa ja muuallakin ajaa tätä asiaa, vaikkakin periaatteessa olen sitä mieltä, että sen, joka velkaa ottaa, pitää velat myös maksaa. Moraalisesti on täysin väärin, että armahdetaan veloista. Tietenkään sen jälkeen kukaan ei maksa velkojaan. Näinhän se on. Täytyy muistaa, että nyt on kysymys hyvin poikkeuksellisesta ja kertaluontoisesta tapahtumasta. (Ed. Karpio: Miten sitten ne, jotka ovat hoitaneet?)

Ed. Karpio aivan oikein sanoi, että tässä on yksi ongelma, että on ihmisiä, jotka ovat hoitaneet tai lyhentäneet velkojaan. Tämä tietysti voi olla ongelma, mutta nythän aloitteessa sanotaan, että veloista annetaan anteeksi se osa, jota ei kohtuudella kykene maksamaan vuoden 2006 loppuun mennessä, eli tavallaanhan kaikkien osalta tässä on takaraja. Tietysti on totta, että ylivelkaantuneiden velallisten velkojen osittainen anteeksianto on erittäin vaikea järjestää oikeudenmukaisesti.

Tässä lakiesityksessähän ei ole sitä yritettykään ratkaista niin, että lakipykäliä lukemalla

löytyisi ratkaisu, vaan on lähdetty siitä, että lailla perustetaan armahduslautakunta, joka tapaus kerrallaan pohtii, onko tämä sellainen tapaus, että armahdus voidaan myöntää ehdoilla, joita lakiesityksessä luetellaan. Lakialoitteessahan myös esitetään, että kun lain valmistelu on vaikeaa eikä tämäkään lakialoite, niin kuin eivät yleensäkään lakialoitteet, ole sitä tasoa, että siitä suoraan voidaan lainsäädäntöä tehdä, eduskunta asettaisi valtiopäiväjärjestyksen tunteman tilapäisen erikoisvaliokunnan, jossa tämä asia valmisteltaisiin. Eli lakialoitteen tarkoitus on saada itse asia etenemään, saada myönteinen periaatepäätös, koska jatkuvasti, kun on kuunnellut eduskunnan keskusteluja, yhä suuremmalla joukolla on periaatteellinen valmius asia hoitaa, saada se nytkähtämään eteenpäin. Ja todellisena toivomuksena on tietysti se, että jos eduskunta selkeästi osoittaa halukkuutta armahdukseen, maan hallitus tekisi mahdollisesti lakiesityksen, joka täyttäisi kaikki hyvän lainsäädännön vaatimukset.

Tässä mielessä toivon, että todella tämän myötämielen sijaan toimitaan. Tämä asenne on monissa ylivelkaantuneissa herättänyt toivoa, ja minuunkin on otettu yhteyttä, että milloin se lainsäädäntö tulee ja milloin tapahtuu jotakin. Täällä oli ajankohtaiskeskustelukin viime keväänä, ja monessa muussakin yhteydessä on ollut näitä puheenvuoroja, joten minusta todella olisi aika tehdä jotakin konkreettista, saada jotakin toivoa ylivelkaantuneille, eikä vain puhua myönteisesti. Uskallan olla sitä mieltä, että nyt on mahdollisuuksia myös ratkaista tämä asia, vaikka tässä onkin monia arveluttaviakin epäkohtia ja monia asioita, joita normaalisti ei voida tehdä. Korostan sitä, että tässä on kysymys armahduksesta ja kertaluontoisesta tapahtumasta, jonka taustalla on suuri 90-luvun pankkikriisi ja sen seuraukset.

[2] **Reijo Kallio /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuisman ym. allekirjoittama lakialoite koskee tärkeää asiaa. Ylivelkaantuminen on epäilemättä tämän vuosikymmenen yksi merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, jolla on myös varsin laaja inhimillinen ulottuvuus.

Vaikka pahimmasta laman vaiheesta on jo kulunut kohtuullisen paljon aikaa, niin yhteiskunnassamme on edelleen lukuisa määrä ihmisiä, joiden elämää painavat ylitsepääsemättömät velat. Meillä on paljon rehellisiä, vähävaraisia ihmisiä, jotka hyväuskoisuuttaan tai tietämättömyyttään ovat joutuneet esimerkiksi takausvastuuseen lapsensa velasta. Mielestäni huolestuttavaa on se, että yhä uusia ihmisiä ajautuu taloudelliseen ahdinkoon ylivelkaantumisen johdosta. Erityisesti nuorilla tuntuu olevan vaikeuksia taloudellisen asemansa hallinnassa.

Allekirjoitan aloitteeseen liittyvän perusajatuksen siitä, että syyttään tai onnettomien sattumien vuoksi vaikeuksiin joutuneilla ihmisillä pitäisi olla mahdollisuus päästä ikuisesta velkavankeudesta ja näin takaisin elämänsyrjään kiinni. Se olisi kaikkien etu. Mutta kaipaan lainsäädäntöön myös pysyväisluonteisempia ratkaisuja, koska ylivelkaantumisesta aiheutuvat ongelmat tuskin täysin poistuvat tulevaisuudessakaan. Luottoyhteiskunnassa tulee aina esiintymään ylivelkaantumista ja siitä yksilölle ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja.

Velkaneuvonnan turvaaminen on yksi tärkeä asia. Se on myös yhteiskunnalle hyvä sijoitus, sillä velkaongelmista aiheutuu yhteiskunnalle menetyksiä sosiaalimenojen kasvuna ja saamatta jäävinä veroina. Aivan oma kysymyksensä on se, kuinka kauan velkasaatavaa ylipäänsä pitää pystyä pitämään niin sanotusti hengissä. Tähän problematiikkaan liittyvän uudistustyön yksi keskeinen kysymys on se, voidaanko ja onko hyväksyttävää käyttää esimerkiksi velan vanhentumista keinona lopettaa elinikäinen velkavastuu.

Toinen mielestäni merkittävä näkökulma liittyy ulosoton enimmäiskestoon: pitäisikö ulosottoperusteelle säätää voimassaoloaika?

Uskoakseni ylivelkaantuminen ja siihen liittyvät ongelmat johtuvat monesti velkapääomalle karttuvien korkojen nopeasta paisumisesta. Samoin saatavien perintään liittyvät erilaiset maksut voivat muodostua merkittäväksi lisärasitukseksi. Näin pienikin velka voi muodostua kohtuuttomaksi, kun siihen lisätään suuret perintäkulut ja vuosia juossut korko. Tärkeää olisikin löytää parannuskeinoja myös tähän ongelmaan, ja vähimmäisvaatimuksena pidän ainakin sitä, että niin sanottujen riidattomien saatavien perimistä yksinkertaistetaan.

Rouva puhemies! Sinänsä en vastusta riemuvuosiajattelua. Onhan sitä tarkoitus toteuttaa suuremmissakin ympyröissä. Mutta lisäksi toivoisin, että lainsäädännössä voidaan edetä myös edellä esiin nostamissani kysymyksissä.

[3] **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olen yleensä hyvinkin mielelläni kuunnellut ed.

Kuisman puheenvuoroja. Ne ovat olleet hyviä ja järkeviä puheenvuoroja pääosiltaan. Nyt tietenkin aloitteen tekijä on, niin kuin hän itsekin totesi, siviiliammatiltaan lakimies, ja varmasti joutunut aikaisemmin ja vieläkin hyvin paljon työssään joutuu keskustelemaan velkavaikeuksissa olevien henkilöiden ongelmista ja ratkomaan niitä. Kuinka vakavasti lakiesitys on tehty, sitä olen hyvinkin paljon tänä iltana pohtinut. Katson, että lakiesitystä ei ole kuitenkaan riittävän tarkasti harkittu. Mielestäni se ei ole missään muodoin toteuttamiskelpoinen. Itse en ainakaan lakiesitykseen usko.

Kun lama 90-luvun alussa alkoi, sen seurauksena kymmenet tuhannet ihmiset joutuivat taloudellisiin vaikeuksiin. Tietenkin eduskunta osaltaan pyrki näitä vaikeuksia ratkaisemaan niin, että säädettiin laki yrityssaneerauksesta ja velkasaneerauksessa olevien yksityisten henkilöitten auttamiseksi. Kun oikeus vahvistaa velkasaneerauksessa olevalle yksityiselle henkilölle maksuohjelman ja kun hän sitä sitten vuosia noudattaa, hänellä on mahdollisuus päästä suurimmastakin osasta veloistaan vapaaksi, eli ne annetaan hänelle anteeksi. Jos taas velkaantuminen on ollut niin suurta, etteivät mitkään tämmöiset maksuohjelmat ole mahdollisia, niin silloin myöskään laki yksityishenkilöiden velkasaneerauksesta ei tule kyseeseen. Näitä velallisia lakialoitteen tekijä ilmeisesti tarkoittaa aloitteellaan.

Voidaan hyvin sitten kysyä, mikä on niiden velallisten asema, jotka tunnontarkasti ovat noudattaneet velkasaneerausmenettelyä vuosikaudet ja pyrkivät tätä kautta pääsemään normaalin elämän alkuun. Mitenkään tasapuolinen lakiesitys ei näitä henkilöitä kohtaan ole, niin kuin myöskin aloitteen tekijä puheenvuorossaan totesi.

Lakialoitteen mukaan puhutaan armahduslautakunnasta, joka sitten rupeaisi näitä asioita käsittelemään, eli luotaisiin lisää byrokratiaa, kun lakialoitteen mukaan, jos se nyt yleensä toteutuisi, alioikeus ei kelpaisi ratkomaan näitä ongelmia.

Lakialoite on tehty niin laajaksi, kun katselee 2 §:ää, että jokainen velkavaikeuksissa oleva Suomen kansalainen voisi päästä lain piiriin. Siinä puhutaan työttömyydestä, konkurssista, takausvastuusta tai muusta vastaavasta syystä, eli kovin vaikeaa lain soveltaminen kaikilta osiltaan tulisi olemaan.

Arvoisa puhemies! Olen täsmälleen sitä mieltä, että velallisen asemaa on pyrittävä parantamaan ja huomioitava kaikki ne ratkaisuehdotukset, joilla velallinen voi päästä taas uuden elämän alkuun, mutta missään tapauksessa tämä lakiesitys ei tuo siihen ratkaisua. Voin kuvitella niitä lukuisia tuhansia suomalaisia velallisia, jotka ovat omaa maksuohjelmaansa vieneet viime vuodet läpi. Jos nyt tällainen kerta-armahdus tehtäisiin, niin he voisivat ajatella, että hullu olen, kun olen vastannut velvoitteistani.

[4] **Risto Kuisma /rem** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Karpiolle: Pyydän, että hän tekee paremman lakiesityksen. Hän on myös juristi. Mielelläni panen nimeni siihen alle ja tuen sitä. Tässä lakiesityksessä, niin kuin minä sanoin, ehdotetaan tämän vaikean asian vuoksi ja sen takia, että yksittäinen kansanedustaja tai muutamakaan ei voi näin vaikeasta asiasta helposti lakia valmistella, eduskunnan valiokuntaa, joka sen tekee. Jos tämä otetaan huomioon, niin ne puutteet ja se kritiikki, jota ed. Karpio esitti, kuittaantuu tällä. Tärkeintähän tässä tietenkin on se, että eduskunta ilmaisisi tahdon tässä hoitaa tämä asia. Jos se tahto on selkeä, niin varmaan lainsäädäntötekniikka kyllä löytyy.

[5] **Juha Karpio /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuisma pyysi, että minä tekisin paremman lakiehdotuksen. Totesin äskeisessä puheenvuorossani, että tällä hetkellä on olemassa laki yksityishenkilön velkasaneerauksesta. Minusta se on aivan hyvä ja toteuttamiskelpoinen laki, kun sitä noudatetaan.

[6] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Totean, niin kuin ed. Kuismakin, ensimmäiseksi, että itse en ole ylivelkaantunut eikä lähelläni ole ylivelkaantuneita, mutta tiedän, että tämän kansan keskellä on vuosikymmenen alun tapahtumien jäljiltä tuhansia ylivelkaantuneita ihmisiä ja juuri sellaisia, jotka eivät ole päässeet yksityishenkilön velkajärjestelyyn, koska sinne pääsy on vaikeaa ja viime vaalikaudella sitä edelleen vaikeutettiin. Jos tuo järjestelmä toimisi, ed. Karpio, ongelmaa meillä ei olisi, mutta järjestelmä ei alkuunkaan toimi, ja sen takia meillä on toivottomassa tilanteessa eläviä ihmisiä ja perheitä tuhansittain tässä maassa.

Lähtökohta ajatteluun armahduksen käytöstä, ei tuomiovallasta, vaan armahduksesta, nousi it-

selleni joskus lukiessani Raamattua Vanhan testamentin puolelta, kun siellä puhuttiin riemuvuodesta, jolloin velkaorjuuteen ajautuneet vapautettiin veloistaan ja he saivat aloittaa elämänsä uudestaan alusta. Mietin, että kun meillä on tällainen ongelma tuhansilla ihmisillä ja perheillä, niin voitaisiinko meillä tällainen myös toteuttaa tuon opetuksen tai mallin pohjalta. Tarkkaan harkiten myönnän, että asia on vaikea, mutta ei mahdoton.

Nimenomaan kysymys täytyy olla armosta, armahduksesta, ei tuomitsemisesta. Siksi tämä on eriytetty kaikesta tuomioistuinkäsittelystä. Näyttää siltä, että ed. Kuisma on lainannut vanhan aloitteeni niin tarkkaan, että on jopa sisällyttänyt siihen esityksen, että armahduslautakunnan puheenjohtajan tulisi olla vahvaa sosiaalieettistä asiantuntemusta ja yhteiskunnallista riippumattomuutta edustava ja kansan keskuudessa laajaa luottamusta nauttiva henkilö, esimerkiksi eläkkeellä oleva piispa. Eli ei mitään juristeja hoitamaan asiaa, vaan anomukset, jotka tulisivat käsittelyyn ja jotka ihmiset vuoden kuluessa sinne lähettäisivät, käsiteltäisiin tällaisessa lautakunnassa puolueettomasti ja riippumattomasti sillä tavalla, että ei olla velkojan eikä velallisen puolella, toisaalta sitten niin, että jokaiselle jäisi maksettavaa vuoteen 2006 asti niin paljon kuin kykenee maksamaan.

Tässä suhteessa tämä vastaisi yksityishenkilön velkajärjestelyjärjestelmää. Ketään ei vapautettaisi kokonaan, vaan velallinen maksaisi sen, minkä kohtuudella pystyy. Yli menevä osa annettaisiin armollisesti anteeksi, mikä merkitsisi sitä, että tällainen henkilö saisi luottotietonsa puhtaaksi. Näiden ylivelkaantuneiden ihmisten yksi suurimpia ongelmia tällä hetkellä on se, että heidän luottotietonsa ovat pysyvästi elämän loppuun asti punaisia. He eivät saa pankkikorttia, lainasta puhumattakaan, eivätkä saa autovakuutusta nimiinsä.

Tiedän erään henkilön, joka sanoi, että hän ei saanut ostettua laskuun polttoöljyä asuntonsa lämmittämiseen tänä syksynä, koska hänen luottotietonsa ovat menneet. Tällä yksityisellä perheenisällä on yritystoiminnan jäljiltä tällä hetkellä noin 3,5 miljoonan markan velka, jota hän yrittää 8 000 markan, vaimon kanssa yhdessä ehkä 15 000 markan bruttotuloilla maksaa. Se ei lyhene yhtään päivässä, korot tulevat maksetuiksi, mutta velkajärjestelyyn he eivät pääse. Näin ollen tämä 42-vuotias henkilö ja tämä lapsiperhe on sidottu loppuelämäksi velkavankeuteen.

Meillä ei ole järjestelmää, jonka avulla he vapautuisivat. Henkilö on 42-vuotias entinen yrittäjä, oppikoulun käynyt, yhteiskunnan arvokkaasti kouluttama henkilö, jolla on monen vuoden yrityskokemus. Hän perusti yrityksen viime vuosikymmenen loppupuolella. Yrityksellä meni hyvin, mutta oli valuuttaluottoa pankinjohtajan suosituksesta. Sitten tulivat pankkikriisi ja devalvaatio, joka Iiro Viinasen mukaan tulee vain hänen kuolleen ruumiinsa yli. Yrittäjä oli ottanut tietyn summan velkaa, mutta devalvaation ansiosta velan määrä nousi noin 40—50 prosenttia. Vakuutena olleet kiinteistöt ja muut menettivät arvonsa, ja pankki irtisanoi lainansa, ja niin ollen ne lankesivat maksettaviksi. Kaikki oli mennyt, mitään ei jäänyt, likaiset luottotiedot, olemattomat mahdollisuudet jatkaa normaalia elämää ja monen miljoonan markan velkataakka.

Tämä on se realistinen tilanne, jossa monet ihmiset elävät. Näiden ihmisten vapauttamisesta tuottamaan, elämään rehellistä elämää, kuluttamaan tässä yhteiskunnassa, hoitamaan asiansa, siitä on tässä kysymys. Se ei tapahdu valitettavasti niillä keinoilla, joita meillä on nyt käytössä. Pankit, jotka tässä ovat yleensä velkojina, pitävät nämä velat hengissä koko ajan, eivät anna anteeksi, eivät suostu minkäänlaisiin neuvotteluihin. Yksityishenkilön konkurssiahan meillä ei voi tehdä. Velkajärjestelyyn päässeet ovat aivan eri asemassa. Heillä ei ole mitään kahdehtimista näiden suhteen, jos tämän lakialoitteen mukaan eletään, eli seitsemän vuoden ajan nämä maksaisivat, niin kuin keskimäärin maksavat, ehkä vähän lyhyemmänkin ajan, yksityishenkilön velkajärjestelyyn päässeet henkilöt.

Minusta salin oikeallakin puolella pitäisi ajatella näitä yrityshenkisiä ihmisiä. Ennen he ovat varmaan olleet kokoomuksen äänestäjiä ja markkinatalouden kannattajia, mutta tänä päivänä he ovat syvässä ahdingossa, he eivät voi hankkia mitään. Moni, joiden moraali antaa periksi, toimii harmaan talouden piirissä, perheet elävät sosiaaliturvan, kunnan sosiaalitoimiston turvan varassa, eli tämä tulee tavattoman kalliiksi yhteiskunnalle.

Korostan niin kuin ed. Kuismakin, että tällaiset miljoonavelat ovat virtuaalivelkoja, koskaan elämänsä aikana nämä ihmiset eivät niitä maksa. Mitään reaalista vakuutta niissä ei ole, koska kaikki on viety, mitä vakuuksia ja arvo-omaisuutta heillä on ollut. Ulosottomies seuraa koko ajan, mitä tulee tilille, ja vie siitä sen osan, minkä

laki sallii, joka sekin on aika kova pienistäkin tuloista. Osa tietysti tekee sen, että toimii ulkomaiden kautta, mikä ei ole ollenkaan Suomen kansantalouden edun mukaista.

Tämä on arkea tuhansille ja taas tuhansille ihmisille tässä maassa. Kysyn vain, mikä on vaihtoehto. Nämä ihmiset, nuorehkot, keski-ikäiset, koulutetut, rehelliset entiset yrittäjät haluaisivat yrittää, työllistää itsensä, maksaa veronsa, hoitaa perheensä, vastata kaikesta siitä, mistä normaalissa elämässä ihminen itse haluaa vastata. Sen he haluaisivat tehdä tulevaisuudessakin, mutta heidät on tuomittu elinikäiseen, kuolemaan asti jatkuvaan ja joillakin vielä kuoleman jälkeen perillisten osana olevaan velkavankeuteen. Ei meillä tällaista velkavankeutta saisi olla tässä sivistysyhteiskunnassa, mutta näin meillä tänä päivänä on. Tämä on valitettava tosiasia. Koskaan he eivät näitä pysty maksamaan.

Jos minulla on muutama satatuhatta — ei nyt onneksi ole — velkaa, minä en tietysti ole mikään ylivelkainen, koska minulla on omaisuutta ja minulla on tulot, joilla pystyn velkaa hoitamaan. Jollakulla saattaa olla kahden miljoonan velat, mutta hänellä on kahden miljoonan omaisuus ja hyvät tulot, joilla hän pystyy hoitamaan asiat ja vastaamaan kaikesta. Ei tämä armahduslautakunta sellaisen ihmisen velkoja poista, jos hän kehtaisi sitä hakea, vaan se katsoisi yksilöllisesti jokaisen tilanteen, milloin se on syntynyt, missä mielessä. Jos löytyy rikollista toiminta, ei sellaista pidä armahtaa, vaan saattaa oikeuden eteen, käräjille, ja näin tutkia, mitä siellä on tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Olen vakuuttunut siitä, että koko kansantalouden ja koko kansan henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta olisi äärettömän viisasta ja tarkoituksenmukaista menetellä jollakin tällaisella poikkeuksellisella tavalla. Korostan, että tämäkin aloite on päivätty sillä tavalla, että tänä päivänä tapahtuva velanotto ei ole armahduksen piirissä, vaan se aika on päättynyt, jota ennen on tarvinnut velka ottaa ja velan syntyä, on se sitten takausvelkaa tai mitä tahansa, jolloin tällä ei pääse pelaamaan. Ei Raamatussakaan annettu anteeksi niille, jotka olivat käyttämässä armoa väärin. Päinvastoin heitä uhkasi rangaistus, niin kuin lakiehdotuksen 8 §:ssä on väärinkäytöstä rangaistusuhka päällä.

Viikko sitten täällä oli pankkitukikeskustelu. Ministeri Siimes tyrmäsi hallituksen puolesta tällaisen menettelyn yksioikoisesti mielestäni edes perehtymättä mahdollisuuksiin, joita olisi käytettävissä. Hän totesi, että tasavertaisuus ei anna tällaiseen mahdollisuutta ja syntyisi ennakkotapaus. Mielestäni molemmat ovat, jos armosta puhutaan, aika pitkälle mielipidekysymyksiä, mutta eivät välttämättä reaalisia kysymyksiä. Totta kai niillä voidaan tyrmätä mitä tahansa. Kyllä minusta optiotkin voidaan tyrmätä tasapuolisuuskysymyksillä ja moni muukin asia. Mutta ministeri Siimes antoi, ikävä kyllä, näille ihmisille, joita tämä koskettaa joka ainut päivä ja yö, kylmän suihkun niskaan. Hallitus ei ole valmis edes miettimään minkäänlaista ratkaisua tässä, vaan toteaa, että ei voida tehdä, ei voida antaa. Sundqvistille saatettiin antaa, mutta ei voida antaa kenellekään muulle.

Ministeri Siimes puhui vain Arsenalin asiakkaista. Jos luette lakialoitteen, tässä ei puhuta Arsenalin asiakkaista mitään vaan kaikista ylivelkaantuneista, jotka ovat siinä tilanteessa. Armo kuuluu kaikille. Kaikki voivat sitä anoa tämän mukaan. Se annetaan niille, jotka ovat pystyneet osoittamaan, että ovat siinä tilanteessa, että sitä tarvitsevat.

[7] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustajaveli Kankaanniemi kertoi tarinan. Siksi en lähde kertomaan tarinoita, mutta armosta voisi todeta aluksi tässä, jotta armo myös kuuluu kaikille. Se ei ota huomioon rikollista tai muuta, jos sitä laajasti ajatellaan. Tässä keskustelussa tämän lakialoitteen osalta minusta armon pitää kuulua niille, jotka ovat ilman omaa syytään joutuneet ahdinkoon. Muuten heille kuulukoon se laajempi armo, mutta ei maallinen armo.

Ed. Kuisman lakialoitteessa on hyvä sävy. Kun luin sitä tarkemmin, tuli vain mieleen ajattelu, jotta jos nämä ihmiset, jotka ovat joutuneet silloin pankkikriisin aikaan, jopa kuusi seitsemän vuotta sitten, ahdinkoon ja nyt tässä olisi heille vielä kuusi vuotta eteenpäin tiukkaakin maksuohjelmaa, niin se on pitkä vankeus, pitkä velkavankeus. Sitä se on, jopa 12—13 vuotta. Siinä mielessä tietysti toivoisi, että tämä lakialoite perusidealtaan toteutuisi. Siellä on sellaisia henkilöitä, jotka ovat jo sen rangaistuksen oikeastaan kärsineet tähän päivään mennessä, ja tiedetään heidän tilanteensa, niin kuin on todettu, jotta on olemassa velkajärjestelylaki, mutta sitten siellä on ihmisiä, jotka vähätuloisuuden vuoksi eivät velkajärjestelyyn pääse. Se tarkoittaa sitä, että heidän koko loppuelämänsä, jos

emme löydä ratkaisua tähän ongelmaan, on tuhottu. Heillä ei ole mitään mahdollisuutta päästä oikeastaan mihinkään. Kaikki tiet on tukittu. Niin kuin täällä on todettu, ei pysty aukaisemaan pankkitiliä. Ei ole mitään mahdollisuutta tehdä mitään. Sen takia se ryhmä on sen tyyppinen, että meidän pitäisi uskaltaa kohdella sitä toisella tavalla.

Ed. Karpio pelkäsi sitä, jotta tässä se eriarvo tulee. Se on totta. Siinä tulee eriarvoisuutta niiden ihmisten kohdalla, jotka ovat päässeet velkajärjestelyyn, ovat jopa nyt jo saaneet maksuohjelmansa suoritettua, ovat nyt vapaita kuin taivaan linnut olemaan suomalaisessa yhteiskunnassa tai menemään vaikka mihin. Mutta ne, jotka vielä ovat parastaikaa velkajärjestelyputkessa, ovat kuitenkin onnekkaita. He ovat siinä mielessä onnekkaita, että he ovat siihen päässeet. Mutta niillä ihmisillä, jotka ovat tilanteessa, että eivät pääse velkajärjestelyn piiriin, tie on lopun ikää niin pitkälle kuin näyttää elämän horisonttiin katsoen tukittu, että he eivät koskaan pääse siitä vapaaksi. Sen takia minusta ed. Kuisman esille nostama asia ja aikaisemmin ed. Kankaanniemen lakialoite, joka oli saman tyyppinen, on hyvin asiallinen. Nämä ihmiset jollakin tavalla pitää saada yhteiskuntaan työhön, mutta ilman muutoksia lainsäädäntöön sitä ei tule tapahtumaan.

Kun pankkituesta keskusteltiin salissa viime viikolla, tämä kysymys tuli esiin. Ministeri Koskinenhan totesi, että ulosottolainsäädäntöä ollaan uudistamassa, mutta siihenkin sisältyi — jos kuulitte — vuosiluvut: vanhenemisaikoja ollaan tarkastelemassa uudelleen. Mutta kuten ministeri Koskinen totesi, ajat ovat 10—15 vuotta. Jos laskenta tapahtuisi sillä tavalla, jotta laki tulisi vaikka ensi vuoden alussa voimaan, mikä nyt ei ole mahdollista, laskenta lähtisi siitä, jotta vuosi 2000 olisi ensimmäinen vuosi, niin silloin nämä ihmiset olisivat vapaita vuonna 2010. Se on liian pitkä aika. Jos ulosottolain uudistus tuleekin tänne ensi helmikuussa, milloin tuleekin, siinä pitäisi lähtökohtana olla sen tyyppinen ajatus, että se lähtisi siitä ajankohdasta, kun velka on syntynyt eikä siitä, milloin laki tulee voimaan.

Näistä ihmisistä, jotka ovat vaikeassa tilanteessa, hyvin monet joutuivat siihen ilman omaa syytään, kuten monet puhujat ovat todenneet. Silloin, kun pankkitukipiikki oli auki, ei ollut mitään laitaa sillä hommalla. Pankit vetivät härskisti konkurssiin yrityksiä ja myivät yksityisten ihmisten talot, ja jäi vain hirveästi velkaa. Helsingin kaupungin alueelta oli juuri eilen näitä ihmisiä käymässä. Yhdelläkin ihmisellä oli arvion mukaan lähes 2 miljoonan talo, ja pankki myi sen ilmeisesti alle 500 000 markalla. Tällä ihmisellä lienee siitä tällä hetkellä lähes miljoona velkaa. Se kuvastaa, mitä siinä tilanteessa tehtiin. Kukaan ei sitä toimintaa vahtinut, vaan kaikki jätettiin härskien markkinavoimien varaan, mitä pankeissa oli, ja niiden ihmisten varaan, jotka eivät aikaisemminkaan olleet vastuuta tunteneet. Voitiin tehdä ihan mitä hyvänsä. Silloin tapahtui vahinkoja, joita nyt pitäisi korjata, tuli ihmiskohtaloita, joissa kaikki omaisuus meni, ja nyt he ovat litskussa.

Sen takia odotan, jotta jos ed. Kuisman aloite ei mene läpi, se kuitenkin synnyttäisi ajatuksen, jonka mukaan valiokunta ottaisi tämän edes käsittelyyn, ja ajatuksen, että tässä pitää tavalla tai toisella edetä nopeassa aikataulussa siten, että saisimme aikaan mahdollisesti ensi vuoden aikana lainsäädäntöä siitä huolimatta, että tasa-arvoisuus, jos käydään ihan tarkkaan pilkkuja viilaamaan, kärsisikin siinä hommassa. Muuta järjellistä ratkaisua ei löydy ja toivoisi, että nekin ihmiset voisivat olla omien kättensä töillä rakentamassa tätä yhteiskuntaa eivätkä tuntisi vihaa, niin kuin tällä hetkellä tuntevat, ja pettymystä ja sellaista, että koko yhteiskunta ja sivilisaatio ei ymmärrä heitä. Toivotan aloitteelle menestystä.

[8] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Allekirjoitin lakialoitteen muutamasta syystä.

Ensinnäkin yksi syy oli se, että ainakin tämä herättää keskustelun aiheesta, koska lakialoitteessa on paljon hyvääkin, vaikka ajatellaan, että paljon rahaa jää saamatta, mikäli velkoja ei saada takaisin, tai että se saattaisi jotenkin heikentää yhteiskuntamoraalia. En kuitenkaan usko siihen.

Minulla on kaksi tapausta. Toinen on sotiemme veteraani, joka on jo kutsuttu iltahuutoon. Valitettavasti hän ei ole näkemässä, että asian puolesta edelleen taistellaan. Toinen on eräs iäkkäämpi äiti, joka on joutunut velkasaneerauksen. Hän on joutunut maksamaan 300 000 markkaa takauksia. Hän on miehensä kanssa maksanut jo 240 000, mutta mies kuoli, ja hän on edelleen maksuloukussa. Hänen tulonsa ovat 5 000 markkaa, josta velan takaisinmaksuun menee 3 500 markkaa ja elämiseen jää 1 500 markkaa. Jo näiden kahden tapauksen takia, sotaveteraanin, joka oli vastaavanlaisessa tilanteessa, ja tämän rouvan takia, katson, että kyllä asiasta kes-

kustelun tulee jatkua, ja allekirjoitin lakialoitteen.

Katson myös, että kokoomuslaisen politiikan tulee noudattaa sitä linjaa, että työnteon tulee olla kannattavaa. Sekin on yksi seikka, jolla voidaan perustella lakialoitteen allekirjoittamista.

[9] **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Vielä sen verran, että ed. Kankaanniemi toi esiin armonäkökohdan. Kyllä minusta asia on niin vaikea, ettei tätä millään konkurssilainsäädännöllä, ulosottolainsäädännöllä tai velkajärjestelyillä ratkaista.

Kyllä itse ainakin juristina olen joutunut toteamaan, että jos lähdetään näitä asioita normaalin lainsäädännön ja tuomioiden kautta ratkaisemaan, niin sellaista lainsäädäntöä ei pystytä tekemään. Mutta kyllä elämään kuuluu tuomioiden lisäksi myös armo. Ainakin itse olen elänyt sen verran elämää ja kohdannut vaikeita asioita, että ymmärrän, että lainsäädäntö, tuomiovalta ja hallintovalta on puutteellista. Siinä on rajansa, ja senkin jälkeen voi olla vielä tilaa armolle. Tunteehan yhteiskuntajärjestyksemmekin armon. Presidentillä on oikeus antaa armoa. Kyllä eduskunnalla on myös oikeus tehdä sellaista lainsäädäntöä, jolla annetaan armoa. Silloin lainsäädännön sisällön ei tarvitse olla mitään muuta kuin se, että luodaan menettely, jolla voidaan antaa armoa. Siitähän tässä laissa on kysymys. Laissa todetaan, että tällainen kyllä edellyttää perustuslain säätämisjärjestystä.

Mutta turhahan asiasta on mielestäni keskustella lakipykälien valossa. Jos se olisi voitu hoitaa lakipykälillä ja tuomioilla, se olisi hoidettu. Pitää vain myöntää, että lakikin on puutteellinen ja armolle on todellinen tilaus.

[10] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi muun muassa viittasi omassa puheenvuorossaan Raamattuun ja Vanhaan testamenttiin ja siellä olevaan armovuosikäsitteeseen. Juutalaisen perinteen mukaan joka 50. vuosi oli tämmöinen armovuosi, jolloin nimenomaan ylivelkaantuneille annettaisiin velat anteeksi. Tästä on olemassa mielenkiintoinen kansainvälinen paralleeli. Paralleeli on kyllä hyvin toisella tasolla. Kansainvälisesti on käynnistetty Jubilee 2000 -kampanja, joka tähtää velkojen anteeksiantoon köyhimpien kehitysmaiden osalta. Tämä kampanjahan on edennyt hyvinkin vahvasti, jopa niin pitkälle, että Suomen hallituskin on ollut sitoutumassa siihen, että köyhimmillä kehitysmailla olevat ylisuuret velat annettaisiin anteeksi. Tässä suhteessa tämä paralleeli on tietysti hyvin mielenkiintoinen. Rinnastus on siinä suhteessa mielenkiintoinen, että yhtä lailla voimme ajatella sitä, että yksilöt ajautuvat sellaiseen tilanteeseen, ylivelkaantumiseen, velkakierteeseen, että he eivät siitä selviä ilman anteeksiantoa ulos. Tässä suhteessa itse olisin hengessä ollut mukana ed. Kuisman lakialoitteessa, jossa ajatustapa on saman tyyppinen kuin Jubilee 2000 -kampanjassa, joka koskee köyhimpiä maita. Saattaisi olla hyvinkin paikallaan, että hallituksenkin piirissä asiaa tutkittaisiin siitä huolimatta, että ensireaktiot ovat olleet hyvin kielteisiä. Mutta rinnastus siihen, että todella maat ja yksilöt voivat olla sellaisessa velkakierteessä, että ainoastaan velkojen anteeksianto saattaa heidät normaalille elämänuralle ja että se on ainoa mahdollisuus, tuntuu tutkimisen arvoiselta.

[11] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen toi mielenkiintoisen uuden näkökulman tähän keskusteluun. Todellakin kansainvälisesti ollaan antamassa ensi vuonna, taikka ne maat ovat antamassa, jotka siihen kampanjaan yhtyvät rikkaista maista, jollainen Suomikin tänä päivänä on, kehitysmaille niitä velkoja anteeksi, joita ei uskota niiden koskaan pystyvän maksamaan. Meillä on lisäbudjetti käsittelyssä paraikaa, jossa hallitus esittää, että Ugandalle ja Mosambikille annetaan muistaakseni noin 70 miljoonaa markkaa anteeksi kehitysluottoja, jotka ovat näille köyhille maille mahdottomia maksaa. Minusta se ajattelu on tässä juuri mukana ja se on sitä Jubilee-riemuvuosiajattelua. Toisaalta meillä kaikilla oli ei niin kauhea riemuvuosi vuosikymmenen alussa, kun pankeille annettiin todellakin 50 miljardia markkaa anteeksi tai annettiin niille rahaa. Se oli jonkun riemuvuotta sekin saada ne rahat.

Eli kun tässä nyt jotkut varmaan pelkäävät, että jos tämmöinen armahdus ihmisille ja perheille annetaan, niin se maksaa valtavasti, niin minä vakuutan ja rauhoitan teitä, että se ei ole varmaan pahimmassakaan tapauksessa kymmentäkään prosenttia tuosta pankkituen määrästä. Uskon, että sillä menettelyllä, joka lakialoitteeseen on sisällytetty, se ei maksa kenellekään oikeastaan yhtään mitään, koska velkoja kuitenkin peritään seitsemän vuotta ja sitten ne vapautetaan, se ylimenevä osa, jota kuitenkaan nämä ih-

miset eivät koskaan pysty maksamaan. Ja sillä aktiviteetin lisäyksellä, jonka yhteiskunta tästä saisi — näitten perheitten asioitten kuntoon panemisella tällä tavalla — sillä yhteiskunta, valtio ja kunnat, hyötyisi varmasti miljardeja markkoja jo tämän parin-kolmenkymmenen vuoden kuluessa, jonka ajan nämä ihmiset elävät ja hoitavat asioita, joista tässä on kysymys.

12 **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Vielä sen verran, että todella, kun kuunteli pankkitukikeskustelussa ministeri Siimeksen puheenvuoroa, niin kylmät väreet menivät selkäpiitä pitkin, kun hän julisti ilmeisen hyvin vakuuttuneena, että on oikeassa, että ylivelkaantuneita ei hallitus armahda. Harvoin eduskunnassa on kuullut niin kovaa tekstiä niin tärkeässä asiassa. No, ehkä hänen nuoruutensa ja kokemattomuutensa selittävät tällaisen kovuuden. Tuskin hän olisi voinut olla näin kova, jos hän ymmärtäisi, mistä on kysymys. Itse asiassa minusta kyllä hallituspuolueiden riveistä on hyvin paljon tästä puhuttu tämän eduskunnan aikana. Taisi olla ed. Uotila, joka tästä toivoi ajankohtaiskeskustelua. Toivoisi, että asianomaista ministeriä todella valistetaan ja myös koko hallitusta, että siellä oikaistaan tämä käsityskanta. Tai jos se johtuu vääristä tiedoista, etsitään jostain sen verran aikaa, että asetutaan näiden ihmisten asemaan, koska olen ihan varma, että kun ed. Nurmi kertoi täällä kaksi esimerkkiä, monella meistä ehkä olisi mainita 20 tai 200 esimerkkiä. Monelle riittää yksi, kaksi. Kyllä varmasti silloin aukeaa, mistä on kysymys. Mutta jos ei ole perehtynyt, helposti ottaa väärän kannan ja lähtee vain siitä, että velathan on maksettava, eikös juu. Sehän on se pääsääntö, mutta nyt on hyvin poikkeuksellinen tilanne.

13 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti vielä. Anteeksiantoa ja armoahan on jo noudatettu aikaisemminkin Suomessa. Joskus muistan nuorempana miehenä ollessani, kun rintamaveteraanitiloja muodostettiin, karjalaisten siirtolaisten tiloja, ja silloinhan joskus 60-luvulla heille annettiin anteeksi loput velat. Samaten luontaiselinkeinotiloilla Lapissa saman tyyppistä menettelyä on suoritettu. Silloin he eivät välttämättä olleet näin tiukassa tilanteessa ja ahdingossa kuin nämä, vaan annettiin kaikille anteeksi, koska katsottiin, että ne ihmiset ovat tehneet tämän maan eteen jo niin paljon työtä ja osin kärsineetkin, jotta se tuntui kohtuulliselta yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta. Mutta tämä ryhmä, jota ed. Kuisman aloite koskee, on sillä tavalla omituinen, niin kuin on todettu, että he eivät koskaan pääse edes elämään täällä, jos ei heitä vapauteta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

7) Laki tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 146/1999 vp (Anu Vehviläinen /kesk)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni koskee kunnallisten perhepäivähoitajien kustannuskorvauksen säätämistä verovapaaksi. Tämä asia on ollut eduskunnassa esillä lukuisia kertoja sekä lakialoitteena että myös kirjallisena kysymyksenä, käsitykseni mukaan viimeksi vuosi sitten marraskuussa edellisessä eduskunnassa ed. Helena Vartiaisen aloitteena. Aloitteessa oli tuolloin yli sata allekirjoittajaa, ja silti asia on edelleen korjaamatta.

Kunnallisille perhepäivähoitajille maksetaan rahapalkan lisäksi kustannuskorvausta lastenhoidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Korvaus perustuu työehtosopimuksen perusteella kuntien keskusjärjestöjen perhepäivähoidon kustannuskorvauksia koskevaan suositukseen. Korvaus hoitopäivältä on kokopäivähoidossa noin 20 markkaa sisältäen korvauksen muun muassa aterioista, huoneiston käytöstä, sähköstä ja askartelutarvikkeista. Kuntatyönantajien viime maaliskuussa tekemän selvityksen mukaan keskimääräinen korvaus neljää lasta hoitavalle perhepäivähoitajalle on 1 464 markkaa kuukaudessa. Tästä aterioiden osuus on 1 085 markkaa ja muiden kustannusten osuus 379 markkaa.

Perhepäivähoidon kustannuskorvaus on tarkoitettu kattamaan nimenomaan lapsen hoidosta aiheutuneita todellisia kuluja, minkä mukaisesti

myös suosituksen hinnoittelu on laskettu. Yleensä tuloverotuksen piirissä tällaiset työnantajan maksamat selvät kulukorvaukset ovat verovapaita. Perhepäivähoitajien saama korvaus on kuitenkin veronalainen, koska sitä ei ole erikseen säädetty verovapaaksi. Tämä nostaa perhepäivähoitajien nimellisiä bruttotuloja. Ongelmia on tällä hetkellä muun muassa perhepäivähoitajien ennakonpidätysprosentin määräämisessä sekä sosiaalietuuksia myönnettäessä. Nykyisen menettelyn seurauksena perhepäivähoitajat eivät käytännössä myöskään saa tuloverolain mukaista tulonhankkimisvähennystä muiden verovelvollisten tavoin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunnallisten perhepäivähoitajien kustannuskorvaus lisätään lopullisessa verotuksessa perhepäivähoitajan veronalaisiin tuloihin. Samalla tuloista myönnetään suosituksen mukaisen kustannuskorvauksen suuruinen tulonhankkimisvähennys.

Järjestely on monimutkainen perhepäivähoitajan kannalta. Lopullisessa verotuksessa kustannuskorvausvähennys syö tulonhankkimisvähennystä, jonka kunnallinen perhepäivähoitaja muutoin saisi. On arvioitu, että menettely kiristää perhepäivähoitajien verotusta 0,5—1 prosenttiyksikön verran eli noin 350—750 markkaa vuodessa. Summa voi vaikuttaa pieneltä, mutta pienipalkkaisten perhepäivähoitajien kannalta näilläkin satasilla on merkityksensä. Kustannuskorvauksen säätäminen verottomaksi tuloksi selkeyttäisi kunnallisten perhepäivähoitajien verotusta ja olisi heidän kannaltaan oikeudenmukainen ratkaisu. Todettakoon, että yksityisen perhepäivähoitajan hoitokulukorvausta eli tätä kustannuskorvausta vastaavaa etuutta ei lueta verotettavaksi tuloksi.

Kunnallisten perhepäivähoitajien kustannuskorvauksen veroluonteisuuden poistaminen olisi linjassa myös yleisten verotuksen kehittämislinjauksien kanssa eli sen kanssa, että suurista erillisvähennyksistä pyritään pääsemään eroon. Valtiontalouden kannalta lain muutoksella olisi erittäin vähäinen merkitys.

Arvoisa puhemies! Tunnetuin verovapaaksi säädetty kulukorvaus on oman auton käytöstä maksettava kilometrikorvaus. Kukaan ei tänä päivänä tohdi esittää, että kilometrikorvauksen tulisi olla verotettavaa tuloa. Kunnallisten perhepäivähoitajien tilannetta voikin verrata oman auton käyttöön. Perhepäivähoitajathan antavat tärkeässä työssään oman kotinsa työvälineeksi ja myös lasten temmellyskentäksi. Lastenhoitotyön tärkeys ja arvostus ovat juhlapuheissa paljon esillä. Lainsäätäjät voivat osoittaa konkreettisesti arvostustaan perhepäivähoidolle muuttamalla nyt tuloverolain pykälää siten, että kunnallisten perhepäivähoitajien kustannuskorvaus säädetään verottomaksi.

[2] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen selvitti perhepäivähoitajien kustannuskorvausten käsittelyä ja menettelyä verotuksessa. Nyt kuitenkaan perhepäivähoitajat eivät ole ainut ryhmä, jolla tämä vastaava käytäntö on. Otan esimerkiksi metsurit. Heillähän on moottorisahavähennys, ja vastaavasti siinä on isoista summista kyse, joskin metsurit ammattikuntana ovat varmasti hyvin harvalukuinen joukko nykyään.

Lakialoitteessa todetaan: "Menettelyn seurauksena perhepäivähoitajat eivät käytännössä myöskään saa hyväkseen muiden verovelvollisten tavoin tuloverolain mukaista tulonhankkimisvähennyksen perusmäärää." Tämä tulonhankkimisvähennyksen perusmäärähän on muistaakseni nykyään 3 prosenttia nettoansioista ja maksimissaan, siis tämä automaattinen vähennys, 2 300 markkaa, näin muistelen. Tämä varmasti on ihan hyvä käytäntö, että tällainen on, eli tavallaan hallinnon joustavuutta osoittaa, ettei tarvitse joka kuittia lähteä laskemaan, kun tulonhankkimiskulut ovat pienet, joillakuilla ehkä eivät ole edes tätä summaa, 2 300:aa markkaa. Jos sitten verovelvollinen pystyy osoittamaan, että todelliset kulut ovat suuremmat kuin tämä 2 300 markkaa, hän verotuksessaan saa tämän asianomaisen summan vähentää. Myös perhepäivähoitajan pitäisi saada näin vähentää: jos kulut menevät yli kustannuskorvauksen, verotuksessa pystytään vähentämään nämä.

Ed. Vehviläinen totesi, että sosiaalietuuksiin ja niiden myöntämiseen tässä on varmasti negatiivista vaikutusta, ja tämän myönnän, mutta se, miksi puheenvuoron pyysin, liittyy juuri siihen, että jos ja kun toivottavasti tämä lakiesitys menisi eteenpäin, samalla oltaisiin mahdollisimman tasapuolisia kaikkia ryhmiä, kaikkia asianosaisia kohtaan. Otan esimerkkinä vielä kerran metsurit.

[3] **Katri Komi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lakiesityksessä tuloverolain muuttamisesta ed. Vehviläinen on todellakin aivan oikeassa. Minusta on kummallista, että perhepäivähoitajien kustannuskorvaus on alun alkaenkaan jäänyt ve-

rolliseksi. Tämmöisessä työssä, joka on tärkeätä mutta ei muutenkaan hyvin palkattua, on kohtuullista saada edes pieni kustannuskorvaus hoitopäivältä aterioista, tarvikkeista jne. Välillä tuntuu, että näitä pieniä puutteita, joita varsinkin naisvaltaisilla aloilla on lainsäädännössä, ei edes oteta vakavasti. Tähän viittaa vähän sekin, että edellisellä kaudella tehty aloite, jossa oli yli sata allekirjoittajaa, ei ole edennyt mihinkään, ilmeisesti ei edes minkäänlaiseen käsittelyyn asti.

Onko nyt niin paljon hienompaa puhua tuposta tai tiettyjen alojen ammattilaisten palkankorotuksista, lakoista jne. kuin esimerkiksi perhepäivähoitajan huonekalujen kärsimistä vahingoista? Toki olen samaa mieltä ed. Kähkösen kanssa siitä, että muitakin pieniä puutteita varmasti laeista löytyy tämän asian ympärillä, jotka olisi erittäin hyvä ottaa huomioon; puhutaan vaikka metsureista.

[4] **Pirkko Peltomo /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Vuodesta 1973 lähtien perhepäivähoito on ollut osa lasten päivähoitojärjestelmää. Tuosta lähtien verotuskohtelu on ollut virheellinen ja väärä, osittain ehkä siksi, että perhepäivähoitajat, jotka työskentelevät kotona, eivät ole työsopimuslain alaisia. Työehtosopimuksen perusteella kunnallisille perhepäivähoitajille korvataan lastenhoidosta aiheutuneet välittömät kustannukset. Hoitokulukorvaus on sidottu lasten hoitoaikoihin. Ateriakorvausten ohella hoitokulukorvauksen muita kustannuksia koskeva osuus sisältää korvauksen kaikista muista hoitoon liittyvistä tavanomaisista menoista, kuten huoneiston käytöstä, sähköstä, vedestä, lämmöstä, askartelutarvikkeista, puhelimen käytöstä ym. menoista. Tänä päivänä leikkivälineetkin perhepäivähoitajat joutuvat itse hankkimaan lapsille.

Kulukorvaus on siten perhepäivähoitajille työn suorittamisesta aiheutuvien kustannusten korvauksena maksettu hyvitys, josta ennakonpidätystä ei tulisi suorittaa. Mutta koska hoitokulukorvausta ei ole säädetty verovapaaksi tuloksi, kulukorvaus lisätään lopulliseen verotukseen rahapalkan päälle hoitajan veronalaisiin tuloihin. Vallitseva verotuskäytäntö on johtanut ongelmiin perhepäivähoitajien veroprosentin määräämisessä sekä useiden sosiaalietuuksien määräytymisperusteiden soveltamistilanteissa, joissa perhepäivähoitajan veronalaisten tulojen kirjautumisesta todellisia ansiotuloja korkeammalle tasolle aiheutuu selvää epäoikeudenmukaisuutta.

Perhepäivähoitaja ei käytännössä saa myöskään hyväkseen muiden verovelvollisten tavoin tuloverolain mukaista tulonhankkimisvähennyksen perusmäärää. Perhepäivähoidon kustannuskorvaus on tarkoitettu kattamaan välittömät, todelliset lapsen hoidosta aiheutuneet kulut. Tuloverotuksen yleisten periaatteiden mukaisesti työnantajan maksamat selvät kulukorvaukset ovat verovapaita.

Arvoisa puhemies! Tämä on tuttua tekstiä. Olen tehnyt asiasta lakialoitteen 5 päivänä joulukuuta 1995. Lakialoitteeni lähti siitä, että perhepäivähoidon kustannuskorvauksen säätäminen verovapaaksi selkeyttää merkittävästi perhepäivähoitajien verotusta ja saattaa heidät yhdenvertaiseen asemaan muiden verovelvollisten kanssa. Tästä asiasta on tehty jo useita lakialoitteita, ja usea veroministeri olisi jo ehtinyt tätä lain kohtaa, lainmuutosta käsitellä. Näin ei ole käynyt. Toivotaan nyt, kun on uusi hallitus ja uusi veroministeri, että asia vihdoin ja viimein otettaisiin käsittelyyn. Toivon myönteistä etenemistä ed. Vehviläisen nimissä kulkevalle lakialoitteelle.

[5] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehviläisen aloite on asiallinen. Se puuttuu sellaiseen asiaan, jonka itsekin koen ongelmaksi. Tässä on se ihmeellinen tilanne, jotta jos ihan käytännön esimerkkinä kuvaa, niin kuntahan maksaa perhepäivähoitajille kulukorvausta noin 19,60—20,00 markkaa — mitähän se tänä päivänä mahtaakaan olla — ehkä se on noin 20 markkaa. Se lisätään perhepäivähoitajan tuloihin, ja hän voi tehdä 20 markan vähennyksen. En tiedä tarkkaan, en ole joutanut kysymään, maksetaanko eläkemaksu bruttosummasta. Sehän olisi perhepäivähoitajalle etu, jotta näin tehtäisiin, mutta luultavasti sitä ei makseta, koska kyse on kulukorvauksesta.

Ed. Kähkönen totesi, että metsurit ovat samanlaisen kohtelun armoilla. Vasta hiljattain tätä menettelyä on laajennettu niin, että perhehoitajat eli hoitajat, jotka hoitavat vammaisia tai vanhuksia kotihoidossa, on siirretty sen piiriin, muistaakseni vasta vuonna 96, 96—97. Se ei ole hirveän vanha käytäntö. Suuntaus verotuksessa on se, että kulukorvaukset tulisivat verolle, mutta ne saataisiin verovähentää. Se on ihan pöljä ajatus. Minkä takia sellaista byrokratiaa pyöritetään? Kulukorvaushan on nimeltään kulukorvaus, eli sehän tarkoittaa sitä, että se tulee tässä tapauksessa lasten hoidosta aiheutuvia kuluja varten. Ihmi-

sen ei tarvitse kerätä lippuja ja lappuja siitä, paljonko hän on ostanut Pilttiä, vaippoja, saippuaa, ja paljonko menee lämpöön, vaan on olemassa könttäkorvaus, esimerkiksi 20 markkaa, joka maksetaan kulukorvauksena. En tiedä, kuka verohallinnon viisas on keksinyt, että tällainen summa pitää lisätä tuloihin ja sitten vähentää.

Joskus aikaisempina vuosina on itselleni tullut mieleen — olen ainakin kirjallisen kysymyksen tehnyt ja paneutunut asiaan — ovatko verohallinnon virkamiehet ajatelleet, jotta jospa verovelvollinen ei älyä tai muista tehdä verovähennystä, niin tuleehan tästäkin veromarkkoja vähän enemmän, kun jostakin syystä unohtuu vähennyksen vaatiminen. Viran puolesta ei kuulemma tätä vähennystä tehdä.

Sitten kulukorvauskeskusteluun. En laajenna aihetta isommalti. Äsken puhuin siitä, mihin suuntaan tämä on mennyt. En tiedä tarkkaan, milloin tämä laki on säädetty. Metsureiden kohdalla se on ollut ilmeisesti voimassa samoja aikoja kuin perhepäivähoitajien. Samoin perhehoitajat tulivat sen piiriin nyt välillä. Viime aikoinahan on puhuttu siitä, myös puhemiehen korokkeelta päin jotkut ovat vaatineet, että kansanedustajan kulukorvaukset pitää saattaa verolle. Siinä taas herää kysymys, minkä takia kulukorvaukset pitää saattaa verolle, jos ne ovat kulukorvauksia. Sitten ne ovat jotain muuta kuin kulukorvauksia. (Ed. Kiljunen: Perhepäivähoitajilla on tämä tilanne!) — Joo, mutta tämä koskee kaikkia, kun verotuksen suunta on tämä. Perhehoitajien kulukorvaukset on laitettu vuonna 97 verolle, eli tilanne on ihan saman tyyppinen kuin perhepäivähoitajilla. Myös perhehoitaja saa määrätyn suuruista kustannusten korvausta joko kuntayhtymältä tai kunnalta, ja sen suuruus riippuu siitä, minkä asteinen vamma on tai ketä hoitaa, ja hän saa sitten vähentää verotuksessa sen saman summan.

Sen lisäksi tässä lienee, niin kuin ed. Kähkönen totesi puheenvuorossaan, myös harkinnanvaraisesti mahdollisuus saada jopa suurempi verovähennys. Elikkä jos kunta maksaisi sen kaksikymppiä kulukorvausta ja sitten tämä ihminen voisi osoittaa, että lapsen hoitamisesta onkin tullut enemmän kuluja, työ vaatii toimia, jotka maksavat enemmän, niin siitä voisi tehdä suuremman vähennyksen kuin esimerkiksi kunnan maksama kulukorvaus, mutta se on harkinnanvaraista. Ainakin omassa kunnassani sitä on testattu, ja verottaja ei kyllä ole sitä hyväksynyt. Se on käyttänyt harkintaansa juuri siihen asti, mitä kunta on maksanut, ja tämä on myös yksi ongelma.

Minusta olisi selkeää, että tässä tehtäisiin niin, että kulukorvaukset poistettaisiin ilman muuta. Niitä ei lisättäisi sinne verotukseen, vaan ne olisivat verottomia. Mutta sen lisäksi, jos olisi se tilanne, että syntyy ylimääräisiä kustannuksia, ne pitäisi saada vähentää. Minusta se olisi selkeä periaate. Samoin tulonhankkimisvähennys tulisi sitten ihan luonnostaan, niin kuin pitäisikin tulla, jos voitaisiin osoittaa, että on tullut ylimääräisiä tulonhankkimiskuluja.

6 **Lauri Kähkönen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Lahtelalle, kun hän puheenvuorossaan totesi, että jos verovelvolliselle jää merkitsemättä asianomainen kustannuskorvaus vaadittavien vähennysten puolelle, niin sitä ei verovirkailija tee, että niin voi jossakin olla, mutta en lähtisi tätä yleistämään. Olen itsekin yli 20 vuotta verotuksen puolella luottamushenkilönä ollut, ja kyllä siellä pyritään tämmöiset ilmeiset virheet korjaamaan.

7 **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esitin epäilynä sen, jotta onkohan mahdollisesti niin, jotta verottaja toimisi niin, mutta en minä usko, että verottaja niin kelmi on. Kun ed. Kähkösen tunnen, joka on rehellinen mies, niin ainakin jos ed. Kähkönen olisi siellä verovirkailijana, todennäköisesti hän heti räväyttäisi vähennykset pois.

8 **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva lakialoite koskee asiaa, josta olen jättänyt myöskin itse muutama vuosi sitten kirjallisen kysymyksen silloiselle veroministeri Alholle. Veroministeri Alhon vastaus oli tuolloin kieltävä ja tyly.

Laki on mielestäni täysin väärä ja virheellinen. Sen vuoksi ed. Vehviläisen aloite tulisi pikaisesti käsitellä ja hyväksyä. Haluan myös periaatteelliselta kannalta todeta, että tällaiset epäkohdat, jotka kaikki kokevat vääryyksiksi ja jotka edelleen jatkavat olemassaoloaan vuodesta toiseen ja joille eduskunta ei näytä voivan mitään, nakertavat juuri politiikan ja eduskunnan arvovaltaa. Mielestäni olisi korkea aika tässäkin asiassa ottaa eduskunnan valta käsiin ja säätää tämä laki enempää kyselemättä valtiovarainministeriltä ja veroministeriltä, koska näyttää siltä, että sieltä ei ole apua saatavissa. Siellä ei ymmär-

retä tavallisten kansalaisten tarpeita eikä osata ajatella sillä tavalla kuin kansalaiset katsovat, mikä on oikein ja mikä väärin.

9 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen on tehnyt tämän lakialoitteen omissa nimissään, ja se koskee perhepäivähoitajien kustannuskorvausten vapauttamista verotuksesta. Viime kerralla aloitteella on ollut yli sata allekirjoittajaa. Muistaakseni olin itse heidän joukossaan. Ilmeisesti ed. Vehviläinen totesi, että kun nimimäärä ei tätä asiaa muuttanut, niin täytyy tämä lakialoite tehdä tässä muodossa uudestaan.

Olen tämän esityksen kannalla hyvin pitkälle niistä lähtökohdista, joita ed. Peltomo täällä toi esille. Minusta on erikoista, että kun kunnalliset perhepäivähoitajat, jotka tekevät erinomaisen arvokasta työtä pienellä palkalla, ovat juuri tämmöistä halpaa naistyövoimaa, jota tässä yhteiskunnassa käytetään, niin heitä vielä tälläkin tavalla rokotetaan. Tässä suhteessa soisin, että tämä lakialoite johtaisi myös lainsäädäntötulokseen.

10 **Veijo Puhjo /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen on puuttunut lakialoitteella sellaiseen epäkohtaan, jota ei kuvittelisi mitenkään enää olevan olemassa. Kun tätä asiaa on jo aiemminkin yritetty saada lävitse, niin tuntuisi siltä, että, niin kuin ainakin ed. Manninen sanoi, että eduskunnan pitäisi tässä ottaa ohjat käsiinsä ja hoitaa tämä kunnallisten perhepäivähoitajien niin epäoikeudenmukainen kohtelu kuntoon. Kukaan ei nimittäin jaksa ymmärtää sitä, että kun perhepäivähoitajille aiheutuu välittömiä kuluja lasten hoidosta, niin näistä kuluista saadut korvaukset lasketaan verotettavaksi tuloksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Laki väliaikaisesta vuokrasulusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 148/1999 vp (Veijo Puhjo /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Veijo Puhjo /vas:** Arvoisa puhemies! Asumisen kallistuminen Suomessa 1990-luvulla on saanut kohtuuttomia piirteitä. On hyvä, että asiaan on puututtu tänä vuonna aiempaa tomerammin. On etsitty erilaisia malleja ratkaista ainakin osa asumiseen liittyvistä ongelmista. Kaikkia mahdollisia keinoja asumisongelmien helpottamiseksi on etsittävä aktiiviisesti. Siksi olen tehnyt 53 muun kansanedustajan allekirjoittaman lakialoitteen väliaikaisesta vuokrasulusta vuoden 2000 loppuun.

Vuokrat ovat 1990-luvulla nousseet tuntuvasti. Tilastokeskuksen laskeman vuokraindeksin mukaan niiden keskimääräinen nousu on ollut noin 45 prosenttia vuodesta 1990 vuoteen 1999. Erityisesti muuttovoittopaikkakunnilla vuokrat ovat nousseet tuntuvasti viime vuonna. Tilastokeskuksen uusimman vuokratilaston mukaan vuokrat nousivat Helsingin vapaarahoitteisissa asunnoissa vuodessa 5,5 prosenttia, Tampereella 4,0 prosenttia ja Jyväskylässä 5,1 prosenttia, kun koko maan keskiarvo oli 3,6 prosenttia.

Vuokrien nousu ylittää tuntuvasti yleisen hinta- ja kustannustason nousun, joten sitä ei voi selittää näillä tekijöillä. Reaalivuokrat ovat nousseet noin neljänneksen 1990-luvulla. Vuokrien noususta nähdään myös, että korkojen alentumisena toteutunut pääomakustannusten alentuminen ei ole koitunut vuokralaisten hyväksi, vaan ilmeisesti hyöty on mennyt yksinomaan vuokraisännille.

Vuokrien nousuun vaikuttaa selvästikin vuokrasääntelyn purkaminen, jota 1990-luvun alussa ryhdyttiin toteuttamaan asteittain ja joka vietiin päätökseen toukokuussa 1995. Kun valtiovalta ei enää määrittele kohtuullista vuokratasoa eikä vuokrankorotusten ohjetasoa, vuokranantajilla on varsin vapaat kädet vuokrien korottamiseen. Vuokranantaja voi uhata vuokralaista vuokrasuhteen irtisanomisella, jos tämä ei suostu korotettuun vuokraan. Tiedossa on, että eräät suuret vuokranantajat ovat viime vuosina tihein välein korottaneet vuokria. Muun muassa vakuutusyhtiö Pohjolan pääkaupunkiseudulla toteuttamat suuret vuokrankorotukset ovat aiheuttaneet paljon vastalauseita ja arvostelua.

Vuokralaisella on mahdollisuus riitauttaa vuokrankorotukset, mutta käytäntö osoittaa tämän tien hyvin teoreettiseksi, eikä siten todellisia neuvotteluja vuokran suuruudesta juuri käydä. Vuokra-asuntojen omistajilla on käytännössä saneluvalta vuokran suuruudesta päätettäessä. Käsitys siitä, mikä on oikea markkinavuokra, on vaikeasti tulkittavissa ja määriteltävissä, ja tuomioistuimet hyväksyvät helposti vuokranantajan käsityksen asiasta. Vuonna 1998 annettu valtioneuvoston päätös vuokrien korotustavoista on vain suositus, eikä sillä näytä juuri olevan vaikutusta. Erityisenä ongelmana ovat vuokranantajien vaatimat vuokratakuut sekä asunnonvälittäjien vaatimat välityspalkkiot, joiden suuruutta ja kohtuullisuutta ei laki mitenkään määrittele.

Koska asunto on kansalaisten tärkeimpiä perustarpeita ja samalla suurimpia menoeriä kotitalouksien kulutuksessa, vuokrien hallitsematon nousu aiheuttaa paljon ongelmia. Vuokrien korotuksesta kärsivät erityisesti vähävaraiset ja pienituloiset väestöryhmät, kuten eläkeläiset, työttömät ja opiskelijat.

Sosiaaliturvaa on monilta osin 1990-luvulla leikattu ja monilta osin sosiaaliturvan nimellistasokin on jäädytetty. Leikkaukset ovat kohdistuneet myös yleiseen asumistukeen, opintotuen asumislisään ja toimeentulotukeen, jossa on otettu käyttöön asumiskustannusten niin sanottu omavastuu. Pienituloisessa perheessä jo muutaman kymmenen tai sadan markan nousu asumismenoissa merkitsee suhteellisen suurta menonlisäystä, joka pakottaa tinkimään muista menoista. Tilanne on sitä hankalampi, mitä lähempänä toimeentulominimiä perheen tulotaso on.

Aikaisemmin 1997-luvulla asuntopolitiikan tavoitteeksi asetettiin, että asumiskulut eivät saa ylittää 20:tä prosenttia käytettävistä tuloista. Tästä tavoitteesta on 1990-luvulla luovuttu, ja etenkin pienituloisten kohdalla osuus ylitetään yleisesti ja entistä selvemmin. Näistä syistä olisi harkittava uudelleen palaamista vuokrasääntelyyn tai muita vastaavia keinoja vuokrien nousun hillitsemiseksi.

Hallituksen olisi selvitettävä vuokrasääntelyn purkamisen seurauksia ja erilaisia vaihtoehtoja vuokrien nousun taittamiseksi. Ennen kuin tällaiset päätökset valmistuvat, olisi toteutettava väliaikainen vuokrasulku, joka estäisi keinottelun ja vuokrien ennakoivan korottamisen. Vuokrasulku olisi toteuttava välittömästi, ja se voisi olla voimassa vuoden 2000 loppuun. Vuokrasulun tulisi koskea kaikkia voimassa olevia vuokrasuhteita ja myös niitä tapauksia, joissa asukas vaihtuu asunnon ollessa edelleen vuokrakäytössä, koska muuten vuokranantajat voisivat kiertää vuokrasulkua irtisanomalla entisen asukkaan. Koska aravavuokratalojen vuokrat ovat käytännössä säädeltyjä ja koska niissä vuokrien nousu on ollut hillitympää, ei ole perusteltua ulottaa vuokrasulkua niihin. Kuitenkin jatkovalmistelussa olisi selvitettävä myös aravavuokrien määräytymiseen liittyvät ongelmat.

Arvoisa puhemies! Edellä olevaan viitaten esitämmekin, että eduskunta säätäisi lain väliaikaisesta vuokrasulusta niin, että vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa vuokrien korottaminen olisi kielletty säädettävän lain voimaan tulosta lähtien vuoden 2000 loppuun saakka. Vuokrien korotuskielto koskisi sekä voimassa olevia vuokrasuhteita että sellaisia uusia vuokrasuhteita, jotka solmitaan asukkaan vaihtuessa asunnon säilyessä vuokrakäytössä.

Lakia ei kuitenkaan sovellettaisi niihin asuntoihin, joita koskevat aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain 7 §:n säännökset.

Toivomme tietenkin, että lakiesitys otetaan valiokuntakäsittelyssä vakavasti, jotta voitaisiin päästä hyvään alkuun korkeiden vuokrien aiheuttamien asumisongelmien ratkaisemiseksi.

[2] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Erityisesti muuttovoittoisilla paikkakunnilla tonttien hinnat ja sitä kautta asuntojen hinnat ovat voimakkaasti nousseet. Tämä on taas suoraan vaikuttanut siihen, että asuntojen vuokrat ovat kohonneet. Toisaalta vuokra-asuntojen suuresta kysynnästä suoraan on seurannut se, että muun muassa vuokranantajien vaatimat vuokratakuut ja välityspalkkiot ovat nousseet kohtuuttomasti. Erityisesti pienituloisilla asumiskulut ovat nousseet kohtuuttoman suuriksi käytettäviin tuloihin nähden.

Ed. Puhjon ensimmäisenä allekirjoittama aloite, jossa on myös allekirjoittaneen nimi, on hyvinkin kannatettava. Ed. Puhjo perusteellisesti lakialoitetta perusteli. Mielestäni peli pitäisi viheltää nyt seis ja todella laki väliaikaisesta vuokrasulusta saattaa voimaan. Sitä kautta jäisi sitten vuosi aikaa miettiä, miten jatketaan tästä. Joka tapauksessa asuminen on kaikkien perusoikeus,

eikä sillä kenenkään tulisi kohtuuttomasti toisten kustannuksella rikastua.

[3] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Puhjon aloite on kannatettava. Siksi olen minäkin sen allekirjoittanut. Vuokrat ovat nousseet tuntuvasti. Muun muassa kotikaupungissani Jyväskylässä ovat vuokrat nousseet lähes 6 prosenttia vuodessa, niin kuin ed. Puhjokin totesi. Korotukset ovat markkamääräisesti olleet jopa yli 10 markkaa neliöltä. Samanlaisia korotuksia tuntuu olevan muissakin kasvukeskuksissa. Nopeana keinona on käyttökelpoinen ed. Puhjon tekemä aloite, että väliaikainen vuokrasulku otettaisiin käyttöön. Näin saadaan tilanne hallintaan tältä osalta. Tämä on sietämätön tilanne eläkeläisille, työttömille ja opiskelijoille sekä yleensä vähävaraisille ihmisille. Heitähän asia eniten koskee.

Pitkällä aikavälillä tulee rakentaa vuokrataloja niin paljon, että kysyntä ja tarjonta kohtaavat toisensa ja näin vuokratkin todennäköisesti laskevat. Mutta myös kasvukeskuksissa pitää huolehtia siitä, että kaavoitettua rakennusmaata on tarpeeksi rakentajille. Tästä on hyvä esimerkki Helsingin seutu. Täällä ei ole kaavoitettua rakennusmaata, vaikka olisi rakennusfirmoja ja rakentajia, jotka asuntoja rakentaisivat.

Asuminen on Suomessa nyt erittäin kallista, ja se lohkaisee liian ison osan perheiden tuloista, joita on muutoinkin rokotettu erilaisilla leikkauksilla.

[4] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan kun vuokrasäännöstely poistettiin, se oli sellainen virhe, että sillä laskettiin markkinavoimat vapaasti temmeltämään vuokramarkkinoilla. Sehän nosti automaattisesti hintoja ja on yhä edelleen nostamassa. Nyt tietysti ed. Puhjon aloite tähtää siihen, että hetken aikaa määräaikaisesti hillittäisiin nousua sululla. Siinä on konsti, jota pitäisi kokeilla ennen kaikkea juuri näillä seuduilla, joille porukkaa tulee paljon. Silloin vuokraisäntä tahtoo rahastaa tällä. Vaikka se ei istuisi markkinatalouteen, meidän pitäisi ottaa se huomioon, että ihminen kai markkinataloudessakin on tärkein eikä pelkästään raha. Sen takia tämä on yksi konsti tähän juttuun.

Sen lisäksi pitäisi tietysti käyttää sellaisia keinoja kuin ed. Kangas totesi eli meidän pitäisi saada sellaista asuntotuotantoa, joka olisi edullista, ei välttämättä kovin karsittua. Kyllä siellä lämmön pitää kestää sisällä ja riittävät varusteet olla, mutta olisi sillä tavalla, että siihen ei olisi ympätty kovin paljon ylimääräisiä kustannuksia eikä voitonpyyteitä valtavan paljon. Mutta meillä valitettavasti on sillä tavalla näköjään käymässä, että oikeastaan ei enää löydykään sellaista mahdollisuutta. Yksi keino tähän on tonttipolitiikka. Siinä minusta kuntien pitäisi jopa katsoa, että olisi tarjolla edullista tonttimaata vuokra-asuntotuotantoon, koska muuten tätä hommaa ei kyllä näköjään ratkaista millään opilla.

Kannatan aloitteen läpiviemistä. Toivon mukaan valiokunta ottaa sen käsittelyyn.

[5] **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Veljemme vasemmalta puhuvat jälleen puista, kun pitäisi puhua metsästä. Kyllä on tämän talon sosiaalipoliittisen lainsäädännön syytä suurelta osin tämä vuokrien korkea taso. Suomen valtio maksaa asumistukea 17 miljardia vuodessa erilaisilta momenteilta. Tämä kaikki ohjautuu omistavan luokan käteen. Ei sillä ole mitään muuta tietä. Vuokranmaksaja on siinä vain välikätenä. Jos todella haluttaisiin tehdä jotakin korkeille vuokrille, asumistukipolitiikka pitäisi lopettaa kokonaan. Helsingissä on jo kuulemma laajoilla alueilla niin kalliita vuokria, että siellä ei pysty normaali työssäkäyvä ihminen asumaan. Siellä asuvat vain ne, jotka ovat täysin yhteiskunnan holhouksessa. Kun asumistuki kokonaan romutetaan, vuokrat laskevat.

[6] **Veijo Puhjo /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Vilkuna mainitsi, että nyt puhutaan puista eikä metsästä asumispolitiikan suhteen. Olen kuullut melko korkealta ministeriötasolta maininnan hänenkin mainitsemastaan asiasta, että jos asumistuki ja asuntolainojen korkovähennykset poistettaisiin, se romahduttaisi asuntojen hinnat sekä myös vuokrat alenisivat reilusti. Olen kyllä samaa mieltä, että näin saattaa käydä, mutta siihen hommaan ensimmäisenä lähtemiseen ei ainakaan liene rohkeutta. Koetamme nyt tällaista pikakonstia, otetaan aikalisä vuokrasululla, jotta hallitukselle jäisi aikaa perusteellisesti pohtia parempiakin konsteja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

9) Laki tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 157/1999 vp (Tuija Nurmi /kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteeni koskee siirtovelvollisen virkamiehen asuin- ja matkakustannusten verovähennysoikeutta.

Siirtovelvollisuudesta aiheutuneet ylimääräiset asuinkustannukset, mikäli perhe asuu siirron vuoksi eri asunnossa kuin siirtovelvollinen, tulisi saada vähentää palkkatuloista. Lisäksi siirtovelvollisuuden vuoksi hankitun asunnon ja perheen asunnon väliset kohtuulliset matkakustannukset tulee saada vähentää palkkatuloista. Puheessani keskityn muutamiin teemoihin. Lakialoitteeni perusteluissa on otettu huomioon useita inhimillisiä seikkoja käsiteltäessä siirtovelvollisen virkamiehen problematiikkaa, enkä käy niitä kaikkia luettelemaan, mutta kehotan tutustumaan perusteluihin.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkamiehet voidaan esimiehen käskystä määrätä siirtymään palvelukseen toiselle paikkakunnalle. Tämä perustuu lakiin Puolustusvoimista, 9 a §:ään, ja lakiin Rajavartiolaitoksesta, 50 §:ään. Muilla valtion tai kunnan virkamiehillä ei ole saman kaltaista lakiin perustuvaa siirtovelvollisuutta.

Perheelliselle siirtovelvollisuus on monisäikeinen haaste. Toisaalta siirtyä pitäisi, koska se saattaa olla eduksi urakehitykselle. Toisaalta olisi mieluisaakin vaihtaa työpaikkaa, saada vaihtelua ja kokemusta työelämässä. Sitähän pidetään lääketieteellisesti niin sanottua burn outia ehkäistäessä järkevänä.

Vuonna 1999 Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa oli 500 upseeria erillään perheistään työsiirtojen vuoksi. Aiemmin lapset ja vaimo siirtyivät helposti mukaan uudelle paikkakunnalle. Usein vaimo oli sairaanhoitaja, jolle löytyi paikallisesti pian töitä. Kouluissa mentiin yhtenäisen oppisuunnitelman mukaan luokalta toiselle, ja paikkakunnan muutos oli helppo. Nyt työpaikat on karsittu minimiin myös terveydenhuoltoalalla ja koulut toimivat kurssimuotoisesti. Niinpä perheen siirtyminen toiselle paikkakunnalle on vaikeaa.

On tehty tutkimus, jonka mukaan puolison työttömyys uudella paikkakunnalla oli suurin syy (54 prosenttia) ja lasten koulunkäynnin vaikeus toiseksi suurin syy (44 prosenttia) erillään asumiseen. Asunnon saaminen uudella paikkakunnalla oli vasta kolmannella sijalla.

Toisaalta hallitus ohjelmansa mukaan suosii työvoiman liikkumista. Pidän kuitenkin tärkeänä, että suomalaiset saavat asua juurillaan, minne he ovat ne kasvattaneet oman asunnon tai muun sellaisen muodossa. Suomalaiseen elämäntapaan kuuluu oma koti, joko, kuten yleensä, omistusasunto, jota maksetaan resurssien mukaan, tai muuten rakkaaksi tullut vuokra-asunto. Suomalaisten on saatava pitää kiinni omista perinteistään nykymaailmassa, jossa kaikki koko ajan muuttuu.

Työmatkakustannuksia pitää pyrkiä vähentämään verotuksessa yhä enemmän, tai mielestäni vähentämistä tulee määräaikaisesti ainakin kokeilla. Lisäksi ongelmaa lisää se, että palvelussuhdeasuntojen määrää puolustushallinnossa ollaan vähentämässä ainakin puoleen. Perheiden asumisen tukeminen juurillaan lakialoitteen muodossa on myös aluepolitiikkaa. Perheen yhtenäisyyden säilymiseksi on järkevää tukea perheenjäsenten tapaamisia heidän asuessaan eri paikkakunnilla. Olemmehan usein tässäkin salissa todenneet yksinhuoltajien ongelmat, syrjäytyneisyyden uhat, joten meidän tulisi kaikin keinoin pyrkiä siihen, että perheillä, jotka satsaavat perheeseen, on mahdollisuudet taata perheen eheys.

Suomessa on totuttu siihen, että naiset käyvät työssä. Niinpä tämäkin seikka ja uuden työpaikan saamisen vaikeus tukee sitä, että siirtovelvollista tulee tukea siten, että siirtovelvollisuudesta johtuvat kohtuulliset matkakustannukset perheen luo voidaan täysimääräisinä vähentää verotuksessa.

Verottajan käytäntö on vaihdellut verotuspiiristä riippuen. Laaja tulkintaskaala on johtanut siihen, että verotuksesta on valitettu. Monet tapaukset ovat ratkenneet verotuksen oikaisulautakunnassa. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että eri virkamiehet ovat keskenään verotuksessa eriarvoisessa asemassa. Korkein hallintooikeus on esimerkiksi lakialoitteessa mainitussa tapauksessa katsonut, että siirtovelvollinen vir-

kamies saa vähentää ylimääräiset asumis- tai matkakulut perheensä luokse. Katson, että hallintoalamaisen, verottajan ja tuomioistuinlaitoksen edun mukaista olisi, että lailla selvennetään, miten siirtovelvollisen virkamiehen ylimääräiset asumis- ja matkakustannukset virkapaikkansa asunnon ja perheensä asunnon välillä saa vähentää verotuksessa.

2 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Nurmen lakialoite koskee Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa palvelevia henkilöitä, heidän siirtovelvollisuudestaan aiheutuneita ylimääräisiä asumiskustannuksia ja myös asunnon ja perheen asunnon välisiä kohtuullisia matkakustannuksia.

Lakialoite on kannatettava, mutta niin kuin ed. Nurmi totesi, suhtautuminen eri veropiireissä on hyvin erilainen ja joka tapauksessa nämä tilanteet tietyllä tavalla ovat olleet ongelmallisia ja johtaneet hyvin usein oikaisuvaatimuksiin ja valituksiin. Tähdentäisin, että samalla, kun näitä käytäntöjä selvennettäisiin, on muistettava, että tavallaan "siirtovelvollisia" on yhä enemmän tässä valtakunnassa. Viittaan tässä työttömiin: leipä aiheuttaa siirtymisen paikkakunnalta toiselle, ja todella pitkiäkin aikoja, jopa vuosia, perheen huoltaja on työssä ja asuu toisella paikkakunnalla.

3 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tuija Nurmen aloitteessa on paljon hyvää. Kannatan kyllä tätä ajattelua, että tämmöinen laki pitäisi säätää. Tämä koskee kyllä muitakin. Tässä samalla pitäisi ottaa huomioon se, että meillähän on paljon, niin kuin ed. Kähkönen totesi, myös muita ryhmiä, joilla verovähennysoikeuden muun muassa toisen asunnon osalta pitää olla hyvin pitkälle perusteltu, ja sittenkään ei välttämättä voi sitä vähentää. Näistä tapauksista on korkeimman oikeuden päätöksiäkin olemassa. Yhden tapauksen taisin löytää, jossa oli tämmöinen valitus mennyt läpi ja toisen asunnon kustannukset hyväksyttiin verovähennyksinä.

Mutta itse tähän ongelmaan. Kuten ed. Nurmikin käytti puheenvuoron, niin minustakin tässä pitäisi myös pyrkiä sen tyyppiseen ratkaisuun, että näitä ihmisiä ei hyppyytettäisi niin paljon kuin nyt tehdään. Nythän rajavartijoilla ja Puolustusvoimissa olevilla ei ole oikeastaan mitään pysyvää sijaa, vaan "mielivaltaisesti" heitä voidaan heitellä mihin vain. Se on jotenkin jossakin mielessä ihmisarvoa loukkaavaa. Siitähän todetaan, jotta se antaa uusia näkökulmia ja valmiuksia, mutta minä en tiedä, antaako se, jos koko ikänsä joutuu heittäytymään paikasta toiseen eivätkä tiedä lapset eikä perhe, missä sitä koulua käydään ja missä asutaan. Siitä tulee myös työttömyyttä, niin kuin tässä lakialoitteessa on todettu, kun toinen puolisko ei välttämättä saa töitä. Siihen pitäisi paneutua, että ei tehtäisi niin irtolaisia näistä ihmisistä. Mutta kun näitä ihmisiä kuitenkin on, niin tämä pitää myös hoitaa kuntoon siten, että myös verotus on kunnossa siltä osin.

4 **Tuija Nurmi /kok:** Rouva puhemies! Tämä on tietenkin vain yksittäinen lakialoite, eikä se ole käynyt samaa seulaa läpi kuin hallituksen esitys, joka on käynyt virkamieskoneiston ja asiantuntijakoneiston läpi, mutta tarkoitus onkin herättää tämä epäkohta keskustelun alle ja ongelma kyseenalaiseksi. Lisäksi varmasti tätä problematiikkaa tietenkin olisi hyvä laajentaa koskemaan muita hallinnonaloja ja niitten työntekijöitä.

Tämä siirtovelvollisuusongelma on tietenkin oikeastaan ihan tähän lakialoitteeseen liittymätön probleema. Tässähän nyt on lähinnä näistä kuluista kysymys. Kyllä siirtovelvollisilla on mahdollisuus vaikuttaa siirtymiseen. Heiltä kysytään mielipidettä ja he voivat vaikuttaa siihen. Jättäisin kuitenkin tämän ongelman tämän keskustelun ulkopuolelle ja pitäisin keskustelun pelkästään siirtovelvollisen virkamiehen kahden paikan asumisen ja siihen liittyvien kulujen problematiikassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Laki kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 4 ja 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 159/1999 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minun lakialoitteeni koskee lakia kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta. Esittäisin sen muuttamista siten, että pientalojen, pientonttien omistajat vapautettaisiin jalkakäytävien kunnossa- ja puhtaanapidosta. Nimenomaan lähden siitä ajatuksesta, että kunnat ottaisivat näiden katualueiden kunnossa- ja puhtaanapidon omaan hoitoonsa ja sitten kiinteistöveron kautta kattaisivat siitä aiheutuvat kulut.

Arvoisa puhemies! Minkä vuoksi tämä muutos olisi välttämätön? Ensinnäkin kunnallahan on oikeus ottaa katualueita yleiseen käyttöön. Mutta erikoista on se, että yksityisille kansalaisille on asetettu velvoite katualueen ja jalkakäytävän kunnossa- ja puhtaanapidosta, ja tässä on sikäli ristiriita, että yleisessä käytössä oleva alue kuitenkin velvoitetaan yksityisesti hoitamaan ja ylläpitämään.

Tähän liittyy myös eriarvoistava elementti sikäli, että jos kadulla on jalkakäytävä vain toisella puolella katua, niin tällöin tämä kunnossa- ja puhtaanapitovelvoite lankeaa vain sille tontinomistajalle, jonka puolella tuo jalkakäytävä sattuu olemaan. Tässä suhteessa tilanteet saattavat olla hyvinkin hankalia. Jollakulla saattaa olla kulmatontti, jota jalkakäytävä kiertää, jolloin tämä kunnossa- ja puhtaanapitovelvoite muodostuu hyvinkin raskaaksi ja naapurilla, joka asuu tien toisella puolella ilman jalkakäytävää, tätä velvoitetta ei ole. Laissa on sikäli vielä erikoinen yksityiskohta, että jos tämä jalkakäytävä olisi samanaikaisesti myös polkupyörien eli kevyen liikenteen käytettävissä, silloin tätä kunnossa- ja puhtaanapitovelvoitetta ei ole olemassa.

Tämä aiheuttaa sen, että monilla kaupunkialueilla tilanne on sen kaltainen, että lumien tullessa katujen kunto ja lumen luonti on hyvin sattumanvaraista. Joku hoitaa omakotialueella tonttinsa edustalla olevan katualueen hyvin, toinen huonommin, ja näin ollen puuttuu yhtenäinen käytäntö, mikä on tietenkin kiusallista, ja kuten sanottu, se saattaa vielä hyvinkin rasitteelliseksi muodostua kulmatonttien omistajille. Ihmisillä, jotka ulkomaanmatkojen tai muiden seurauksena ovat kotoa poissa, katualue saattaa jäädä hoitamatta. Silti vahinkotilanteiden sattuessa vahingonkorvausvelvollisuudet ovat hyvinkin velvoittavia, ja tässä suhteessa tämä on ilmiselvä ongelma.

Arvoisa puhemies! Eräissä kunnissa kunnat hoitavat tämän kunnossapidon ja puhtaanapidon, mutta laskuttavat sitten niitä tontinomistajia, joilla tämä kunnossapitovelvoite lain mukaan olisi. Tämäkin on erikoinen, eriarvoistava piirre.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, esittäisinkin sitä, että yksinkertaisesti lakia muutettaisiin sillä tavalla, että kunnat velvoitettaisiin hoitamaan katualueilla sekä kunnossapidon että puhtaanapidon. Kunnathan tulevat sitten kattamaan tarpeen mukaan nämä kulut kiinteistöverossa. Sen takia näitä veroja kannetaan.

[2] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tuossa ed. Kiljunen hyvin perusteli tätä lakialoitettaan. Lisäisin siihen kaksikin asiaa.

Ensinnäkin suhteellisesti korkeampi kiinteistöverohan kohdistuu pientaloissa pientalotonteilla asuville kuin taloyhtiöitten asukkaille. Toisaalta myös on näin, että yksityisten välisissä kiinteistön kauppakirjoissa jäävät helposti, yleensä aina, mainitsematta nämä lakisääteiset velvoitteet ja tämän tontin talon ostaja ei tiedä näitä velvoitteita eikä toisaalta niitten laajuutta. Kunnan myymissä pientalotontin kauppakirjoissa nämä puhtaanapitovelvoitteet selvitetään, mutta niin kuin totesin, vastaavissa yksityisissä kauppakirjoissa on puutteita. Mielestäni nämä asiat pitäisi kunnan hoitaa ja toivon, että tämä lakialoite saa arvoisensa käsittelyn ja tämä epäkohta kunnan asukkaitten välillä poistuu.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Itse olen syntynyt korven keskellä ja metsässä kulkenut. Kun sitten tänne Helsinkiin neljä ja puoli vuotta sitten tulin valituksi näihin hommiin, ihmettelin Töölönkadulla, miten tuo kunnossapito on noin pätkittäistä, kun joku oli harjannut katuharjalla, joku kolannut ja joku jopa konevoimalla ja joku potkimalla pannut kadun puhtaaksi. Sitten kävin kyselemässä, mikä tämä juttu on, ja nyt tässä ed. Kiljusen aloitteessa paljastuikin, että nehän ovat eri kiinteistöjen omistajat, jotka tämmöisiä temppuja ovat tehneet.

Minusta tässä aloitteessa on hyvin paljon järkeä siinä mielessä, että se yhdenmukaistaisi katujen hoidon ja se myös yhdenmukaistaisi vastuukysymykset, koska nyt jokainen kiinteistönomistaja on myös vastuussa. Jos Töölönkadullakin sattuisi joku jalkakäytävällä kaatua pätkähtämään ja vammauttaisi itsensä, ihmeissähän siinä

olisi. Ilmeisesti vastuuvakuutus pitää tontinomistajalla olla. Siinä mielessä minusta pitäisi ilman muuta tämän tyyppinen aloite, tämmöinen ajatus viedä läpi laissa eli yhteisvastuullisesti pitäisi hoitaa julkiset väylät. Tie omalle pihalle on eri asia. Jokainen kaatuilkoon tai pitäköön tien puhtaana tai tukossa, se on ihan eri asia.

Kannatan aloitetta lämpimästi ja toivon, että tämä toteutuisi mahdollisimman pikaisesti, vaikka ensi vuoden alussa olisi jo voimassa. Tämmöinen asia voidaan viedä nopeastikin läpi, jos haluja eduskunnassa on.

4 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kimmo Kiljusen lakialoite osuu kyllä naulan kantaan. Tämä problematiikka, joka tässä on kyseessä, on koskettanut monta kuntalaista, ja tämä epäkohta pitäisi saada pikaisesti korjatuksi. Kuitenkaan en lähtisi sellaisiin ratkaisuihin, joissa verotuksen korottamisella löydettäisiin ratkaisu.

5 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Vastaisin heti ed. Nurmelle tällä tavalla, että tässä ei itse asiassa jouduttaisi verotusta korottamaan. Kiinteistövero oikeastaan on juuri sitä varten, että tällaisia toimia katetaan, ja useimmissa kunnissa se ei johtaisi veron korotukseen, siinä on sen verran väljyyttä.

Sen sijaan totean ed. E. Lahtelan puheenvuoroon liittyen, kun hän totesi, että hän toivoisi, että tämä voitaisiin mahdollisimman nopeasti viedä lävitse. Itsekin soisin näin. Tein neljä vuotta sitten viime vaalikaudella tästä vastaavan lakialoitteen, jossa oli 101 allekirjoittajaa. Valitettavasti hallintovaliokunta vain ei ottanut sitä käsittelyyn siitä huolimatta, että meillä on lähtökohtana se, että yli sadan edustajan allekirjoittamat lakialoitteet pitäisi käsitellä samalla tavalla kuin hallituksen esitykset. Nyt tyydyimme ainoastaan 30 allekirjoitukseen kuitenkin lähtien siitä liikkeelle, että kun lakialoite on nyt tehty, soisi, että hallitus omalta puoleltaan käynnistäisi nopeasti toimenpiteet, jotta tämän kaltainen lakiesitys tulisi itse hallitukselta, että päästäisiin tässä asiassa eteenpäin.

6 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän tyyppinen lakialoite tietysti on ihan paikallaan, mutta samassa yhteydessä haluan muistuttaa kuitenkin, että kansalaisten, myös kuntalaisten, tasavertainen kohtelu edellyttää tietysti, että mikäli tällainen lakialoite ottaisi täällä tulta ja asiaan saataisiin korjaus, samalla pitäisi toteuttaa myöskin yksityisteitten varsilla asuville ihmisille samanlainen kohtelu. Olen tätä lämpimästi kannattamassa, kunhan myös yleiseen liikenteeseen käytetyt yksityiset tiet tulevat saman kohtelun alaisiksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

11) Laki maatilatalouden tuloverolain 21 §:n ja tuloverolain 38 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 160/1999 vp (Jari Koskinen /kok)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Katri Komi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jari Koskisen lakialoitteessa maatilatalouden tuloverolain 21 §:n ja tuloverolain 38 §:n muuttamisesta on ainoastaan yksi paha vika: se, että aloite on edustajan tekemä lakialoite eikä hallituksen esitys.

Maatalouteen kuuluvien arvopapereiden luovutusvoittoihin pitää ehdottomasti soveltaa tuloverolain säädöksiä. Mielestäni tätä hankintameno-olettamaa tarvittaisiin maatalouteen kuuluvien arvopapereiden luovutuksesta saadun voiton määrittämisessä, ehdottomasti. Maatalousyrittäjäthän monesti joutuvat, jopa ovat pakotettuja ostamaan esimerkiksi maataloustuotteita jalostavien osakeyhtiöitten osakkeita pystyäkseen viljelemään tiettyä tuotetta. Asia on tänä vuonna ollut entistä ajankohtaisempi, kun useita vuosia tai jopa vuosikymmeniä sitten viljelijälle tulleita sokerijuurikkaan viljelyn edellyttämiä osakkeita on tänä vuonna suurissa mitoin myyty.

Toivoisinkin, että ministeri Siimes toisi tällaisen esityksen kiireellisesti eduskunnan käsiteltäväksi.

2 **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite maatilatalouden tuloverolain 21§:n ja tuloverolain 38 §:n muuttamiseksi on tehty sen takia, että myös maatalous on muuttu-

nut. Aikaisemmin viljelijöiden piti merkitä osakkeita tai ostaa maataloustuotteita jalostavien yhtiöiden osakkeita saadakseen viljelysopimuksia. Pääsääntöisesti tästä on kuitenkin luovuttu. Eräiden yhtiöiden, kuten esimerkiksi Raision, tuotteet ja yhtiön toiminta ovat muuttuneet paljon viime vuosien aikana. Yhtiöt ovat pörssissä, ja mielenkiinto osakkeita kohtaan on kasvanut. Myös osakkeiden verotusta on muutettu muun muassa myyntivoittojen verotuksen osalta.

Tällä hetkellä maatalouteen liittyvien pörssinoteerattujen osakkeiden verotuskohtelu ei ole yhtenäistä koko maassa. Tiedossa on tapauksia, joissa jopa samassa verotoimistossa on tehty erilaisia ratkaisuja osinkoverotuksen kohdalla. Tämä ei voi olla oikein. Sen vuoksi tarvitaan lainsäännön tarkistamista.

Olennaisin epäkohta on siinä, että maatalousverotuksessa ei voida käyttää hankintameno-olettamaa myyntivoittoa määriteltäessä. Yksityishenkilöt ja yritykset pystyvät sen tekemään, mutta jos maanviljelijän omistamat osakkeet on merkitty verotuksessa niin sanotulle kakkoslomakkeelle, ei hankintameno-olettamaa pysty käyttämään. Myyntihinnasta pystyy vähentämään toki todelliset hankintamenot, mutta koska osakkeet on saatettu hankkia jopa 20 vuotta sitten, ei kuittia enää välttämättä ole tallessa.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteen hyväksymisellä poistuisi yksi epäkohta ja eriarvoistava säädös maatalousverotuksesta suhteessa muihin verovelvollisiin.

[3] **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Kuten edustajat Komi ja Jari Koskinen toivat jo esille, tämä asia on tullut esille nimenomaan tänä vuonna, kun viljelijät ovat kyselleet Daniscon osakkeista, miten niiden verokohtelun laita on.

Lakialoite on hyvin perusteltu ja kannatan lämpimästi asiaa, jotta viljelijöidenkin osalta tasavertainen kohtelu tulisi mahdolliseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Laki avioliittolain 50 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 162/1999 vp (Pehr Löv /r ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pehr Löv /r:** Värderade fru talman! Bakgrunden till min lagmotion är att många kvinnor hamnat i ekonomiskt trångmål sedan deras män lagts in på långvård. 88 procent av männens pensioner har tagits som vårdavgift. Kvinnor som ofta gjort sitt livsverk i hemmet har låg pension och får svårigheter att klara bostads- och matkostnader. I en ändring av förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården har man nyligen fäst uppmärksamhet vid det här. Enligt ändringen skall man automatiskt utreda den ekonomiska situationen för maken eller sambon och barnen till den som tas in för vård, innan avgiften för långvarig anstaltsvård fastsälls. På basis av utredningen skall avgiften vid behov fastställas till en lägre nivå så att makens eller makans, sambons och de minderåriga barnens försörjning tryggas. Den här ändringen behövs och är välkommen.

Det finns dock problem i samband med långvård och underhållsavtal. Om makarna har ett fastställt underhållsavtal beaktas underhållsbidraget i detta avtal när avgiften för långvarig anstaltsvård fastställs. Även ett icke-fastställt underhållsavtal kan beaktas, men det binder inte beslutsfattaren, som kan använda sin prövningsrätt angående hur stort underhåll man räknar med. Problemet i sammanhanget är att socialnämnderna i många kommuner vägrar fastställa underhållsavtal om underhållsskyldigheten inte försummats. Man hänvisar till äktenskapslagens 47 och 48 § där man utgår ifrån att underhållsavtal kan ingås om underhållsskyldigheten försummas eller makarna bor åtskils samt då domstol dömer till äktenskapsskillnad och den ena maken anses behöva underhållsbidrag. Enligt den tolkningen är det inte möjligt att ingå ett avtal med tanke på ett eventuellt insjuknande.

Puhemies! Pitkäaikaishoitoon ja elatussopimukseen liittyy ongelmia. Jos puolisoilla on vahvistettu elatussopimus, sopimuksen elatusapu otetaan huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä. Myös vahvistamaton elatussopimus voidaan ottaa huomioon, mutta tämä ei sido päätöksentekijää, joka voi käyttää harkin-

tavaltaansa elatusavun huomioon ottamisessa. Tässä yhteydessä ongelmana on se, että monen kunnan sosiaalilautakunnat kieltäytyvät vahvistamasta elatussopimuksia, jollei elatusvelvollisuutta ole laiminlyöty. Tällöin viitataan avioliittolain 47 ja 48 §:ään, joissa lähdetään siitä, että elatussopimus voidaan tehdä, jos elatusvelvollisuus laiminlyödään tai aviopuolisot asuvat erillään ja tuomioistuin tuomitsee avioeron ja toisen puolison katsotaan tarvitsevan elatusapua. Tämän tulkinnan mukaan ei ole mahdollista tehdä sopimusta mahdollisen sairastumisen varalta.

Lakialoitteessa ehdotetaan avioliittolakia muutettavaksi siten, että aviopuolisolla on oikeus tehdä elatussopimus sen varalta, että toinen puolisoista joutuu pitkäaikaiseen laitoshoitoon. Näiden sopimusten nimenomaisella maininnalla lainsäädännössä niille annetaan sama asema koko maassa kunnasta riippumatta. Elatussopimuksilla vältetään tilanne, jossa kotona oleva puoliso joutuu taloudelliseen ahdinkoon elämänkumppanin sairastuessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

13) Laki kuntien valtionosuuslain 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 165/1999 vp (Hannes Manninen /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite, joka koskee kuntien valtionosuuslain 31 §:n muuttamista, liittyy siihen kuntatalouden pakettiin, jonka keskustan eduskuntaryhmä jätti alue- ja kuntaministeri Martti Korhoselle eilen. Kuntien nykyisin voimassa oleva valtionosuuslakihan tuli voimaan vuoden 1997 alusta. Jo sitä ennen oli vuoden laki, joka oli pääpiirteiltään saman tyyppinen ja jolla lailla leikattiin merkittävällä tavalla valtionosuuksia ja sen lisäksi muutettiin valtionosuuksien kohtaantoa eri kuntien välillä.

Kaiken kaikkiaan Lipposen hallitus on vuosina 1996—2000 leikannut kunnilta lähes 15 miljardia markkaa. Valtionosuusleikkauksia tästä on ollut 9,5 miljardia, verotuloleikkauksia ensi vuosi huomioon ottaen noin 4,5 miljardia, ja loppuosa aiheutuu velvoitteiden lisääntymisestä ja arvonlisäveron uudistuksesta.

Leikkaukset on toteutettu sillä tavalla, että ne ovat markkaa per asukas saman suuruisia kaikkien kuntien osalta. Kuitenkin samanaikaisesti toteutettu valtionosuusjärjestelmän muutos on aiheuttanut sen, että monilta kunnilta leikkaukset ovat olleet kaksinkertaisia ja tulevat jatkossa olemaan, ellei valtionosuuslainsäädäntöä muuteta, moninkertaisia verrattuna toisiin kuntiin.

Valtionosuuslainsäädäntöön, joka tuli voimaan vuoden 1997 alusta, pantiin siirtymäsäännökset siksi, että kunnat eivät olisi voineet sopeutua vuodessa eivätkä kahdessa niin suuriin kuntakohtaisiin muutoksiin kuin laki edellytti. Nämä muutokset kaiken kaikkiaan siirtymäsäännösten mukaan olivat alkuvuosina 200 markkaa per asukas, jolloin toteutettiin myös muita suuria leikkauksia. Sen jälkeen kuluvalle vuodelle leikkaus on enintään 300 markkaa, ensi vuodelle 350 markkaa ja vuodelle 2001 edelleen 350 markkaa.

Siirtymäsäännösten mukaan vuonna 2002 loppuosa jäljellä olevasta ylimääräisestä valtionosuudesta, jota kunta oli saanut uuteen valtionosuusjärjestelmään verrattuna, leikataan kokonaan yhdellä kertaa. Tämä kohtelisi hyvin kohtuuttomalla tavalla noin 20:tä kuntaa Suomessa. Tuolloin viimeisenä vuonna näiltä 20 kunnalta leikattaisiin 48 miljoonaa markkaa, ja kun monet niistä ovat hyvin pieniä kuntia, suurimmillaan leikkaukset Utsjoen osalta olisivat yli 2 000 markkaa asukasta kohden. Jokainen kunnallistalouteen perehtynyt ymmärtää, ettei mikään kunta voi kestää yhdellä kertaa näin suuria valtionosuuksien menetyksiä, kun samanaikaisesti kuntien taloudellinen eriarvoisuus on suurempi kuin vuosikymmeniin.

Tämän vuoksi keskustan eduskuntaryhmän toimesta nimissäni on tehty valtionosuuslain 31 §:ää koskeva lakialoite, jolla muutettaisiin siirtymäsäännöksiä siten, että ensi vuonna leikkaus olisi hallituksen esittämän enintään 350 markan sijaan 300 markkaa asukasta kohden. Vuonna 2001 leikkaus olisi enää enintään 50 markkaa, jolle tasolle siirtymätasaus jäädytettäisiin niin,

että kunnilta ei enää leikattaisi niin sanottuja häntiä tulevina vuosina.

Lakialoite merkitsisi käytännössä sitä, että vuonna 2002 loppuisivat kaikkien kuntien valtionosuusleikkaukset, ellei valtio anna uusia esityksiä. Nykyisinhän on yleinen käsitys, kuten hallitus on julistanut, että kuntien valtionosuuksien leikkaus on päättynyt, mutta todellisuudessa leikkaus jatkuu ensi vuonnakin 47 kunnan osalta enintään 350 markkaa. Tämä olisi pieni kädenojennus niille kunnille, jotka kamppailevat erittäin suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Vaikeudet ovat niin suuria, että monien näistä kunnista on lähes mahdoton tarjota perustuslain takaamia peruspalveluja, ja voi perustellusti sanoa, että näistä syistä perustuslain rajoja koetellaan tänä päivänä monissa kunnissa. Siksi toivon, että tämä lakiesitys saisi myönteisen käsittelyn hallintovaliokunnassa ja että se tulisi hyväksytyksi jo ensi vuodeksi. Sen aiheuttamat kustannusvaikutukset olisivat 20 miljoonaa markkaa vuodessa.

[2] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Manninen esitteli erittäin seikkaperäisesti nimissään olevan lakialoitteen, joka koskee kuntien valtionosuuslain 31 §:n muuttamista.

Kuten me kaikki tiedämme, kunnat ovat 90-luvulla joutuneet erittäin suuriin taloudellisiin muutoksiin. On tehty valtionosuuslainuudistus, on tehty valtionosuuksien leikkauksia, ja yhteisöverojen jako-osuudet on muutettu. Kuntien eriarvoistuminen tulopohjansa suhteen on ollut erittäin suuri. On syntynyt etelään hyvinvoivien, taloudellisesti vahvojen kuntien joukko, ja vastaavasti Pohjois- ja Itä-Suomeen heikon tulopohjan omaavien, taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevien kuntien joukko. Tämä ei voi olla valtiovallan eikä meidän päättäjien tarkoitus.

Usein kysymme, kenen on vastuu julkisten palvelujen tuottamisessa. Vastuu on sekä valtiovallan että kuntien. Siinä mielessä silloin, kun lailla kunnille annetaan tehtäviä, on myös valtiovallan huolehdittava siitä, että kunnat saavat asianmukaiset resurssit niiden toteuttamiseen. Siinä mielessä tapahtunut eriarvoistumiskehitys on katkaistava mitä pikimmiten. Näin ollen kun hallituksen taholta ei ole esitetty mitään erityisiä korjaavia toimenpiteitä kuntien tulopohjan vahvistamiseksi heikoilla alueilla, on ymmärrettävää, että käytännön kunnallismiehenä myöskin ed. Manninen on ryhtynyt asiassa toimiin.

Lakialoite kuntien valtionosuuslain 31 §:n muuttamisesta samoin kuin myöskin seuraava lakialoite yhdessä kokonaisuudessa muodostavat kuntien taloutta tervehdyttävän kokonaisuuden. Siinä mielessä ne ovat tervetulleet.

Me olemme muun muassa tänä päivänä saaneet lukea uutiset siitä, että kuntien harkinnanvaraiset rahoitusavustukset on jaettu. Kaiken kaikkiaan kunnat hakivat yhteensä yli 1,1 miljardia markkaa harkinnanvaraista rahoitusavustusta, mutta avustuksia myönnettiin budjetissa oleva summa, 230 miljoonaa markkaa, joten suurin osa kunnista jäi vaille kaipaamaansa taloudellista tukea. Siinä mielessä toivon, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin kuntien tulopohjan vahvistamiseksi ja myöskin hallintovaliokunta ottaa tämän lakialoitteen vastaan ja käsittelee sen myönteisessä hengessä, koska on välttämätöntä, että me luomme edellytykset kunnille järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikille kansalaisille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

14) Laki verontilityslain 12 ja 29 §:n, tuloverolain 21 ja 124 §:n sekä kuntien valtionosuuslain 4 ja 27 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 166/1999 vp (Hannes Manninen /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakialoite on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle 71/99. Lakialoitteessa esitetään, että verontilityslain mukaisia yhteisöveron veronsaajaryhmien jako-osuuksia muutetaan hallituksen esityksestä hiukan poiketen. Edelleen ehdotetaan, että näin valtiolle tulevasta yhteisöveron lisätulosta, joka on noin 800 miljoonaa markkaa, puolet, eli 400 miljoonaa markkaa, jaetaan kunnille yleisenä valtionosuutena korottamalla yleisen valtionosuuden keskimääräistä markkamäärää 77,50 markalla asukasta kohti.

Tämä puolestaan edellyttää kuntien valtionosuuslain muuttamista.

Lakiesityksen tausta on myöskin kuntien eriarvoisuuden hurjassa kasvussa. Ensi vuodelle veroäyrin hintaa korottaa 82 kuntaa. Kiinteistöveroprosenttia korottaa 294 kuntaa. Erityisen voimakkaasti eriarvoisuutta on lisännyt juuri yhteisövero, jonka uudelleen jakamisesta tässä laissa on kysymys. Ääritapauksena on syytä todeta, että eduskunnan viime vuonna hyväksymän uuden yhteisöverolain jakoperusteiden nojalla Salon kaupunki saa siirtymäkauden jälkeen silloisten laskentaperusteiden mukaan lisää yhteisöveroa 12 000 markkaa asukasta kohden. Vastaavasti Pelkosenniemen kunta menettää 10 000 markkaa asukasta kohden. Ääripäissä olevien kuntien välinen taloudellinen ero muuttuu 22 000 markkaa asukasta kohden, joka on enemmän kuin useimpien kuntien keskimääräiset vuosimenot käyttökustannuksissa asukasta kohden. Jokainen ymmärtää, että tällainen lainsäädäntö ei voi olla perustana palvelutuotannon rahoittamiselle. Yhteisöveron ongelmahan on ennen kaikkea se, että paitsi että se on suhdanneherkkä, se myös vaihtelee erittäin voimakkaasti eri kuntien välillä.

Keskusta esitti jo yhteisöverolain käsittelyn yhteydessä, että vähintään neljäsosa yhteisöverosta olisi tullut jakaa markkaa per asukas -periaatteella tai toinen vaihtoehto on tietysti jakaa se valtionosuusjärjestelmän kautta, ja näin pidemmällä tähtäyksellä on välttämätöntä tehdä, jos kuntien peruspalvelut kaikkialla maassa halutaan turvata.

Ehdotuksessa on lähdetty liikkeelle hyvin varovasti siten, että aluksi kun hallitus leikkaa yhteisöveroa 800 miljoonalla markalla, siitä 400 miljoonaa palautettaisiin jaettavaksi valtionosuusjärjestelmän kautta yleisenä valtionosuutena. Seuraavaksi varmasti kysytään, miksi juuri yleiseen valtionosuuteen. Viime vuosina hallituksen tehdessä erilaisia leikkauksia ja suorittaessa tehtävien siirtoja kunnalta valtiolle on kaikki näin tapahtuneet leikkaukset yleensä tehty yleiseen valtionosuuteen. Niinpä vuosina 1997—2000 yleistä valtionosuutta on hallituksen esityksillä leikattu 46,60 markkaa asukasta kohden. Tämä leikkaus on ollut epäoikeudenmukainen ja vienyt pohjaa koko valtionosuusjärjestelmän tasoitukselta, sillä yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä määräytyvät saaristolisä, syrjäisyyslisä, kielilisä ja liikenteen taajamalisä. Kun saaristolisä ja syrjäisyyslisä on enimmillään kolminkertainen verrattuna keskimääräiseen markkamäärään, niin tämähän käytännössä merkitsee sitä, että kun useimmilta kunnilta on leikattu 46,60 markkaa, niin kaikkein syrjäisimmiltä ja saaristoisimmilta kunnilta on leikattu jopa kolminkertainen määrä asukasta kohden. Tällainen järjestelmä vain entisestäänkin lisää kuntien välistä taloudellista eriarvoisuutta.

Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että yhteisöveron palautus kohdennetaan yleiseen valtionosuuteen, jolloin se palautuu monille kunnille, kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville kunnille, enimmillään kolminkertaisena takaisin. Osansa saavat kyllä myös maamme suurimmat kaupungit, koska liikenteen taajamalisä on 45 prosenttia yleisen valtionosuuden keskimääräisestä määrästä markkaa/asukas.

Näin ollen voi todeta, että tämä järjestely on kohtuullisen oikeudenmukainen ja palauttaa rahaa kaikille kunnille, mutta antaa sitä selvästi enemmän kaikkein syrjäisimmille, saaristoisimmille kunnille, antaa myös lisää kaksikielisille kunnille ja antaa myös lisää liikenteen taajamalisää saaville kunnille.

Tämän vuoksi toivon, että valtiovarainvaliokunta, samalla kun se käsittelee tämän rinnakkaislakiesityksen hallituksen lakiesityksen 71/99 kanssa, suhtautuisi siihen myönteisesti ja olisi edes vähäiseltä osaltaan tasoittamassa kuntien välistä eriarvoisuutta, joka todella kasvaa huikealla tavalla.

Esimerkiksi mainitsen lopuksi sen, että kun 40 vahvimman vuosikatteen kunnan vuosikate oli viime vuonna 4,5 miljardia, tulee se vuonna 2002 laskelmien mukaan olemaan 8,8 miljardia markkaa eli kaksinkertainen. Vastaavasti 40 heikoimman kunnan vuosikate oli viime vuonna miinuksella 121 miljoonaa markkaa ja se tulee laskelmien mukaan olemaan vuonna 2002 miinuksella 214 miljoonaa markkaa. Jo nämä seikat osoittavat, että meillä on kuntatalouden eriarvoisuus todella repeämässä, mutta että se voidaan korjata kuntien keskinäisillä tasauksilla ilman, että siihen välttämättä tarvitsee mainittavia lisämäärärahoja valtion taholta.

[2] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on ed. Mannisen tekemä lakialoite, joka koskee verontilityslain 12 ja 29 §:ien, tuloverolain 21 ja 124 §:ien sekä kuntien valtionosuuslain 4 ja 27 §:ien muuttamista.

Kun hallitus valmisteli ensi vuoden tulo- ja menoarviota, oli kuntaväki tyytyväinen siitä, että budjettiin on tulossa indeksikorotukset täysimääräisinä ja toisaalta harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia tullaan korottamaan. Pettymys oli se, että vastaava summa oltiin valmiit leikkaamaan yhteisöveron tuotosta ja sillä lailla kunnallistalous kokonaisuudessaan ei ollut saamassa laisinkaan kaipaamiaan uusia resursseja.

Ed. Mannisen lakialoitteessa on erittäin mielenkiintoinen yksityiskohta, ja sen keskeinen sisältö on se, että valtiolle tulevasta yhteisöveron lisätuotosta 400 miljoonaa markkaa jaettaisiin kunnille yleisenä valtionosuutena. Tämä on ehdotus ja näkökulma, jota kuntaväki on tuonut esille useissa eri yhteyksissä ja toivomuksena, että yhteisöveron tuotto tätä kautta jakautuisi tasaisemmin ja oikeudenmukaisesti koko kuntakenttään, siis myös heikommille alueille ja heikomman tulopohjan omaaville kunnille.

Siinä mielessä korjaavat toimenpiteet, joita nyt lakialoitteessa esitetään, ovat erittäin tarpeellisia, koska kuntien selviytyminen tulevina vuosina näyttää erittäin vaikealta. Toisaalta se, että valtionosuusjärjestelmää tarkistettaisiin vasta 2002, tuntuu liian myöhäiseltä. Toivon, että lakialoite saa myönteisen kohtelun ja että tämä johtaa kuntatalouden kokonaisvaltaiseen tervehdyttämiseen myös pienten kuntien osalta ja näin turvataan kuntalaisille heidän tarvitsemansa peruspalvelut kaikkialla maassa tasavertaisesti, laadukkaasti hyvinä ja riittävinä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

15) Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 168/1999 vp (Matti Kangas /vas)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Niin sanotun Puron paketin yhtenä tavoitteena on ollut korjata kattavasti väliinputoajaongelmat. Tavoitteen toteuttamiseksi lakialoitteessa ehdotetaan työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkejärjestelmissä niin sanotun Puron työryhmän esitysten ohella joitakin lisäkorjauksia eräitten lukumäärältään vähäisempien väliinputoajaryhmien asemaan. Lakialoite n:o 168 työntekijäin eläkelain muuttamisesta lähtee siitä, että paikataan niitä aukkoja, joita tulevan ajan edellytysten täyttämättä jättäminen on merkinnyt. Käytännön ongelmana on ollut eläkeoikeuden menettäminen ennakolta arvaamattomien tapahtumien kuten liian pitkään jatkuneen tai säännösten kannalta väärään aikaan olleen sairasloman tai muun päivärahattoman kauden vuoksi. Tämä on luonut kohtuuttomia päätöksiä ihmisten kannalta.

Toivon lakialoitteelle myönteistä käsittelyä valiokunnassa ja eduskunnassa.

[2] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Voin todeta ed. Kankaalle, että jos se on minusta kiinni ainoana läsnä olevana edustajana, kun puhemiehellä ei ole äänioikeutta, mehän voisimme nämä hyväksyä. Se olisi helppoa. Valiokunnan kautta tämän asian pitää kiertää. Haluaisin tässä yhteydessä tuoda esiin vain yhden esimerkin, lukea työttömyyseläkepäätöksen hylkyperusteita.

Henkilölle lähetetyssä kirjeessä todetaan, että viimeisten 15 vuoden aikana ennen eläketapahtumaa pitää olla yhteensä viisi vuotta eli 60 kuukautta eläkkeeseen oikeuttavaa työtä, jotta saisi työttömyyseläkkeen. Rekisteritietojen perusteella henkilölle on karttunut vasta noin 58 tällaista kuukautta. Tämä henkilö on siis saanut hylkypäätöksen.

Viime keväänä Tampereen yliopistollisen sairaalan erikoislääkärit tutkivat häntä ja epikriisi päättyy: Sosiaalihoitajan tapaamisessa päädyttiin siihen, ettei työkyvyttömyystodistuksia kirjoiteta, sillä potilas on pääsemässä pian työttömyyseläkkeelle. Näin luuli lääkäri, näin luuli potilas ja näin luuli oma lääkäri vielä kuukausi sitten, ennen kuin tämä päätös tuli. Nämä ovat aivan kohtuuttomia tilanteita. Ei missään ole sanottu, että hänelle myönnetään yksilöllistä varhaiseläkettä, ja työttömyyseläkettä ei myönnetä.

Meille valiokunnassa on jo tämän asian yhteydessä todettu, että oli tarkoitus kattavasti nämä väliinputoajaongelmat korjata, mutta aivan ilmiselviä väliinputoajatapauksia on, koska tälläkin

henkilöllä on, voi sanoa, aukoton työhistoria ollut siihen saakka, kunnes ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Stenius-Kaukonen! Siirtykää puhujakorokkeelle, sieltä voitte jatkaa.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Koska jäi aivan lause kesken, jatkan sen verran, että tälläkin henkilöllä on aukoton työhistoria. Rekisteriotteen mukaan käy ilmi, että kun henkilö on syntynyt vuoden 40 alussa, rekisterissä näkyy vuodesta 62, ei 15-vuotiaasta, milloin hän on ollut töissä, vaan eläkelakien voimaantulosta näkyy, että aukoton työhistoria on ollut vuoteen 86, jolloin viimeinen pitkäaikainen työsuhde on päättynyt, jolloin henkilö on ollut 46-vuotias. Tämän jälkeen, vaikka ei ollut vielä lamaa, ei työtä suinkaan kaikille Tampereen kaupungissakaan löytynyt. Silloin nämä ihmiset olivat työllistämistöiden, velvoitetöiden varassa. Niitä kertyi Tampereen kaupungin palveluksessa ja yliopiston ja Hämeen työvoimapiirin palveluksessa aina puoli vuotta kerrallaan, ja sitten tuli vuoden työttömyys. Näin siihen asti, kunnes hän täytti 54 vuotta. Siihen asti näitä velvoitetöitä tuli vajaan kahdeksan vuoden aikana, koska hänellä viimeinen työsuhde kesti siis vuoteen 86. Mutta viimeisinä vuosina yhteensä kertyi tämä 58 kuukautta.

Kun hän oli täyttänyt 53 vuotta ja yhden kuukauden, hänhän oli työttömyyseläkeputkessa vuonna 94. Sen jälkeen ei kukaan ole tarjonnut hänelle työtä, eikä kukaan sen ikäinen putkessa oleva olisi iljennyt mennä vaatimaan työtä laman pahimpina vuosina. Myös kohteliaasti Tampereen yliopisto ilmoitti, että hän oli erittäin hyvä työntekijä, se mielellään olisi ottanut hänet kolmannenkin kerran mutta ei nyt voi ottaa vaan antaa työtä nuoremmille. Siis viimeiset seitsemän vuotta ei kukaan ole tarjonnut töitä. Nyt ollaan tilanteessa, että viimeisten 15 vuoden aikana hänellä on vasta noin 58 kuukautta töitä, kun pitäisi 60 kuukautta olla, jotta hän voisi saada työttömyyseläkkeen. Tämä on väliinputoamista pahimmillaan.

Toivon todella, että ed. Kankaan aloite saa valiokunnassa myönteisen käsittelyn. Puron työryhmän puheenjohtaja, toimitusjohtaja Puro on huomenna meillä valiokunnassa asiantuntijana, ja toivon, että jotakin tapahtuu näiden konkreettisten esimerkkitapausten kautta. Tämä ei ole ainoa, mutta ei näitä ole niin paljon, ettei tätä ongelmaa voitaisi korjata ja että tämä aiheuttaisi joitakin suuria taloudellisia menetyksiä eläkelaitoksille.

Tämä aiheuttaa suuria taloudellisia menetyksiä tälle perheelle. Vaimo onneksi pääsi työttömyyseläkkeelle. He kävivät luonani itku silmässä. Nyt, kun mies täyttää siis helmikuussa 60 vuotta, hänellähän on tulevan ajan oikeus, se ei ollut ongelma. Nyt näitä väliinputoajatilanteita korjataan, joissa tämä tulevan ajan oikeus puuttuu, eli he tulevat saamaan sen. On arvioitu, että heitä on 3 000. Näiden väliinputoajien asia korjataan. Se on tämän Puron paketin mielestäni tärkein ja paras osa. Siellä on paljon huonoja kohtia, mutta se on tärkein ja paras osa. Mutta näitä, joilta 15 vuodesta puuttuu, ei tämä viisi vuotta ole tullut täyteen, tämä väliinputoajatapausten korjaustapa ei auta. Nyt, kun hän täyttää siis 60, ansiosidonnainen päiväraha päättyy. Tarveharkintaa ei onneksi työmarkkinatuessa yli 55 vuotta täyttäneillä toteuteta, mutta puolisot olivat sitä mieltä, että varsinkaan, kun mies sairastelee vielä paljon ja ensi vuonna hoito maksaa 120 markkaa poliklinikalla ja jos joutuu laitoshoitoon, pätkäistään 150 markkaa heti sisään sairaalan ovesta astuttaessa, jos joutuu vuodeosastohoitoon, ei sillä 2 000 markalla, joka jää nettona työmarkkinatuesta, viittä vuotta eletä. Todella toivon ymmärtämystä näiden väliinputoajatapausten korjaamiseen.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Jotta tämä ei menisi pelkäksi vasemmistoliiton väliseksi puheluksi, pitää olla demareitakin mukana tässä keskustelussa.

Ed. Kankaan aloite on hyvä, ja siinä mielessä ed. Stenius-Kaukonen, kun on sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, tuntee nämä asiat. Toivon, että siellä käydään nämä väliinputoamismahdollisuudet nyt läpi ja tulee myös mietintöön, että tukittaisiin näitä reikiä. Ed. Kangas on puuttunut muutamaan semmoiseen asiaan. Lainsäädännössä aina tahtoo käydä sillä tavalla, vaikka kuinka hyvää lakia sorvattaisiin ja valiokunnassa kuultaisiin asiantuntijoita, että siitä huolimatta tämän tyyppisiä asioita, joita ed. Kangas tässä lakialoitteessa esittää, ei välttämättä tule siellä esille. Sen takia nämä ovat hyviä vinkkejä, ja toivon mukaan nyt ed. Stenius-Kaukonen edustajana siellä terhakkaasti toisia ojentaa myös. Ed. Kankaan aloitettahan ei välttämättä tarvitse viedä läpi,

vaan tästä poimitaan se, mikä tulee laiksi, ja monta ihmistä taas pelastetaan sieltä.

Koko Puron pakettiin liittyen siinä on todellinen juttu, että siinä on hyvänä puolena se, jotta tulevaa oikeutta ei vaadita enää ja nekin, jotka ovat jo työmarkkinatuelle pudonneet, ovat peruspäivärahoilla ennen kuuttakymppiä, onneksi pääsevät vielä kuusikymppisenä työttömyyseläkkeelle. Siinä mielessä se on paras uudistus, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi, vaikka siellä heikennystäkin tapahtuu eläkkeen tason osalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

16) Laki varainsiirtoverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 169/1999 vp (Bjarne Kallis /skl)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 23.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen